MARIANA BURUIANĂ
AURELIA ERMICIOI
SILVIA COTELEA

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

III

Dragi elevi,

Începe un nou an şcolar. Călătoria prin miraculoasa lume a cunoştinţelor continuă.

Sperăm că şi acest manual va deveni prietenul vostru nedespărţit, ajutându-vă să înaintaţi cu răbdare pe tărâmul limbii române, descoperindu-i frumuseţea.

DEXI abia aşteaptă să vă „jucaţi” cu el „de-a cuvintele”! **Ştietot** vă asigură că exerciţiile selectate de el vor înlătura orice greşeală din exprimarea voastră. **Creionaş**, fiind un adevărat artist al cuvântului, vă va ajuta să însuşiţi pas cu pas tehnicile de redactare a unei compuneri. În *atelierul său de creaţie* nimic nu vă poate împiedica să zburaţi pe aripile imaginaţiei şi să ajungeţi într-o lume proprie în care totul este posibil.

Străduiţi-vă să aflaţi cât mai multe informaţii despre personajele textelor literare. Suntem sigure că aveţi ce învăţa de la ele. Încercaţi să citiţi şi printre rânduri, descoperind înţelesul ascuns al cuvintelor. Lucrând în echipă, învăţând jucându-vă şi realizând proiecte de grup, veţi deveni mai buni, mai prietenoşi, mai bogaţi sufleteşte.

Luaţi cu încredere în mână noul manual de *Limba română*, care este o sinceră invitaţie la studiu.

Vă dorim să munciţi cu plăcere şi să găsiţi neapărat cheia succesului.

Autoarele

MINISTERUL EDUCAŢIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Manual pentru clasa a 3-a

MARIA BURUIANĂ • AURELIA ERMICIOI • SILVIA COTELEA

Știinţa, 2020

Cuprins

1 Sună clopoțeii toamnei, Școala-i un buchet de flori...

Învățătura, de Nicolae Tăutu 7
Sorin, cartea și calculatorul 9
Cartea 12
Biblioteca 13
Nenea directorul, după George Șovu 14
Comunicarea. Modul în care comunicăm 17
Dialogul 18
Luchi în prima zi de școală, după Otilia Cazimir 20
Comunicarea nonverbală 23
Fructul cel mai valoros 25
Părțile unei compuneri 28
Aritmetica învățării, după Mircea Sântimbreanu 29
Proiect de grup „Cartea – prietena mea” 31
Recapitulare 32
Probă de evaluare 33

2 Și iar cad frunze colorate Din cartea toamnei aurii...

Toamna în Moldova, de Petru Cărare 34
Sărbătoarea frunzelor, după Călin Gruia 36
Propoziția. Intonarea propoziției 39
Ce te legeni..., de Mihai Eminescu 40
S-au aurit a toamnă pădurile, după Gheorghe Tomozei 43
Cuvântul. Sensurile cuvintelor 46
Culesul porumbului, după Ion Agârbiceanu 48
Cuvântul. Silaba. Sunetul și litera 51
Compunere după un plan simplu de idei 53
De ce pleacă păsările? după Emilia Căldăraru 54
Recapitulare 56
Probă de evaluare 57

3 Strămoșii noștri ne lăsară Trecutul sfânt și o frumoasă țară...

Către pasăre, de Ion Vatamanu 58
Din viața dacilor, după Alexandru Vlahuță 60
Cuvântul – parte de vorbire 64
Muma lui Ștefan cel Mare, de Dimitrie Bolintineanu 65
Substantivul 68
Am trei flori, de Vasile Romanciuc 69

Substantivele comune 71
Substantivele proprii 72
Chișinău, capitala țării mele 73
Numărul substantivelor 76
Scrierea corectă a substantivelor 77
Orașul/satul meu 78
Recapitulare 79
Evaluare sumativă orală 80
Probă de evaluare 81

4 Cad din cer mărgăritare Peste plaiul meu iubit...

Decembrie, după George Coșbuc 82
Adjectivul 85
Acordul adjectivului cu substantivul 86
Textul literar narativ 88
Colindătorii, după Mihail Sadoveanu 88
Textul literar în versuri 91
Ajunul Crăciunului, de Elena Farago 91
Textul nonliterar informativ. Articolul 94
Afișul. Anunțul 95
Scrisoare lui Moș Crăciun 96
Legenda lui Moș Crăciun 97
Recapitulare 99
Probă de evaluare 100

5 Iarna multe jocuri știe Prin zăpada argintie...

La Polul Nord, după Marin Sorescu 101
Pronumele. Pronumele personal 104
La săniuș, după Ion Agârbiceanu 106
Copiii și păsărelele, după Eugen Jianu 109
Pronumele personal de politețe 112
Cheița, după Mircea Sântimbreanu. 113
Virgula 116
Compunere orală după un șir de imagini.
Jocurile de iarnă ale copiilor 117
Compunere cu început și sfârșit dat. *Jocurile de iarnă ale copiilor (continuare)* 118
Crăiasa Zăpezii, după Hans Christian Andersen 119
Jurnalul de lectură 121
Recapitulare 122
Probă de evaluare 123

6 Și ei au fost copii...

Despărțirea de Ipotești, după Boris Crăciun 124
Verbul 127
O amintire de neuitat, după George Sbârcea 128

Persoana și numărul verbului 131
Atelier în pădure, după Peter Neagoe 133
Timpurile verbului 136
Cea mai fericită zi, după Alexandru Vlahuță 138
Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă 141
Compunere după un plan de idei. *Visez să devin...* 142
Un copil scrie poveşti pentru copii, după Theodor Bălan 143
Recapitulare 144
Probă de evaluare 145

7 *Salutare, primăvară, Timp frumos, bine-ai venit!*

Ghiocelul, după Hans Christian Andersen 146
Textul nonliterar funcțional. Biletul 149
Felicitarea 150
Predicatul 151
Cântec de primăvară, de Grigore Vieru 153
Moș Viscol și Primăvara, după Mihail Sadoveanu 156
Subiectul 159
Cuibul de păsărele, după Cezar Petrescu 161
Descrierea unui anotimp. *Primăvara* 164
Povestea cu privighetoarea, după Mihail Sadoveanu 165
Părțile secundare de propoziție 168
Dimineața, de Vasile Alecsandri 170
Salcâmi în floare, după Ion Agârbiceanu 172
Propoziția simplă. Propoziția dezvoltată 175
Paștele, de M. Popescu 177
Legenda ouălor roşii 179
Recapitulare 180
Probă de evaluare 181

8 *Zăboveşte şi ascultă: Toate-n felul lor cuvântă...*

Noi, albinele..., după Călin Gruia 182
Veverița, după Mihail Sadoveanu 184
Descrierea unei viețuitoare. *Veverița* 186
Racul, broasca și știuca, de Alexandru Donici 187
Povestea crocodilului care plângea, după Vladimir Colin 190
Cartea cu Apolodor, de Gellu Naum 193
Prezentarea unei cărți 196
Fram, ursul polar, după Cezar Petrescu 197
Compunere după o bandă desenată 200
Puiul, după I.Al. Brătescu-Voinești 201
Recapitulare 202
Probă de evaluare 203
Evaluare sumativă orală 204
În prag de vacanță 206

Unitatea 1

Sună clopoţeii toamnei,
Şcoala-i un buchet de flori...

- Ce este învățătura pentru voi? O plăcere? O datorie? O muncă?
- De unde putem dobândi învățătură?

Învăţătura

de Nicolae Tăutu

Învăţătura e averea
Ce pururea o duci în gând.
Şi fără raza ei, puterea
E doar un colb purtat de vânt.

Învăţătura e-o comoară
Ce nimeni nu ţi-o poate lua.
Îşi va spori podoaba rară
Cu cât împarţi mai mult din ea.

Să înțelegem textul!

1. Ce se spune în poezie despre învățătură?
2. De ce autorul compară învățătura cu o comoară?
3. Ce bogăție a omului nu poate fi răpită niciodată? De ce?
4. De ce nu poate trăi omul fără învățătură?
5. Ce mesaj (învățătură) desprindem din poezie?
6. Cine vă împarte vouă învățătura?
7. Voi pe cine puteți învăța? Ce anume?

Vocabular

pururea – întotdeauna, mereu, veşnic, etern
podoabă – obiect care înfrumusețează; bijuterie
rară – *aici:* prețioasă, scumpă, aleasă

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi expresiv poezia.

2. Formaţi perechi de cuvinte cu sens asemănător: ***avere***, *pururea*, ***avuţie***, *forţă, praf, rară, întotdeauna, a spori, preţioasă, a creşte, a împărţi, colb, a distribui, putere.*

3. Realizaţi corespondenţa dintre versurile selectate și explicaţiile potrivite.

„Învăţătura e-o comoară Ce nimeni nu ţi-o poate lua.”	▸ omul neînvăţat este lipsit de valoare;
„…fără raza ei, puterea E doar un colb purtat de vânt.”	▸ împărtăşind din cunoştinţele acumulate, vei spori calităţile învăţăturii;
„Îşi va spori podoaba rară Cu cât împarţi mai mult din ea.”	▸ învăţătura ce o porţi în minte nu ţi-o poate răpi nimeni niciodată.

4. Selectaţi din poezie cuvintele cu sens opus pentru: *a oferi, a micşora, slăbiciune, niciodată.*

5. Înlocuiţi cuvântul evidenţiat cu unul din poezie ce are sens asemănător.
   - Roadele învăţăturii le porţi **mereu** cu tine.
   - Ştiinţa de carte este o **bogăţie** şi munca este cheia ei.

6. Transcrieţi cuvintele din aceeași familie. Alcătuiţi propoziţii cu trei dintre ele.

7. Transcrieţi versurile în care se explică ce este învăţătura.

8. Ordonaţi cuvintele pentru a obţine proverbe. Explicaţi sensul lor:

   a) parte. carte Omul are cu lumină de

   b) avuţie o Învăţătura tăinuită. este

9. Continuaţi enunţurile:
   - Învăţătura este … .
   - Omul învăţat … .
   - Învăţătura ne ajută … .
   - A învăţa … .

10 Să lucrăm în echipă!

Motivaţi de ce copilul răsfăţat rămâne neînvăţat.

- Ce jocuri de calculator cunoașteți?
- Cum trece timpul când stați în fața calculatorului?
- Ce preferați: jocul la calculator sau lectura unei cărți? De ce?

Sorin, cartea și calculatorul

În după-amiaza unei zile de toamnă, aproape lipit de tastele calculatorului, Sorin gonea cu viteză o mașină prin labirintul traseului. Ocolea cu multă ușurință toate obstacolele pe care le știa deja pe de rost. Furat de joc, uitase, ca de obicei, de cărțile și caietele adunate lângă calculator.

Deodată se auzi o voce timidă:

– Sorine! Sorine!

Băiatul sări ca ars de la masă.

– Cine-i acolo? Cine ești? strigă el înfricoșat.

– Sunt eu, Sorine, cartea „Prisaca”, pe care ai părăsit-o de câteva săptămâni. Știi cât a muncit asupra mea poetul Tudor Arghezi? M-a gândit zile și nopți în șir, mi-a ales cu grijă cuvintele și le-a potrivit cu multă măiestrie. Sunt o parte frumoasă din sufletul și gândurile poetului. Dar fără tine, mă simt ca o vioară la care nu cântă nimeni. De ce nu mă citești? Pentru copii ca tine am fost scrisă! Știi câte taine ai afla despre lumea micilor vietăți?

– Dar... nu am timp..., zise Sorin, însă își dădu imediat seama că „Prisaca” știe cu ce se ocupă el în timpul liber.

– Și, apoi, ca să ajung la tine, au mai trudit atâția oameni! Autorul m-a dus la editură. Acolo textele au fost culese cu litere de tipar la un calculator ca al tău. Pictorul m-a înfrumusețat cu ilustrații. Machetatorul mi-a așezat cu grijă, tot la calculator, textele și desenele în pagină. La tipografie mi-au cusut foile și mi-au pus copertele. Apoi m-au tipărit în mii de exemplare. Toți oamenii aceștia s-au gândit că fac un lucru de mare folos pentru tine!

Sorin plecă ochii uimit și rușinat. Deschise cartea încet, îi netezi filele și începu să citească.

Vocabular

labirint – construcție cu un mare număr de camere și galerii, în care orientarea este extrem de dificilă

traseu – drum pe care îl parcurge un vehicul sau o ființă

obstacol – piedică

m-a gândit – *aici:* m-a creat în gând

Să înțelegem textul!

1. De ce Sorin a uitat de toate?
2. Cine îi vorbi cu voce timidă?
3. Ce i-a reproşat cartea băiatului?
4. Ce i-a comunicat ea despre munca autorului?
5. Care este „drumul cărții” aflat de Sorin?
6. De ce, după cele auzite, Sorin a reluat lectura cărții?
7. Ce cărți aveți în biblioteca personală? Pe care o citiți acum?
8. În ce scop folosiți voi calculatorul?

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi expresiv textul.
2. Formaţi perechi de cuvinte cu sens asemănător: ***deodată***, *timidă*, ***pe neaşteptate***, *sfioasă, înfricoşat, a potrivi, speriat, a aranja, măiestrie, taină, au trudit, iscusinţă, mister, au muncit.*
3. Realizaţi corespondenţa dintre expresiile selectate din text și explicaţiile potrivite.

„...sări ca ars...”	▸ cartea se simte inutilă, fără valoare, dacă nu e citită;
„...Furat de joc..., ...”	▸ a sărit repede (de surprindere, de spaimă, de indignare);
„...mă simt ca o vioară la care nu cântă nimeni.”	▸ atras, captivat de jocul la calculator.

4. Ordonează ideile textului.
   - ☐ Copilul află drumul pe care îl parcurge cartea de la autor până la cititor.
   - ☐ Ascultând povestea cărții, Sorin reia lectura volumului „Prisaca”.
   - ☐ Sorin este captivat de jocul la calculator.
5. Citiți fragmentul:
   a) în care este prezentat drumul cărţii;
   b) despre jocul băiatului la calculator;
   c) din care aflăm că Sorin reia lectura cărții „Prisaca”.

6 Formulaţi întrebări pentru următoarele răspunsuri:

- Sorin ascultă cu atenţie povestea cărţii.
- Pictorul înfrumuseţează cărţile cu ilustraţii.

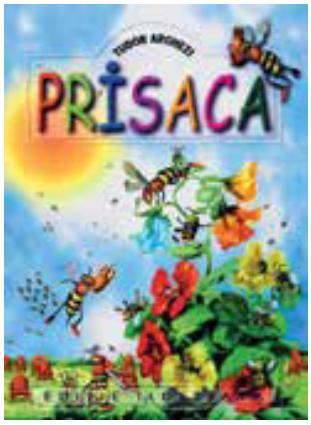

7 Continuaţi enunţurile utilizând informaţiile din text.

- Sorin era pasionat de … .
- Cartea „Prisaca” i-a explicat băiatului … .
- Băiatul a înţeles … .
- Din cărţi aflăm … .

8 Alegeţi trăsăturile de caracter ce i se potrivesc „cărţii” din text:

- povăţuitoare
- înţeleaptă
- revoltată
- convingătoare
- nepăsătoare
- îndrăzneaţă

9 a) Citiţi enunţurile și descoperiţi sensurile expresiilor evidenţiate:

Sorin **îşi dădu seama** cât de importantă este cartea în viaţa omului.	importante, valoroase;
Copilul **a ţinut seama** de sfaturile cărţii.	înţelese;
După ce a ascultat povestea cărţii, Sorin a citit **o seamă** de povestiri interesante.	a ţinut cont;
Din cărţi înveţi mereu lucruri **de seamă**.	mai multe, un şir de...

b) Folosiţi expresiile de mai sus în enunţuri proprii.

10 Alcătuiţi enunţuri în care să utilizaţi cuvintele: *calculator, labirint, autor, carte, cuvinte, taste.*

11 Dezmierdaţi cuvintele de mai jos:

carte – … ; băiat – … ; suflet – … ;
caiete – … ; masă – … ; cuvinte – … .

12 Construiţi câte o propoziţie în care cuvintele „ochi” și „obicei” să aibă alte sensuri decât în text.

13 **Să lucrăm în echipă!**

V-ar plăcea să învăţaţi la școală cu învăţători și profesori sau cu un calculator performant, care i-ar înlocui pe aceștia? Argumentaţi opţiunea.

CARTEA

1 Citiţi versurile și răspundeţi la întrebări.

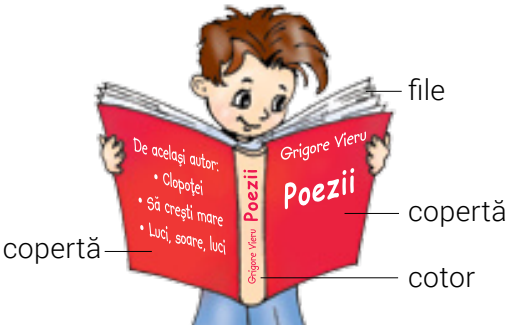

„Pe un raft o carte plânge,
Nemişcarea că o strânge
Şi uitarea ta c-o doare.
Nu vrei mâna s-o întinzi,
S-o alegi şi s-o deschizi,
Foaia albă să-i dezmierzi,
Slova neagră să i-o vezi?”

Maria Petra

- De ce plânge cartea de pe raft?
- Cum am putea să-i alinăm durerea?
- Ce carte a luat Ştietot?
- Ce informații oferă copertele cărții alese de Ştietot?

2 Știetot și-a ales cartea preferată. Tu ce carte ți-ai alege dintre cele propuse mai jos. Argumentează.

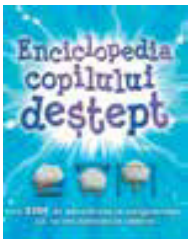

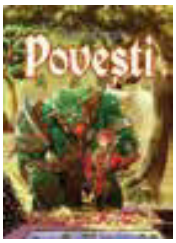

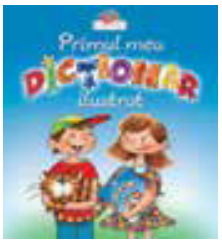

- Exprimă-ți părerea despre importanța cărților prezentate!
- Care este rolul ilustrațiilor într-o carte?
- De ce este bine să dăruiești o carte cu diverse ocazii?

3 **Să lucrăm în echipă!**

Formați trei echipe și discutați.

a) Ce s-ar întâmpla dacă... nu ar exista cărți?
b) De ce cartea este considerată prieten al omului?
c) Ce știi despre cartea electronică?

4 **Să învățăm jucându-ne!**

Descoperiţi în careul alăturat, pe orizontală și pe verticală, denumirea unor elemente componente ale cărţii.

c	u	p	r	i	n	s	ş	o
o	b	s	z	p	u	a	i	f
t	c	o	p	e	r	t	ă	i
o	r	n	o	v	a	m	z	l
r	d	m	p	a	g	i	n	ă

5 Ilustrați coperta cărții voastre preferate și prezentați-o colegilor.

BIBLIOTECA

Biblioteca lui Stardi

după Edmondo de Amicis

M-am dus ieri la Stardi. Văzându-i biblioteca, m-am simțit ros de invidie.

El nu e bogat și nu-și poate cumpăra multe cărți. Dar păstrează cu foarte multă grijă atât cărțile de la școală, cât și pe cele dăruite de părinți. Toți banii primiți îi pune deoparte și îi cheltuiește la librărie. În felul acesta și-a alcătuit o bibliotecă.

Tatăl său, când a văzut că iubește cărțile, i-a cumpărat o etajeră frumoasă din lemn de nuc, cu perdeluță verde.

Micul Stardi dă perdeluța la o parte și apar două rânduri de cărți așezate într-o ordine desăvârșită: cărți de povestiri, de călătorii, de poezii și chiar cărți ilustrate.

Are și catalog, ca bibliotecarii. Își petrece tot timpul în jurul cărților. Le șterge de praf, le răsfoiește, le citește, le privește copertele. Parcă sunt noi!

Pentru el, când cumpără o carte nouă, e o sărbătoare.

- Ce întrebări i-aţi adresa personajului principal al textului?
- Ce i-aţi povesti lui Stardi despre biblioteca voastră personală?
- Ce deosebire este între o bibliotecă personală și o bibliotecă școlară?

Joc. „De-a reporterii”

- Când obișnuiţi să mergeţi la bibliotecă?
- Cum vă alegeţi cărţile?

- Amintiți-vă de prima voastră zi de școală. Ce momente vi s-au întipărit în minte?
- Ce sentimente ați trăit în acea zi?

Nenea directorul

după George Șovu

Băieţelul plângea lângă una dintre ferestrele culoarului. Cu bărbia sprijinită de pervaz, privea în curtea şcolii.

Un bărbat înalt, cu faţa luminoasă, cu părul bogat, s-a apropiat de el şi l-a întrebat blând:

– Ce e cu tine? Ce s-a întâmplat? De ce plângi?

Din ochii negri şi strălucitori ai copilului au ieşit la iveală două perle fierbinţi.

– Cum te cheamă?

– Ionuţ!

– Ionuţ şi mai cum?

– Ionuţ Popa.

– Îmi pare bine, Ionuţ Popa! Numele meu este Alexandru Mocanu. Acum, fiindcă am făcut cunoştinţă, te rog să-mi spui în ce clasă eşti şi ce s-a întâmplat.

– Dar matale cine sunteţi, nene?

– Eu sunt directorul şcolii, Ionuţ.

– Nene directore, vreau acasă! Nu-mi place la şcoală!

– Bine, am înţeles! spuse directorul.

Dumnealui l-a luat de mână, pornind de-a lungul coridorului.

Ajungând în dreptul unei uşi pe care scria *Laboratorul de ştiinţe ale naturii*, au intrat. Copilul a dat cu ochii de un vultur, de un arici, de un acvariu…

– Vai, ce pasăre! strigă Ionuţ. Şi ce de-a peştişori!

– Mă bucur că-ţi plac! Acum hai să vedem şi alte locuri!

Ce observăm?

Ilustrația ne oferă informații despre text. Cu ajutorul ei înțelegem mai bine textul.

Au mers la sala de sport, apoi au vizitat câteva săli de clasă. Ionuţ a văzut mulţi copii din blocul lui care învăţau la această şcoală. Se simţea mândru că era de mână cu nenea directorul. Toţi copiii se ridicau din bănci şi spuneau în cor: „Bună ziua!”

🔔 Cel mai mult i-a plăcut sala în care un loc gol, într-o bancă, îl aştepta. Şi învăţătoarea lui era cea mai frumoasă dintre toate pe care le văzuse în şcoală. Dumneaei l-a privit cu blândeţe.

– Acum vrei să rămâi la şcoală, Ionuţ? întrebă directorul.

– Da! răspunse copilul cu faţa toată numai zâmbet, aşezându-se la locul lui în bancă.

Să înțelegem textul!

1. De ce plângea Ionuț Popa?
2. Cu cine a făcut el cunoştință pe culoar?
3. Cum l-a liniştit domnul director pe băiat?
4. Prin ce săli au intrat ei?
5. Cum se simțea Ionuț mergând de mână cu domnul director?
6. Care sală i-a plăcut cel mai mult băiatului?
7. Cum i s-a părut doamna învățătoare?
8. De ce a hotărât Ionuț să rămână la şcoală?

Vocabular

culoar – coridor
pervaz – partea de jos a unei ferestre
perlă – piatră semipreţioasă; mărgăritar; *aici:* lacrimi

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiți textul respectând intonația cerută de semnele de punctuație.
2. Recitiți textul pe roluri.
3. Găsiți în text cuvinte cu sens asemănător pentru: *geam, coridor, sclipitori, băiat, mărgăritare, doresc, încântătoare.*
4. Formați perechi de cuvinte cu sens opus: ***plângea**, aspru, înalt, **râdea**, bogat, alb, scund, sărac, negru, a ieși, blând, a intra.*
5. Alegeți cuvintele care vi se par corecte pentru a vă adresa directorului de școală. Alcătuiți oral enunțuri cu ele.

nene | tu | dumneavoastră | domnule | dumneata

6 Citiți fragmentul din care aflăm:

a) cine plângea pe culoarul școlii;
b) cu cine face cunoștință copilul;
c) ce îi prezintă domnul director băiatului;
d) ce hotărâre ia Ionuț.

7 Ordonați ideile principale ale textului. Citiți fragmentul corespunzător fiecărei idei.

Ionuț decide să rămână la școală.

Domnul director îi prezintă băiatului școala.

Băiatul face cunoștință cu directorul școlii.

Un elev din clasa întâi plânge pe hol.

Ce observăm?

- Fiecare fragment are una sau mai multe idei.
- Comunicarea prin care se transmite informaţia cea mai importantă dintr-un fragment reprezintă **ideea principală**.
- Celelalte idei din fragment sunt **secundare**. Ele completează ideea principală.

8 Povestiți textul pe fragmente, folosind planul de idei de la exercițiul 7.

9 Transcrieți fragmentul din care aflăm că Ionuț a hotărât să rămână la școală. Explicați scrierea semnelor de punctuație învățate.

10 Să lucrăm în echipă!

Precizați trăsăturile de caracter care se potrivesc directorului școlii. Argumentați.

- binevoitor
- blând
- prietenos
- aspru
- inteligent
- îngâmfat
- indiferent
- grijuliu
- amabil

11 Ce părere aveți despre finalul textului? Argumentați.

- este impresionant
- este dureros
- este plăcut
- este îmbucurător

12 Joc. „Poți fi și tu actor!”

Interpretează convorbirea dintre nenea director și Ionuț Popa.

COMUNICAREA. MODUL ÎN CARE COMUNICĂM

1 a) Observaţi cum poate fi realizată o comunicare.

b) Răspundeţi la întrebări:

- Ce mesaj le transmite capra iezilor?
- Ce ne transmite prezentatoarea TV?
- Ce informații poate să transmită oratorul?
- Despre ce pot comunica două persoane la telefon?
- Ce informații ne poate transmite un ziar?

Să ne amintim!

- Comunicând, realizăm un schimb de informații, idei, sentimente, impresii.
- Când comunicăm, folosim diverse formule politicoase.

2 Grupaţi următoarele formule care ne ajută să comunicăm politicos:

„Bună ziua!”, „Îmi permiteți să...”, „Fiți amabil...”, „Sărut mâna!”, „Dați-mi voie...”, „Mă numesc...”, „Vi-l prezint pe...”, „Salut!”, „Spuneți-mi, vă rog...”, „Aș putea afla...”

FORMULE

de salut	de prezentare	de permisiune	de solicitare

3 Alcătuiți oral 3-4 propoziții în care să utilizați formulele politicoase de la exercițiul anterior. Evaluați-vă reciproc.

DIALOGUL

1 Observaţi imaginea și răspundeţi la întrebări.

- Cine discută în imaginea dată?
- Cine este vorbitorul? Dar ascultătorul?
- Care este mesajul lui Emil?
- Care este mesajul transmis de Dorin?

2 Ajutaţi-l pe Știetot să separe regulile **vorbitorului** de cele ale **ascultătorului**.

să asculte atent mesajul

să formuleze enunţuri clare

să stimeze ascultătorul

să ceară informaţii suplimentare

să folosească o informație potrivită

să respecte vorbitorul

3 a) Observaţi cum se folosește virgula pentru a separa cuvântul care arată o adresare:

- – Eu sunt directorul şcolii, Ionuţ.
- – Ionuţ, eu sunt directorul şcolii.
- – Eu sunt, Ionuţ, directorul şcolii.

b) Alcătuiţi și voi un exemplu asemănător.

Să ne amintim!

- **Dialogul** este convorbirea dintre două sau mai multe persoane.
- Comunicarea dialogată se realizează astfel:

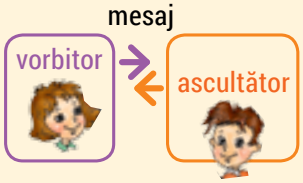

- Replicile fiecărui vorbitor se scriu cu alineat şi cu linie de dialog.

Reţineţi!

În propoziție, virgula se foloseşte pentru a separa cuvântul care arată o adresare.

4 Observaţi ce semne de punctuaţie se folosesc în textul de mai jos.

Un bărbat înalt l-a întrebat blând:
– De ce plângi, copile?
– Vreau acasă, nene!

Reţineţi!
Când într-un text urmează un dialog, de obicei, se folosesc două puncte [:].

5 Transcrieţi textul punând semnele de punctuaţie necesare.

Tata întreabă ☐ ☐ Cum a fost azi la şcoală ☐ Nicu ☐ ☐ Foarte bine ☐ Am fost lăudat de doamna învăţătoare pentru răspunsurile frumoase ☐

6 **Să învăţăm jucându-ne!**

Interpretaţi dialoguri dintre diferite personaje din poveştile lui Ion Creangă:

a) cuptorul cu plăcinte şi fata moşneagului; b) ursul şi vulpea.

7 Ordonaţi, pe caiet, enunţurile pentru a obţine o convorbire telefonică.

[1] – Bună ziua, doamnă Scutaru! Sunt Dumitru, colegul lui Vlad. Aş dori să vorbesc cu el, dacă se poate.
☐ – La revedere, Dumitraş!
☐ – Mulţumesc! Sărut mâna!
☐ – Salut! La ora 17.00.
☐ – Salut, Vlad! La ce oră începe azi repetiţia?
☐ – Bună ziua, Dumitru. Îl chem imediat.
☐ – Mulţumesc. Ne întâlnim la Palatul Copiilor. La revedere!

8 **Să lucrăm în perechi!**

Realizaţi câte un dialog în baza imaginilor de mai jos. Dramatizaţi-l.

a)

b)

- Cum vă dezmiardă părinții şi bunicii? De ce?
- Cum v-ar plăcea să vi se adreseze la şcoală: cu numele de alint sau cu cel adevărat (oficial)?

Luchi în prima zi de şcoală

după Otilia Cazimir

Intrăm în clasă.

Pupitrul e înalt. Abia izbutesc să mă aşez. În clasă e linişte.

– Casian Alexandra!

E numele meu. Ştiu. Dar nu răspund. Pe mine nu mă strigă nimeni aşa. Toată lumea mă strigă Luchi…

Îmi vine a râde. Aşa-i de caraghios să te strige cineva Casian Alexandra!

Doamna se uită la mine şi zâmbeşte.

– Cu tine vorbesc, fetiţo… Cum te cheamă?

Am uitat că banca e înaltă şi cad de sus, bocănind, în picioare. Simt în jurul meu râsul stăpânit al clasei.

– Cum îţi zice mama acasă? stăruie învăţătoarea tot blând, dar cu un fel de nerăbdare.

– Luchi, ca la căţei! sare de lângă mine o fetiţă bondoacă şi zburlită.

Toate fetele se uită la mine. Încă nu râd, dar ochii lor împung şi dor. Şi dintr-odată mi se face ruşine de numele meu şi de mine.

Ce observăm?

- Titlul sugerează conținutul textului.
- Fragmentul prezintă momentul în care fetița devine elevă.

– Nu-i adevărat! Acasă, mama îmi zice… Casian Alexandra! răspund repede, uitându-mă urât spre zburlită.

S-a isprăvit. Mă aşez la locul meu şi mă uit la mine, la fetiţa asta nouă pe care-o cheamă Casian Alexandra şi pe care parcă n-o cunosc.

Casian Alexandra are şorţ negru, ciorapi lungi, guler alb şi cozi împletite strâns. Stă cuminte cu mâinile pe pupitru. Îi este ruşine că o cheamă Luchi, ca pe căţei…

Dar nu-i adevărat. N-o cheamă Luchi. Luchi nu mai este. Luchi a murit. În locul ei, o şcolăriţă cuminte clipeşte mărunţel şi-şi înghite lacrimile.

Vocabular

caraghios – comic, care provoacă râsul
a stărui – a insista
bondoacă – scundă şi grăsuță
a se isprăvi – a se termina
pupitru – *aici:* bancă şcolară cu fața înclinată

Să înțelegem textul!

1. Când are loc întâmplarea din text?
2. Care sunt personajele acțiunii?
3. Cine rosteşte Casian Alexandra? De ce?
4. Din ce cauză fetița nu răspunse la rostirea numelui ei adevărat?
5. De ce i se părea lui Luchi că nu o cunoaşte pe Casian Alexandra?
6. Ce s-a întâmplat cu numele ei de alint?
7. Ce simte fata despărțindu-se de acest nume?

- Numele adevărat al autoarei era Alexandra Gavrilescu.
- Otilia Cazimir a evocat copilăria descriind propriile amintiri din anii de şcoală, din vacanțele petrecute la bunici.
- Povestirea „A murit Luchi” este despre o fetiță care, păşind pragul şcolii, intră într-o lume nouă. Ea lasă în urmă viața lipsită de griji, jucăriile, poznele şi numele ei de alint.

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi textul respectând semnele de punctuaţie.
2. Recitiţi enunţurile:
   a) care redau vorbirea directă a doamnei învăţătoare;
   b) în care este descrisă eleva Casian Alexandra.
3. Ordonaţi ideile principale ale textului, apoi citiţi fragmentul corespunzător fiecăreia.
   - Eleva Casian Alexandra se desparte de numele ei de alint.
   - Şcolarii au intrat în sala de clasă.
   - Doamna învăţătoare face apelul.
4. Povestiţi fiecare fragment, apoi textul în întregime.

5 Selectaţi perechile de cuvinte cu sens opus: ***înalt***, *intrăm, liniște,* ***scund***, *răspund, fals, slabă, ieşim, gălăgie, râd, întreb, bondoacă, plâng, adevărat.*

6 Găsiţi în text cuvinte cu sens asemănător pentru:

bancă – …; reuşesc – …; ciufulită – …;
privesc – …; ascultătoare – …; elevă – ….

7 Precizaţi cuvintele care exprimă sentimentele fetiţei în prima zi de școală:

- teamă
- mâhnire
- ruşine
- durere
- amărăciune
- speranţă
- dezamăgire
- bucurie

8 Alegeţi cuvintele ce exprimă sentimentele trăite de voi pentru Casian Alexandra:

milă | simpatie | ură | compasiune | duşmănie | duioşie | admiraţie

9 a) Observaţi sensul cuvintelor evidenţiate din următoarele propoziţii:

- Toate fetele se uită la **mine**.
- Andreea a cumpărat **mine** pentru creion.
- Cărbunele se extrage din **mine**.

b) Alcătuiţi trei propoziţii în care cuvântul „mine” să aibă sensuri diferite.

10 Scrieţi propoziţii în care cuvintele „sare” și „nouă” să aibă sensuri diferite.

11 Selectaţi din text cuvinte-însuşiri pentru:

pupitru …; guler …; cozi …;
şorţ …; ciorapi …; şcolăriţă ….

12 Să lucrăm în echipă!

a) Găsiţi asemănări și deosebiri între micuţa Luchi și eleva Casian Alexandra.

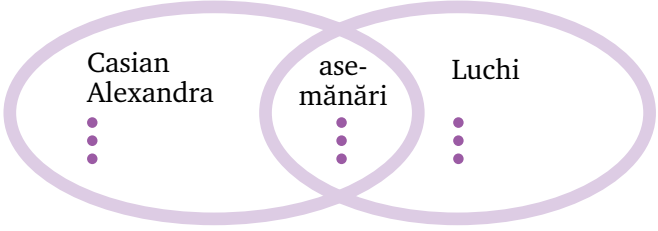

b) Imaginaţi-vă o discuţie dintre aceste două fetiţe.

COMUNICAREA NONVERBALĂ

1 a) Priviţi atent imaginea și identificaţi indicatoarele.

b) Răspundeţi la întrebări:

- Ce informații transmite fiecare indicator?
- Cine anunță plecarea trenului?
- Care sunt gesturile cu ajutorul cărora se transmite acest mesaj?
- Ce semnale sonore anunță plecarea trenului?

2 Observaţi persoanele din imaginile de mai jos. Ce mesaje transmit ele prin gesturi și mimică?

Să ne amintim!

- Observând imaginile, descifrăm mesajele lor.

E bine să știți!

- Persoana care organizează şi controlează mişcarea trenurilor într-o gară se numeşte ***impiegat***.

Ce observăm?

- Comunicarea nonverbală (fără cuvinte) asigură transmiterea de mesaje prin:
  - imagini simbolice;
  - sunete;
  - culori;
  - gesturi şi mimică.
- Comunicarea fără cuvinte înlocuieşte sau completează comunicarea orală.
- Prin zâmbet, vorbitorul atrage bunăvoința ascultătorului.

3 Analizaţi chipurile din imagini. Ce stare exprimă fiecare prin gesturi și mimică?

bucurie

duioşie

furie

tristeţe

spaimă

4 Nicolina vrea să le comunice bunicilor orarul ei. Ce lecţie din orar reprezintă fiecare imagine?

Ora	Luni	Marţi	Miercuri	Joi	Vineri
1	a + 9 = 13		a + 9 = 13		
2		a + 9 = 13		a + 9 = 13	
3					
4	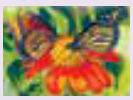				

5 Comunicarea se poate realiza și prin semne desenate. Selectează mesajele potrivite pentru indicatoarele rutiere.

Atenție, în preajmă este o școală!

Traversarea străzii este interzisă!

Pe aici e voie plimbarea cu bicicleta!

Traversați pe aici!

- Alcătuiți oral un text scurt folosind cuvintele: *tată, feciori, galbeni, pungă, fructe, răsplată.*

Fructul cel mai valoros

(poveste bulgară)

A fost odată un tată înţelept care avea trei feciori. Într-o zi îi chemă la dânsul şi le spuse:

– Dragii mei, vă dau la fiecare câte o pungă cu galbeni. Mergeţi în lume şi căutaţi fructul cel mai valoros. Care dintre voi mi-l va aduce, îi voi dărui jumătate din averea mea.

Feciorii luară pungile cu galbeni şi porniră fiecare în trei părţi ale lumii în căutarea celui mai preţios fruct.

După trei ani se-ntoarseră cu toţii la tatăl lor.

– Ei, zise acesta, întorcându-se către feciorul cel mai mare, ce mi-ai adus?

– Fructul cel mai valoros, tată, este acela care e cel mai dulce. Eu ţi-am cumpărat struguri. Dintre toate fructele pământului, ei sunt cei mai dulci.

– Bine ai făcut, spuse tatăl. Mi-ai adus fructe tare bune!

– Iar eu, tată, zise feciorul cel mijlociu, m-am gândit că fructul cel mai valoros este acela care se găseşte mai rar. De aceea m-am dus în ţările sudice şi ţi-am cumpărat fructe rare ce nu cresc pe la noi: nuci de cocos, portocale, curmale, banane. Din fiecare câte puţin, ca să ai de unde să-ţi alegi. Poftim, ia ce-ţi place!

– Bine ai făcut, fiul meu, mi-ai adus fructe minunate! zise bătrânul.

Apoi se întoarse către mezin:

– Dar tu, fiule, ce mi-ai adus? De ce te-ai întors cu mâinile goale?

Ce observăm?

- Textul conține mai multe fragmente.
- Fiecare fragment cuprinde enunțuri grupate în jurul unei idei.

– Este adevărat, tată, că m-am întors cu mâinile goale, însă banii pe care mi i-ai dat nu i-am risipit pe fructe scumpe, ci m-am înscris la o şcoală. Trei ani de zile am tot învăţat. Fructele pe care le-am cules nu se văd, pentru că ele se află în inima şi în mintea mea. Socot, tată, că acestea sunt cele mai valoroase fructe, zise fiul cel mic.

Auzind aceste cuvinte, tatăl se bucură şi zise:

– Tu mi-ai adus fructele cele mai scumpe, fiul meu! Tu meriţi răsplata făgăduită, pentru că nu există fruct mai valoros ca învăţătura.

Vocabular

galbeni – *aici:* bani din aur
răsplată – recompensă
făgăduită – promisă

Să înțelegem textul!

1. Care sunt personajele textului?
2. Unde i-a trimis tatăl pe fiii săi? Cu ce scop?
3. Ce le-a promis dânsul în schimb?
4. Ce fel de fructe a adus fiecare fecior?
5. De ce răsplata promisă i-a revenit mezinului?
6. Ce fructe ați fi ales voi, dacă erați în locul acestor fii?

Să dezlegăm tainele textului!

1. Recitiţi textul. Observaţi asemănările și deosebirile dintre povestea citită și textele create de voi înainte de prima lectură.

2. Ordonaţi ideile textului, apoi citiţi fragmentele corespunzătoare.
   - Primul fecior i-a adus struguri.
   - Fructele mezinului se aflau în inima şi în mintea sa.
   - Fiul cel mic a fost răsplătit pentru cele mai valoroase fructe.
   - Tatăl i-a trimis pe fiii săi în căutarea celui mai valoros fruct.
   - Fiul mijlociu s-a întors cu fructe exotice.

3. Povestiţi textul pe fragmente folosind planul de idei.

4. Găsiţi în text cuvinte cu sens asemănător pentru: *rod, preţios, fiu, avuţie, a cheltuit, recompensă, promisă.*

5. Găsiţi în text două perechi de cuvinte cu sens opus.

6 Scrieţi din text cuvinte-însuşiri pentru:

tată …; fruct …; mâini …;
fecior …; ţări …; răsplată ….

7 Alcătuiţi câte o propoziţie în care cuvântul „galben” să aibă sensuri diferite, utilizând drept repere imaginile de mai jos.

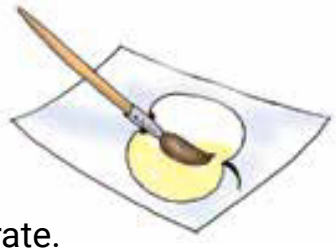

8 Transcrieţi doar afirmaţiile adevărate.

- Fiii s-au întors acasă peste trei ani.
- Fiul cel mare a adus fructe exotice.
- Feciorul cel mic a cheltuit banii pentru învăţătură.
- Tatăl s-a bucurat de înţelepciunea mezinului, dându-i jumătate din avere.

9 Ordonaţi cuvintele și veţi obţine proverbe. Explicaţi înţelesul lor.

a) este cel mărgăritar. preţios Învăţătura mai

b) e sale. înţelept Omul făuritorul fericirii

10 Numiţi și alte „fructe” pe care le poate culege omul pe parcursul vieţii:

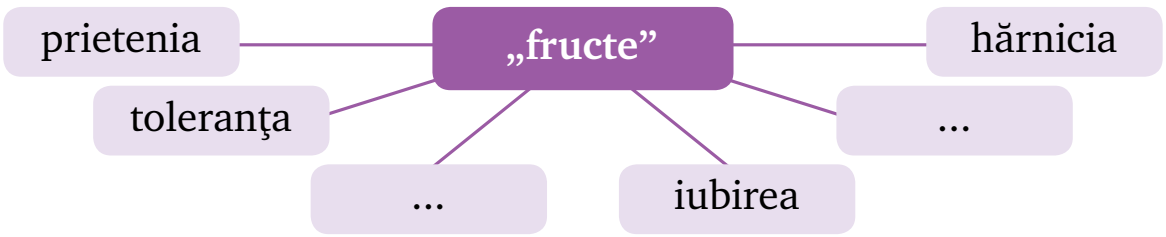

11 Formulaţi într-un enunţ mesajul textului. Puteţi folosi și un proverb cunoscut.

12 **Joc de rol.**

Repartizaţi rolurile și dramatizaţi conţinutul poveștii.

Atelier de creație

PĂRȚILE UNEI COMPUNERI

1 Citiţi compunerea lui Știetot și răspundeţi la întrebările lui Creionaș.

Prima zi de școală

Așteptam cu nerăbdare prima mea zi de școală. Părinții îmi cumpăraseră uniformă și un ghiozdan frumos în care mi-am pus cu grijă rechizitele școlare.

Drumul spre școală părea un râu nesfârșit de elevi, părinți și bunici. Curtea era neîncăpătoare pentru mulțimea care se adunase. Copiii abia se vedeau de după buchetele mari de flori.

Apariția doamnei învățătoare mi-a sporit emoțiile. Glasul ei blând ne-a îndemnat s-o urmăm în sala de clasă. Eram o ceată de pitici cu ghiozdane mari. Pe fiecare bancă am găsit manuale și câte o crizantemă.

— Sunt flori pentru flori! ne-a spus zâmbind doamna învățătoare. Voi sunteți florile vieții, dragi copii!

Acasă, le-am povestit tuturor emoțiile pe care le-am trăit la școală. Cu siguranță, această zi va rămâne mereu în mintea și în sufletul meu.

Ce observăm?

Părțile compunerii

- **Introducerea:**
  - timpul şi locul întâmplării;
  - personajul.
- **Cuprinsul:**
  - faptele şi întâmplările în ordinea în care s-au desfăşurat.
- **Încheierea:**
  - sfârşitul întâmplării.

- Care este titlul compunerii? Unde este plasat?
- Câte alineate are textul compunerii?

2 Citiţi pe rând:

- introducerea;
- cuprinsul;
- încheierea.

3 Ce aţi aflat din fiecare parte a compunerii?

4 Creionaș a încurcat părțile compunerii. Citiți compunerea, plasînd fiecare parte la locul ei. Găsiți un titlu potrivit.

- A sunat clopoţelul. Plin de voioşie, am intrat în sala de clasă.

- Azi am ajuns mai devreme la şcoală. Mai aveam o jumătate de oră până la intrarea în clasă. M-am aşezat pe o bancă în curtea şcolii.

- Aerul proaspăt al dimineţii trezise la viaţă întreaga natură. Soarele îşi trimitea razele jucăuşe printre frunzele somnoroase ale copacilor. Florile se deşteptau rând pe rând, spălându-şi obrajii cu rouă. Păsările salutau cu trilurile lor frumoase dimineaţa însorită.

5 Creaţi și voi un text despre prima voastră zi de școală. Nu uitaţi de cele trei părţi ale compunerii!

Atelier de lectură

Aritmetica învățării

după Mircea Sântimbreanu

Amicul meu, Spirache, e convins că învaţă. O spune şi în faţa domnului profesor, după ce la o cascadă de întrebări încleştează buzele.

– Nu ştiu să răspund…, dar eu am învăţat! spune băiatul.

Să nu vă închipuiţi că minte… Nu! Spirache e absolut convins că a învăţat.

Mirării profesorului îi dau răspuns aerul de jignit, buza răsfrântă şi primele lui lacrimi. Toate stau mărturie că băiatul a învăţat.

– Am citit de patru ori, timp de două ore, şi din carte, şi din caiet…

Numai că Spirache a învăţat în felul lui. Cum? Jucându-se… Dar nu în parc, ci la masa lui de scris, cu manualul şi caietul în faţă. Şi atunci? Aici e problema… El socotea că dacă

ţine cartea în faţă, treaba e gata făcută. Îşi plimbă ochii peste rânduri într-o dulce somnolenţă. În acelaşi timp îşi poartă gândurile leneşe roi… Din când în când îşi ridică ochii spre ceas:

– Mai am încă jumătate de oră…, un sfert de oră…

Spirache crede că e de ajuns să se uite în carte o oră-două ca să ştie. Să fim serioşi! Ceea ce face el e o treabă de ochii lumii!

Pe cine păcăleşte jucându-se cu timpul, prefăcându-se că învaţă? Se aseamănă cu o locomotivă care scoate fum, pufăie din când în când, dar nu „înghite” kilometri. Părinţii îl văd la masa de lucru şi sunt liniştiţi… Se linişteşte şi el: n-a citit oare 120 de minute? Acum ácele ceasornicului indică ora pentru joacă.

– Uf!... În sfârşit! Ia să mă dezmorţesc niţel… La joacă! exclamă băiatul.

Dar el, de fapt, s-a jucat până acum. Deşi a stat în faţa manualului cu tâmplele în pumni, în minte nu i-a pătruns nimic.

De ce oare?

Vocabular

aritmetică – *aici:* paşii învățării
cascadă de întrebări – *aici:* mulțime de întrebări
a încleşta buzele – *aici:* a nu putea vorbi, a amuți
răsfrântă – întoarsă în afară
mărturie – dovadă

1. Cine este Spirache?
2. Ce răspunde el, de obicei, când este chemat să povestească tema?
3. Care sunt semnele ce ne dau de înțeles că el se simte nedreptățit?
4. Cum îşi pregăteşte, de fapt, Spirache temele?
5. Cu cine poate fi comparat un asemenea elev?
6. De ce după două ore de „muncă” în mintea lui nu a pătruns nimic?
7. Ce credeți că s-a întâmplat a doua zi, la şcoală?
8. Ce sfaturi i-ați da voi lui Spirache?

Agendă de lectură

- Titlul textului … .
- Autorul … .
- Personajul principal … .
- Locul desfăşurării acţiunii … .
- Textul mi-a amintit de momentul în care … .
- Mi-a atras atenţia replica … .
- Consider că Spirache … .
- Acum am înţeles … .

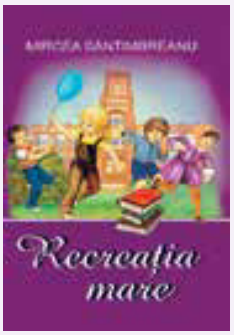

Proiect de grup

CARTEA – PRIETENA MEA

1 Realizați o carte a clasei cu titlul „Cartea – prietena mea”.

2 Formați grupuri de lucru:

- **micii scriitori** (două grupuri) – cei mai creativi vor crea mici texte despre carte în proză sau în versuri; al doilea grup va aduna și alte materiale:
  – ghicitori;
  – proverbe;
  – maxime despre carte;
  – careuri de cuvinte...
- **pictorii** vor ilustra cartea;
- **redactorii** vor scrie totul pe carte, vor aranja în pagină materialul propus;
- **corectorii** vor verifica totul și, dacă va fi cazul, vor corecta, ghidați de învățător;
- **grupul elevilor responsabili de copertă** vor realiza cele două coperte (titlu, imagine);
- **micii legători** vor perfora foile și le vor lega frumos într-o carte;
- **reporterii** vor lua interviuri pentru a afla drumul cărții realizate;
- **prezentatorii** vor demonstra produsul final altor colegi de la serie sau elevilor din clasa I.

3 Sfaturi: Puteți solicita ajutorul învățătorului, părinților, fraților, surorilor ș.a.

Recapitulare

Gluma

după Ion Druță

Chiar în prima zi de școală, Bobocel a întârziat, deoarece toți ai casei l-au gătit, l-au strunit și l-au povățuit.

– Tu, măi Țică, de unde mi te-ai luat? a întrebat învățătoarea.

– Am intrat pe ușa aceea. Altfel de unde aveam să mă iau?

– Cum te cheamă? Ca să fii școlar, trebuie să te scriu în catalog.

– Scrieți Andrei Bobocel!

– Cum adică Bobocel? Doar tatălui tău i se spune Boboc?

– Lui i se spune Boboc pentru că e mare, iar eu, fiind mic, sunt Bobocel.

– Și cine te-a învățat acest lucru?

– Nimeni. M-am gândit și eu așa în capul meu.

– Mă rog, zise învățătoarea, dacă ții numaidecât, te scriem Bobocel. Și cam până în ce clasă ai să fii tu Bobocel? Când te vom scrie Boboc?

– Veți vedea și dumneavoastră cum voi merge cu învățătura, cu purtarea, cu creșterea. Doar atunci când veți socoti că este de ajuns, mă veți scrie Boboc.

Învățătoarea îl scrie în catalog, zâmbind ușor în sinea ei.

1 Răspundeți la întrebări:

- De ce a întârziat Bobocel la școală?
- Cum credeți că a fost scris băiețelul în catalog?

2 Continuați enunțurile.

- Învățătoarea a zâmbit în sinea ei, deoarece ...
- Bobocel este un copil ...

3 Găsiți dovezi amuzante care să arate curajul băiatului.

4 Transcrieți versurile. Observați sensurile cuvintelor evidențiate. Alcătuiți alte enunțuri cu aceste cuvinte:

Cel mai mic boboc de gâscă,
Vezi, s-a speriat de-o muscă!

Doar cu greu găsi scăpare
Lângă un boboc de floare.

(*T. George. Dicționar de omonime*)

Probă de evaluare

1 Descoperă autorul, titlul și personajul principal al textelor. 6 p.

Otilia Cazimir	„Nenea directorul”	Spirache
George Şovu	„Aritmetica învăţării”	Luchi
Mircea Sântimbreanu	„Luchi în prima zi de şcoală”	Ionuţ Popa

2 Transcrie enunţurile de mai jos, înlocuind cuvintele subliniate cu altele: 8 p.

a) cu sens opus:

Casian Alexandra este o elevă **neascultătoare**, cu cozile **despletite**, îmbrăcată cu şorţ **alb** şi ciorapi **scurţi**.

b) cu sens apropiat:

Mezinul merită **recompensa promisă**, pentru că nu există fruct mai **preţios** ca învăţătura.

3 Scrie câte două cuvinte-însușiri pentru: 6 p.

clasă … , … ; şcoală … , … ; elev … , … .

4 Continuă pe caiete dialogul cu trei sfaturi pe care le-ar putea primi un copil în prima lui zi de școală. 6 p.

– Astăzi e prima ta zi de şcoală, Dragoş.

– Sunt aşa de emoţionat, mamă! Oare mă vor îndrăgi noii mei colegi?

– Sunt sigură că-ţi vei face repede prieteni. Dar nu uita …

5 Analizează cu atenţie imaginile de mai jos. Alcătuiește enunţuri în baza lor. Folosește formule politicoase. 6 p.

FB 32 p.–29 p. | B 28 p.–21 p. | S 20 p.–11 p.

Am acumulat ☐ din 32 p.

Unitatea 2

Şi iar cad frunze colorate
Din cartea toamnei aurii...

- Creați expresii frumoase despre toamnă.
- Exemplu: *cer metalic, soare palid, anotimpul tufănelelor, ...*

Toamna în Moldova

de Petru Cărare

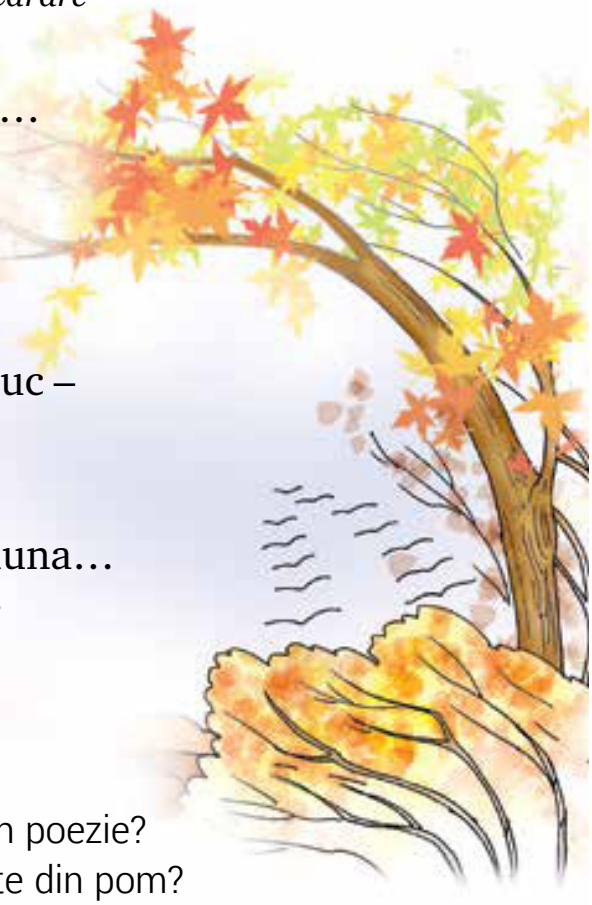

Din pomul verde şi frumos
Mai cade-o frunză, încă una…
Se ţese un covor pufos –
Aşa e toamna-ntotdeauna!

Şi păsări zi de zi se duc,
Şi vezi doar una câte una…
Precum o frunză-n vârf de nuc –
Aşa e toamna-ntotdeauna!

Pe drum, pe case şi pe flori
Frumoase brume-şi pun cununa…
Se-ascunde soarele în nori –
Aşa e toamna-ntotdeauna!

Să înțelegem textul!

1. Ce anotimp descrie autorul în poezie?
2. Ce se țese din frunzele căzute din pom?
3. Unde pleacă păsările călătoare?
4. Ce se aşterne pe drum, pe case şi pe flori în dimineţile reci de toamnă?
5. Ce semne ale toamnei sunt descrise în poezie?
6. De ce oare poetul repetă ultimul vers la sfârşitul fiecărei strofe?

- Petru Cărare este un poet umorist, prozator și dramaturg din Republica Moldova.
- Debutează cu volumul de poezii umoristice „Soare cu dinți”.
- A scris pentru copii: „Poiana veselă”, „Ploaia cu soare”, „Ce culoare are vântul?”, „Umbrela”.

Să dezlegăm tainele textului!

1 Citiţi expresiv poezia.

a) Alegeţi titlul potrivit pentru fiecare imagine.

Plecarea păsărilor

Bruma strălucitoare

Căderea frunzelor

b) Recitiţi strofele corespunzătoare imaginilor.

2 Găsiţi în text cuvinte cu sens asemănător pentru:

arbore – … ; pleacă – … ; locuinţe – … ;
moale – … ; cale – … ; coroană – … .

3 a) Recitiţi versurile și scrieţi, pe caiete, cuvintele ce rimează.

b) Creaţi alte rime pentru cuvintele:

frumos, … ; flori, … ; nuc, … ; cunună, …

4 Descoperiţi în text cuvinte-însușiri pentru: pom, covor, brume.

5 Selectaţi din text cuvinte-acţiuni.

6 Alcătuiţi o propoziţie în care cuvântul „mai” să aibă alt sens decât cel din text.

7 Transcrieţi strofa care v-a plăcut mai mult.

8 Alcătuiţi enunţuri folosind cuvintele: *toamnă, frunză, brumă, cunună, nori.*

9 Desenaţi un peisaj de toamnă, inspirându-vă din conţinutul poeziei.

• A venit toamna la noi!
După ce-o cunoaşteți voi?

Sărbătoarea frunzelor

după Călin Gruia

Primăvara, bunicul i-a adus Mădălinei un pui de cireş şi i-a spus:

– Sădeşte-l în grădină şi să ai grijă de el!

Fetiţa se ducea deseori să vadă ce face pomişorul, să-l întrebe dacă are nevoie de ceva…

Într-o după-amiază de toamnă l-a găsit schimbat. Haina îi era zugrăvită cu acuarelă roşie, cu puţin aur şi cu pistrui de rugină.

Mădălina a voit să-l mângâie şi, vai! Câteva frunze se desprinseră şi căzură.

– De puiul de cireş să nu te atingi, toamnă haină şi rea!

Dar nu sfârşi bine vorbele, că din frunzele căzute şi din câţiva nori rotofei se întruchipă o zână nespus de frumoasă. Ea avea privirea blândă, purta eşarfă aurie la gât, struguri chihlimbarii în păr şi strai mândru, lung până la pământ.

– Vai, ce vorbe ai rostit, Mădălina! Nu mă aşteptam de la tine. Eu sunt Zâna Toamnă.

– Sunt supărată pe dumneata, mărită zână!

– De ce?

– Din pricina cireşului meu. De ce zugrăveşti frunzele copacilor şi apoi le scuturi?

– Aşa e mai frumos. E o sărbătoare a frunzelor. N-o găseşti minunată? Vântul le poartă pe sus şi ele visează să se prefacă în păsări, îi vorbi zâna şi îi dădu două mere rumene.

– Dar copacii? întrebă fata.

– Copacii se odihnesc şi apoi adorm. Cât bat ploile reci şi ninsorile iernii, ei visează flori şi albine. Ai vrea ca pomul tău să nu se odihnească deloc? Să nu prindă puteri? Să rămână pitic?

– Nu! Nu! răspunse Mădălina. Să se odihnească şi puiul de cireş, ca să crească.

Cum rosti vorbele acestea, fetiţa n-o mai văzu pe Zâna Toamnă, ci doar auzi printre copaci o şoaptă şi un cântec abia îngânat. Nu mult după aceea, un vânt scutură toate frunzele puiului de cireş. Mădălina oftă ca la o despărţire de cineva drag.

Vocabular

rotofei – *aici:* mari
eşarfă – fâşie de mătase purtată la gât (ca podoabă)
îngânat – şoptit

Să înțelegem textul!

1. Cine i-a adus Mădălinei puiul de cireş?
2. Cum îngrijea fetița pomişorul?
3. Cum îl găsise ea într-o zi de toamnă?
4. Ce s-a întâmplat când fata a vrut să-l mângâie?
5. De ce considera Mădălina că toamna e rea?
6. Cine îşi făcu apariția pe neaşteptate?
7. Cum arăta Zâna Toamnă?
8. Ce i-a explicat ea fetiței curioase?
9. De ce, până la urmă, Mădălina a acceptat ca şi puiul de cireş să fie desfrunzit?

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi expresiv textul, respectând semnele de punctuaţie.
2. Recitiţi pe roluri dialogul dintre fetiţă și Zâna Toamnă.
3. Alegeţi răspunsurile potrivite:

a) Personajele textului sunt:
▸ cireşul; ▸ bunicul; ▸ Mădălina; ▸ Zâna Toamnă.

b) Acţiunea are loc:
▸ în curte; ▸ în grădină; ▸ la vie; ▸ în parc.

c) Acţiunea se desfăşoară:
▸ vara; ▸ toamna; ▸ primăvara; ▸ iarna.

4. Ordonaţi imaginile după cum se desfăşoară acţiunea în text.

5 Delimitaţi fragmentele textului, urmărind imaginile de la exerciţiul 4.

6 Alegeţi pentru fiecare imagine câte un titlu din cele propuse mai jos.

Desfrunzirea cireşului

Apariţia Zânei Toamnă

Discuţia dintre zână şi fetiţă

Pomişorul dezgolit

Sădirea şi îngrijirea pomişorului

7 Povestiţi textul mai întâi pe fragmente, apoi în întregime.

8 Să lucrăm în perechi!

a) Găsiţi și alte expresii frumoase despre Zâna Toamnă.

crăiasă darnică, pictoriţă talentată...

b) Alcătuiţi propoziţii cu aceste expresii.

9 Transcrieţi enunţurile în care este descrisă Zâna Toamnă. Explicaţi scrierea semnelor de punctuaţie.

10 Să scriem corect!

a) *Ia câteva mere!*
Fata ia darurile zânei.

b) *Bunicul i-a adus un pomişor.*

c) *Ea avea privirea blândă.*

ia = ***a lua, a apuca, a prinde, a ţine***

i-a ***se scrie înaintea unei acţiuni***

ea ***ţine locul unui nume***

11 Creaţi enunţuri în care să folosiţi: **ia, i-a, ea.**

12 Alcătuiţi un enunţ, în care cuvântul „pui” să aibă alt sens decât în text.

13 Să lucrăm în echipă

O frunză ruginie v-a căzut în palmă și a început a vorbi. Imaginaţi-vă ce aţi putea discuta.

E bine să ştiţi!

- Toamna, locul unde frunza a fost prinsă de ram se acoperă cu un strat protector care va preveni evaporarea apei şi va împiedica pătrunderea diverselor insecte.

PROPOZIȚIA. INTONAREA PROPOZIȚIEI

1 Citiţi textul cu atenţie și răspundeţi la întrebări.

E toamnă. Zilele scad mereu. Nopţile devin mai reci. Roua de pe frunze se preface în brumă. Florile câmpului încep să piară. Nu mai vezi fluturi. Nici albinele nu au de unde aduna miere. Frunzele îşi simt puterile slăbite. Ce palide sunt! Abia mai pot ţine piept vântului. Oare de ce le smulge? Ce va ţese din ele?

Cât de tristă este toamna!

- Câte propoziții conține textul?
- Citiți propozițiile la sfârşitul cărora s-a scris punct. Explicați ce exprimă ele.
- Recitiți propozițiile care au cel mult patru cuvinte, apoi pe cele care au mai mult de cinci cuvinte.
- Citiți propozițiile la sfârşitul cărora s-a scris semnul întrebării, apoi cele care au semnul exclamării. Ce exprimă ele?

Reţineţi!

- Propozițiile care conțin o constatare se numesc **enunțiative**. La sfârşitul lor se scrie semnul punct (.).
- Propozițiile care exprimă o întrebare se numesc propoziții **interogative**. La sfârşitul lor se scrie semnul întrebării (?).
- Propozițiile care exprimă o rugăminte, un îndemn, un salut, o bucurie, o tristeţe sau o mirare se numesc propoziții **exclamative**. La sfârşitul lor se scrie semnul exclamării (!).

2 Transcrieţi din textul „Sărbătoarea frunzelor” câte două propoziţii enunţiative, interogative și exclamative.

3 Alcătuiţi trei propoziţii (enunţiativă, interogativă, exclamativă) pentru imaginea alăturată.

4 Ordonaţi cuvintele astfel încât să creaţi trei propoziţii. Scrieţi majuscula și semnele de punctuaţie corespunzătoare.

zâna	poposit	unde	a	culorilor
toamnei	sunt	ce	culorile	frumoase
belşug	adus	a	bucurie	toamna	şi

- Care este anotimpul vostru preferat? Argumentați.

Ce te legeni...

de Mihai Eminescu

– Ce te legeni, codrule,
Fără ploaie, fără vânt,
Cu crengile la pământ?
– De ce nu m-aş legăna,
Dacă trece vremea mea!
Ziua scade, noaptea creşte
Şi frunzişul mi-l răreşte.
Bate vântul frunza-n dungă,
Cântăreţii mi-i alungă.
Bate vântul dintr-o parte,
Iarna-i ici, vara-i departe.
Şi de ce să nu mă plec,
Dacă păsările trec!

Peste vârf de rămurele,
Trec în stoluri rândunele,
Ducând gândurile mele
Şi norocul meu cu ele.
Şi se duc pe rând, pe rând,
Zarea lumii-ntunecând,
Şi se duc ca clipele,
Scuturând aripele,
Şi mă lasă pustiit,
Veştejit şi amorţit
Şi cu doru-mi singurel,
De mă-ngân numai cu el.

Să înțelegem textul!

1. Cine dialoghează în poezie?
2. Ce întrebare îi adresează poetul codrului?
3. De ce se leagănă codrul?
4. Cum este codrul la sfârşit de toamnă?
5. Care sunt motivele pentru care codrul este trist?

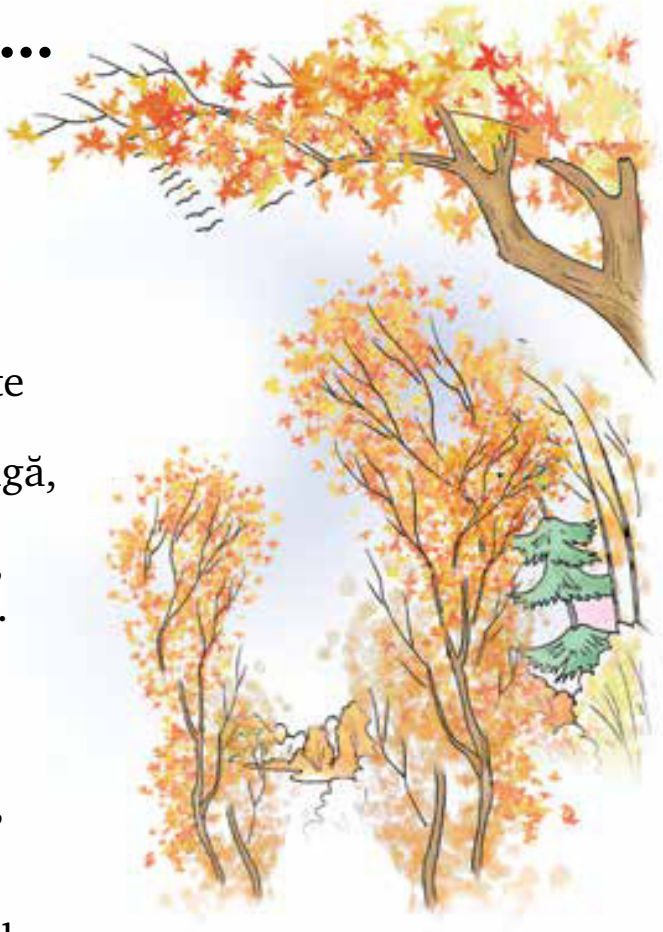

Ce observăm?

- Poetul se adresează codrului ca unui vechi prieten.
- El îi atribuie însuşiri omeneşti, personificându-l (codrul vorbeşte, suferă, simte că îmbătrâneşte, gândeşte la fel ca un om).

Vocabular

în dungă – *aici:* dintr-o parte
zare – orizont
aripele – *corect:* aripile
pustiit – părăsit, lipsit de viață
amorțit – înțepenit, fără simțire
a se îngâna – *aici:* a se însoți

- Mihai Eminescu este cel mai mare poet român, fiind numit *Luceafărul poeziei româneşti*.
- Ipoteşti, satul copilăriei poetului, era înconjurat de dealuri împădurite. De mic copil, el cutreiera pădurile cu o carte în mână. Uneori, admirând peisajul, adormea pe malul apelor. Rămânea vrăjit de cântecul păsărilor şi susurul apelor.
- Mai târziu, Mihai Eminescu va scrie mai multe poezii inspirate de frumusețea codrilor: „Fiind băiet, păduri cutreieram", „Revedere", „Ce te legeni...", „Freamăt de codru" etc.

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi poezia cu intonaţia cerută de semnele de punctuaţie.

2. Realizaţi corespondenţa:

„...Fără ploaie, fără vânt, ..."	▸ vântul rece bate lovind frunzele şi prevestind o iarnă friguroasă;
„...Dacă trece vremea mea!..."	▸ fără niciun motiv;
„...Și se duc ca clipele, ..."	▸ simt că îmbătrânesc;
„...Bate vântul frunza-n dungă, ..."	▸ se duc foarte repede.

3. Transcrieţi din poezie grupurile de cuvinte ce caracterizează toamna.

   Model: frunzişul mi-l răreşte;

4. Alegeţi răspunsul potrivit:

   a) Poezia apare sub forma:
   ▸ unui dialog; ▸ unei poveşti; ▸ unei legende.

   b) Discuţia dintre poet și codru are loc:
   ▸ toamna devreme; ▸ toamna târziu; ▸ iarna.

   c) Codrul este părăsit de:
   ▸ păsări; ▸ dor; ▸ frunziş.

5. Recitiţi poezia. Spuneţi ce vedeţi? Ce auziţi? Ce simţiţi?

6. Precizaţi cuvintele ce exprimă sentimentele poetului: *tristeţe, fericire, singurătate, deznădejde, amărăciune, optimism, durere.*

7. Găsiţi în text cuvinte cu sens apropiat pentru:

   pădure – ... ; se micşorează – ... ; pleacă – ... ;
   ramuri – ... ; cârduri – ... ; orizontul – ... .

8 Atribuiţi însușiri omenești, după model:

- **frunză** gânditoare, … , … .
- **toamnă** îndurerată, … , … .
- **vânt** nemilos, … , … .
- **pasăre** veselă, … , … .

Aurel David. „Eminescu arbore”

9 Explicaţi utilizarea liniei de dialog în poezie.

10 Transcrieţi propoziţiile, plasând la sfârșitul lor semnele de punctuaţie necesare.

E sfârşit de toamnă ☐ Codrul e cuprins de tristeţe ☐ A rămas pustiu, deoarece au plecat păsările migratoare ☐ Va înfrunta singur crivăţul nemilos al iernii ☐

Delia se întreabă ☐

☐ Oare cum vor supravieţui păsările sedentare ☐

11 Construiţi câte o propoziţie enunţiativă, interogativă și exclamativă despre codru.

12 Selectaţi cuvintele-însușiri atribuite codrului. Exemplificaţi cu versuri din poezie.

- neclintit
- pustiit
- gânditor
- trist
- amorţit
- veşnic
- vesel
- înfrunzit
- desfrunzit

13 Descoperiţi în poezie perechi de cuvinte ce rimează.

Model: vânt – pământ.

14 Găsiţi în text două perechi de cuvinte cu sens opus.

15 Să lucrăm în perechi!

Alcătuiţi un scurt dialog dintre o rândunică și un copil. Dramatizați-l.

16 Ilustraţi poezia printr-un desen.

17 Scrieţi două-trei enunţuri, în care poetul atribuie codrului însușiri omenești.

Model: Codrul se plânge poetului de necazurile sale.

18 Observaţi plasarea în pagină a textului în versuri.

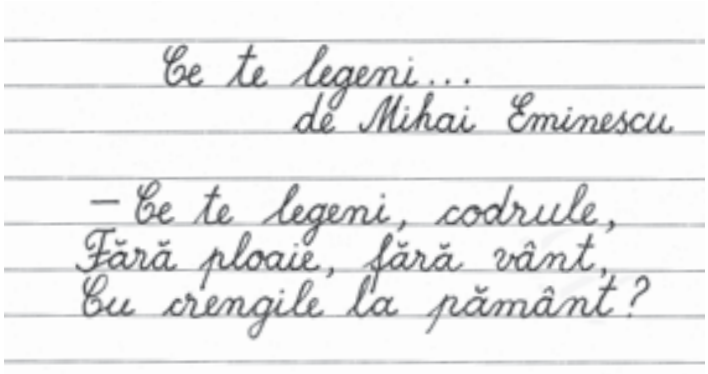
Ce te legeni...
de Mihai Eminescu

– Ce te legeni, codrule,
Fără ploaie, fără vânt,
Cu crengile la pământ?

- Cine este supranumit *Luceafărul poeziei românești*?
- Ce cunoașteți din viața poetului-nepereche?

S-au aurit a toamnă pădurile

după Gheorghe Tomozei

Zilele trec.

S-au aurit a toamnă pădurile cu arbori tineri, ale Ipoteştilor.

Iazurile s-au acoperit cu o pânză subţire de verdeaţă. Firele ierburilor ascunse taie oglinda domol mişcătoare a apei. Păsări cu pene galbene trec încetişor, sfioase parcă, peste ele, clătinându-le blând.

Se aud sunete îndepărtate… Ciocănitorile? Nu, gospodarii din sat bat nucii cu prăjini lungi şi cad în iarba ofilită frunze rupte. Şi cad nuci lemnoase, îmbrăcate în cămăşi zdrenţuite. Mustul lor amar curge în pământ. Se face poteca amară.

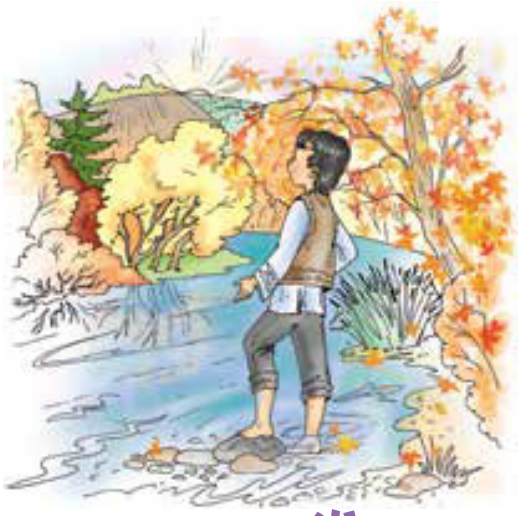

Degetele mici ale lui Mihai sunt negre.

Gârla e rece. Mihai îşi afundă picioarele în apa străvezie. Pe prundiş, pe nisipul mărunt, urmele paşilor lui s-au umplut cu apă…

E toamnă.

Zboară peste răchite o albină cu aripi de borangic. Mihai se gândeşte la moş Miron, vechiul său prieten, la prisaca lui plină de minunăţii. Pe neaşteptate, îi apare în faţă şi chipul bunicului drag, dar se destramă apoi în valurile curgătoare ale amintirii… Nuiele mlădioase se ating, mişcate de vântul răcoros al toamnei.

Se face întuneric.

Mihai se îndreaptă spre casă. Blânda sa mamă, Raluca, a aprins luminile şi a ieşit în cerdac să-şi strige copiii. Mihai e aproape de treptele de piatră ale casei. Înainte de a intra, băiatul întârzie o clipă. Ochii lui visători caută, fără să găsească, printre miliardele de stele, zimţii de gheaţă ai Luceafărului de seară.

Vocabular

prundiș – îngrămădire de pietriș și nisip pe malul apei
gârlă – apă curgătoare mică
borangic – țesătură foarte fină de mătase
răchită – specie de salcie

Să înțelegem textul!

Casa-muzeu de la Ipoteşti

1. Ce anotimp este descris în text?
2. Cine este copilul despre care se vorbeşte? Cum v-ați dat seama?
3. Ce fac oamenii din sat toamna?
4. Ce îi plăcea lui Mihai să facă în zilele frumoase de toamnă?
5. De cine şi-a amintit el, colindând natura?
6. Când obişnuia băiatul să se întoarcă acasă?
7. De ce mai întârzia puțin, înainte de a intra?

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi expresiv textul.

2. Realizaţi corespondenţa dintre expresiile selectate din text și explicaţiile potrivite:

„S-au aurit a toamnă pădurile...”	▸ razele reci ale stelei par nişte zimţi de gheaţă;
„...zimţii de gheaţă ai Luceafărului...”	▸ cojile verzi par zdrenţuite;
„...nuci... în cămăşi zdrenţuite.”	▸ frunzele pădurii au îngălbenit.

3. Ordonaţi ideile principale ale textului.
Citiţi fragmentul corespunzător fiecăreia.
   - ▸ Mihai, copilul visător
   - ▸ Întoarcerea băiatului acasă
   - ▸ Scuturatul nucilor
   - ▸ Sosirea toamnei la Ipoteşti

Raluca Eminovici

4. Povestiţi:
   a) fragmentul în care e descrisă toamna;
   b) pasajul din care aflăm despre întoarcerea băiatului acasă;
   c) fiecare fragment, apoi textul în întregime.

5. Transcrieţi din text cuvinte-însuşiri pentru: *arbori, pânză, pene, sunete, cămăşi, must, nuiele, nisip, degete, mamă.*

6. Găsiţi în text sinonime pentru cuvintele: *s-au îngălbenit, codri, copaci, lin, veştejită, cărare, transparentă, scări.*

7 Alcătuiţi alte enunţuri cu ajutorul expresiilor: *s-au aurit, oglinda apei, aripi de borangic, apă străvezie, ochi visători.*

8 Transcrieţi cuvintele ce arată acţiunile băiatului în ordinea în care apar în text.

9 Exemplificaţi cu propoziţii din text următoarele calităţi ale personajului:
- plăcerea de a colinda împrejurimile;
- spiritul de observaţie;
- sensibilitatea;
- singurătatea;
- firea visătoare;
- atracţia către stele.

10 Continuaţi enunţurile folosind informaţiile din text.
- Mihai se gândeşte la ….
- Copilului îi apare în faţă ….
- Înainte de a intra în casă, băiatul ….

11 Alcătuiţi enunţuri folosind cuvintele: aur, auriu, aurit, a auri.

12 Creaţi mijloace artistice pornind de la:
- pene galbene ca şi …;
- gospodari harnici ca …;
- gârlă rece aidoma …;
- chip drag precum ….

13 Să lucrăm în echipă!

Cubul

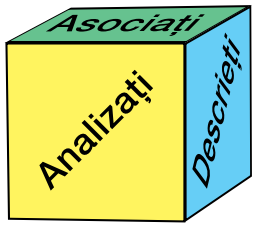

Argumentați de ce textul este intitulat astfel.

Analizați imaginea care însoțește textul.

Asociați cuvintele evidenţiate cu sinonimele lor:

bat nucii	pulsează
inimile **bat**	ciocănesc
bat la uşă	suflă
bat vânturi	scutură

Descrieți în câteva propoziţii paleta de culori a toamnei.

Comparați textele „S-au aurit a toamnă pădurile” și „Ce te legeni…”.

Aplicați cunoștinţele acumulate anterior, recitând câte o strofă din poeziile cunoscute despre toamnă.

E bine să știți!

- Fragmentul „S-au aurit a toamnă pădurile” face parte din volumul „Dacă treci râul Selenei”, în care scriitorul Gheorghe Tomozei povesteşte despre viața marelui poet Mihai Eminescu.

CUVÂNTUL. SENSURILE CUVINTELOR

1 Citiţi cu atenţie fragmentul de mai jos. Înlocuiţi cuvintele evidenţiate cu cele dintre paranteze care au sens asemănător.

„Se scutură cu **înfiorare** livada peste căsuţa **liniştită** şi **prisaca** bunicului. **Aerul** are **limpezime** de izvor. Pe şesul **larg**, buchetele de sălcii şi-au schimbat **straiele** verzi în altele aurii. Raţe şi gâşte sălbatice trec pe sus, vâslind în înălţimi.”

(Mihail Sadoveanu. „Bucurii de toamnă”)

(hainele, văzduhul, spaimă, stupina, tihnită, puritate, întins)

Cuvântul are **formă** (sunetele/literele din care este alcătuit) și **sens** (unul sau mai multe).

2 Înlocuiţi cuvintele evidenţiate cu cele dintre paranteze care au sens opus:

Reţineţi!
Cuvintele cu sens asemănător, dar cu forme diferite se numesc **sinonime**.

„Un vântişor **rece** îmi aminteşte de locul în care am petrecut cândva **ultimele** zile ale vacanţei de **vară** şi primele **zile** ale unui **început** de toamnă.”

(Mihail Sadoveanu. „Bucurii de toamnă”)

(*nopţi, primele, iarnă, cald, sfârşit*)

Reţineţi!
Cuvintele care au forme diferite şi sensuri opuse se numesc **antonime**.

3 Completaţi pe caiete lanţul sinonimelor. Consultaţi „Dicţionarul de sinonime”.

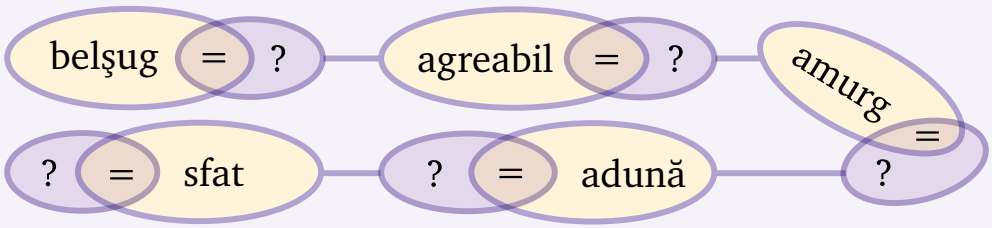

4 Grupaţi perechile de antonime de pe cele patru coloane:

sfârşit	frig	tânăr	supărare
căldură	zgârcit	bucurie	deschis
darnic	început	închis	bătrân

5 Descoperiţi „intrușii” și alcătuiţi cu aceste cuvinte propoziţii:

a) plăpând, slăbuţ, firav, viguros, gingaş;
b) mică, vastă, mare, încăpătoare, imensă;
c) util, necesar, folositor, prielnic, potrivit, inutil;
d) succes, reuşită, izbândă, eşec, victorie.

6 Citiţi perechile de propoziţii care conţin antonime.

Moş Ion era slugă la boier.
Dănuţ stă foarte departe de şcoală.
Mama o laudă deseori pe Cătălina.
Rareori doamna învăţătoare o critică pe colega mea.
Înainte de ploaie, rândunelele zboară aproape de pământ.
Neptun e un adevărat stăpân al apelor.

7 Scrieţi antonime pentru cuvintele: *dibaci, lin, plăcut, renumit, intrare, a urî, niciodată, viaţă, înfrângere*.

Consultaţi, dacă e cazul, un dicţionar de antonime.

8 Descoperiţi în grila alăturată sinonimele cuvintelor scrise în casete și alcătuiţi cu ele enunţuri.

întuneric | decise | sfârşit | veselie | agale | spun | cenuşiu

l	n	r	b	g	z
e	m	v	e	r	i
n	h	a	z	i	c
t	f	i	n	a	l
h	o	t	ă	r	î

9 Formulaţi enunţuri folosind corect sensurile următoarelor cuvinte.

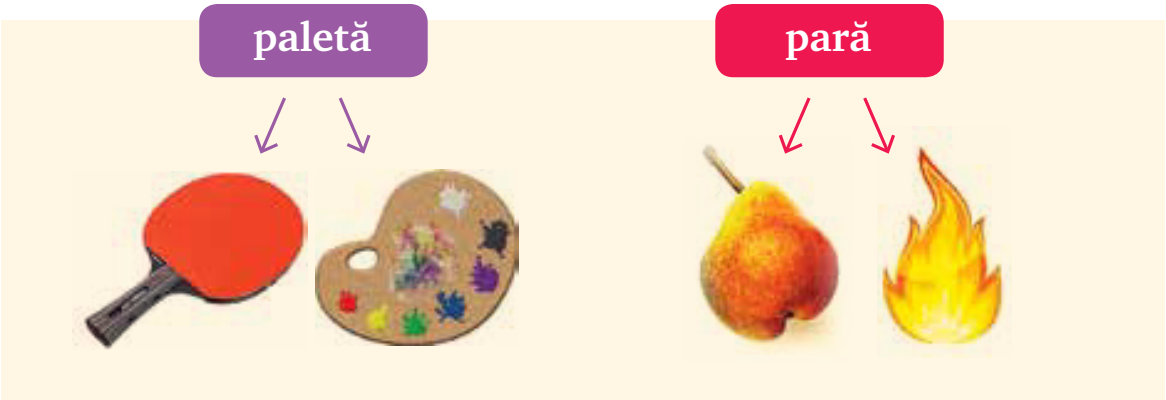

47

- Care sunt lucrările agricole de toamnă?
- La care dintre ele ați participat şi voi?

Culesul porumbului

după Ion Agârbiceanu

În anul acela a fost o primăvară secetoasă. Plugarii erau îngrijoraţi.

– Când vom semăna? De-acum, pentru porumb e prea târziu.

– Să fie ploaie destulă şi o toamnă lungă. Să vezi ce porumb frumos se va face!

Într-o noapte s-a descuiat cerul. A plouat o săptămână. Vara porumbul a crescut înalt până la piept, cu fire puternice şi frunze groase.

La mijlocul lui septembrie a căzut bruma, dar după o săptămână vremea s-a încălzit şi s-a pus o toamnă senină care a ţinut până la mijlocul lui noiembrie.

Ce porumb s-a făcut! Pădure! Câte doi-trei ştiuleţi pe fir, încât le râdea oamenilor inima de bucurie.

La începutul lui noiembrie a intrat tot satul la cules. În toate lanurile se auzea cum sunt rupţi ştiuleţii şi aruncaţi în grămezi. În văzduh plutea neîncetat larma vorbelor şi o mireasmă îmbătătoare. Se culegea cu pănuşi cu tot. Dezghiocau porumbul acasă, în şuri, să nu piardă bunătate de nutreţ.

Plugarii îşi înălţau carele cu scânduri, să încapă cât mai mult porumb. Şi nu era unul să nu fi adus copii din sat! Ei îi ajutau o vreme pe maturi, dar ştiuleţii se rupeau greu şi curând îi dureau mâinile. Aşa că se pierdeau îndată prin lanul de porumb scoţând frunzele de mătase ale ştiuleţilor, în căutarea porumbului de fiert. Din când în când, se auzea ici-colo câte un chiot de bucurie:

– Am găsit un ştiulete cu grăunţe roşii!

– Iar eu unul pestriţ!

Se adunau doi-trei să-l rupă cu puteri unite. Apoi îl dezghiocau cu înfrigurare, mirându-se de frumuseţea lui.

Spre seară, carele porneau spre sat, scârţâind de povara porumbului. Oamenii erau fericiţi că recolta a întrecut orice aşteptare. Culesul a însemnat pentru ei o adevărată sărbătoare!

Vocabular

ştiulete – fructul porumbului
pănuşi – foile care înfăşoară ştiuletele
nutreț – hrană pentru animale
a dezghioca – a desface pănuşile sau boabele de pe ştiulete

Să înțelegem textul!

1. De ce erau îngrijorați plugarii în primăvara aceea?
2. Cum crescuse porumbul semănat după ce plouase?
3. Cum a fost toamna din acel an?
4. De ce le râdea oamenilor inima?
5. Când a început culesul porumbului?
6. Cum culegeau plugarii recolta?
7. Ce făceau copiii?
8. De ce se minunau cei mai mici culegători?
9. Ce a însemnat culesul porumbului pentru întregul sat?

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi textul respectând semnele de punctuaţie.

2. Realizaţi corespondenţa:

„...s-a descuiat cerul...”	▸ se bucurau de recolta bogată;
„Ce porumb s-a făcut! Pădure!”	▸ a plouat din belşug;
„...le râdea oamenilor inima...”	▸ porumbul se făcuse înalt şi roditor.

3. Alegeţi răspunsurile potrivite:

a) Personajele textului sunt:
▸ sătenii; ▸ ploaia; ▸ copiii; ▸ ştiuleţii.

b) Acţiunea are loc:
▸ în lanul de grâu; ▸ în sat; ▸ în lanul de porumb.

c) Acţiunea se desfăşoară:
▸ primăvara; ▸ vara; ▸ din primăvară până toamna târziu.

4 Selectaţi pentru fiecare imagine câte un titlu din cele alăturate:

La culesul porumbului

Pădurea de porumb

Îngrijorarea plugarilor

Bucuria agricultorilor

Ploaia mult aşteptată

Copiii în lanul de porumb

5 Delimitaţi textul pe fragmente. Scrieţi un plan de idei, transformând titlurile de la exerciţiul anterior în propoziţii enunţiative.

6 Descoperiţi în text cuvinte cu sens asemănător pentru: *uscată, agricultori, îngânduraţi, suficientă, timp, mulţumire, aer, imediat, emoţie.*

7 Scrieţi cuvinte cu sens opus pentru: *secetoasă, s-a descuiat, senină, târziu, înalt.*

8 Alcătuiţi enunţuri în care cuvintele „fir” și „car” să aibă sensuri diferite.

9 Care dintre proverbele de mai jos exprimă mesajul textului?

- În casa leneşului totdeauna e sărbătoare.
- De munceşti bine, Dumnezeu este cu tine.

10 Să lucrăm în echipă!

Căutați și citiți informații despre porumb.

Realizați un poster, în care să prezentați legenda porumbului, beneficiile lui, bucatele preparate din făina de porumb.

Confecționați o lucrare din pănuși.

CUVÂNTUL. SILABA. SUNETUL ŞI LITERA

1 a) Citiţi cu atenţie versurile de mai jos:

Ieri vedeam pe luncă flori,
Vedeam fluturi zburători
Şi vedeam zburând albine,
Ieri era şi cald şi bine.

Azi e frig şi nori şi vânt,
Frunzele cad la pământ.
Florile stau supărate,
Veştejesc de brumă toate.

(George Coşbuc. „Zile de toamnă”)

b) Stabiliţi numărul cuvintelor din fiecare vers al primei strofe.

c) Selectaţi din strofa a doua a poeziei cuvintele formate dintr-o singură silabă, iar din prima strofă – cuvintele formate din două și trei silabe.

d) Despărţiţi în silabe cuvintele din poezie care rimează.

Să ne amintim!

- **Sunetul** se rosteşte şi se aude. El este partea cea mai mică a unui cuvânt rostit.
- Sunetele limbii române se împart în **vocale** şi **consoane**.
- Spre deosebire de consoane, vocalele pot forma singure silabe (a-e-ro-port)
- **Literele** se scriu, se văd şi se citesc. Ele sunt semnele scrise ale sunetelor şi se plasează în alfabet într-o anumită ordine: *a A, ă Ă, â Â, b B* etc.

2 Transcrieţi al doilea vers din strofa a doua și subliniaţi vocalele cu o linie, iar consoanele – cu două linii.

3 Stabiliţi pe caiete corespondenţa dintre schemele și cuvintele date (c – consoană, v – vocală):

cvcv	frig	cvccv	pământ
cvcc	bine	ccvcv	luncă
ccvc	vânt	cvcvcc	brumă

4 Arătaţi câte silabe, litere și sunete au cuvintele: *frunze, casă, Alex, exotic.*

Model: carte – 2 silabe, 5 litere, 5 sunete;
exactă – 3 silabe, 6 litere (e, x, a, c, t, ă), 7 sunete [e, g, z, a, c, t, ă].

5 a) Scrieţi în ordine alfabetică următoarele cuvinte: *ramă, cupă, mână, responsabil, măr, păr, motiv.*

b) Adăugaţi la începutul cuvintelor date o vocală și scrieţi cuvintele obţinute.

6 Să învățăm jucându-ne!

Descifraţi enunţul codificat din chenarul de mai jos, folosind formele și cifrele care înlocuiesc literele. Scrieţi-l corect pe caiete.

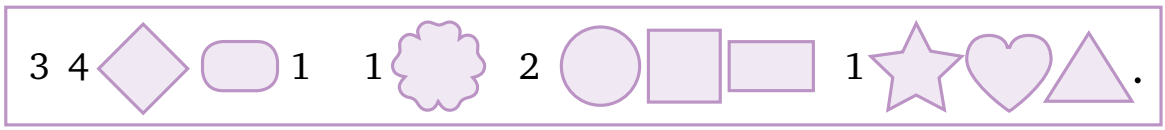

a = 1 o = 2 E = 3 u = 4

7 Completaţi pe caiete următoarele propoziţii:

Enunţul de mai sus are ... cuvinte. Penultimul cuvânt are ... silabe. În ultimul cuvânt sunt ... consoane şi ... vocale.

8 Arătaţi cum pot fi despărţite la capătul rândului cuvintele: *locomotivă, elicopter, acordeon, inimioară*.

Model: eve-niment, eveni-ment.

Reţineţi!

- În scris, cuvintele se despart în silabe cu ajutorul cratimei.
- Despărțirea în silabe este obligatorie la sfârşitul rândului, atunci când spațiul rămas este mai mic decât lungimea cuvântului.
- Silaba formată dintr-o literă nu se lasă la capăt de rând şi nici nu se trece în alt rând.

Exemple: ele-vul (nu e-levul)
ura-re (nu u-rare)
ca-rie (nu cari-e)

9 Scrieţi în ordine alfabetică toate cuvintele din ultimele două versuri ale poeziei „Zile de toamnă” de George Coșbuc.

10 Completaţi propoziţiile folosind cuvintele potrivite:

- Propoziţia este alcătuită din ... .
- Cuvintele sunt compuse din ... .
- Silabele sunt formate din ... .
- Semnul scris al sunetului este ... .

Atelier de creație

COMPUNERE DUPĂ UN PLAN SIMPLU DE IDEI

1 Completaţi versurile cu rimele potrivite de pe frunzele alăturate:

Regină mândră în culoare
Aduce aur în ...,
Rotunde, înroşite mere
Şi galben-parfumate ....

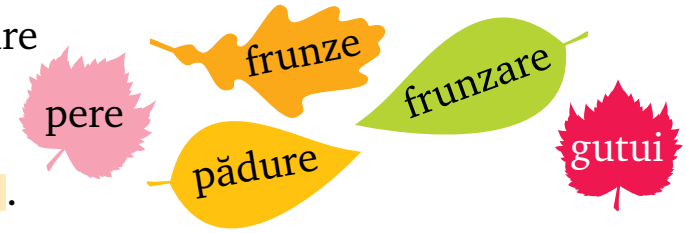

2 Observaţi imaginea. Răspundeţi oral la întrebările planului de idei:

Introducere:

a) În ce anotimp ne aflăm?

Cuprins:

b) Cum este cerul?
c) Unde se ascunde soarele palid?
d) Ce se întâmplă cu iarba, frunzele?
e) Ce lucrări agricole se fac în câmp?
f) Unde se duc copiii cu părinţii lor?
g) Ce fac vieţuitoarele pădurii?

Încheiere:

h) De ce toamna e numită zâna belşugului şi regina culorilor?

3 Alcătuiţi enunţuri cu ajutorul expresiilor propuse de Creionaș.

- cer căptuşit cu nori plumburii;
- soare palid şi somnoros;
- covor arămiu şi foşnitor;
- ramuri împodobite de lumină;
- struguri chihlimbarii;
- miresme de toamnă;
- munca este în toi;
- parfumul fructelor.

4 Îmbinaţi răspunsurile la întrebările planului de idei și enunţurile alcătuite într-o compunere. Intitulaţi textul.

Reţineţi!

- Răspunzând, cât mai amănunţit, la întrebări, veţi obţine, în final, o variantă de compunere, pe care o mai puteţi îmbogăţi.

Atelier de lectură

De ce pleacă păsările?

după Emilia Căldăraru

Astăzi, pe când Gheorghiţă răsfoia o carte în cerdacul umbrit cu viţă al căsuţei bunicilor, auzi un fâlfâit uşor ca o părere şi un glăscior:

– Cip-cirip! La revedere, amice!

– Tu erai? tresări Gheorghiţă, ridicând ochii de pe carte. Încotro, rândunică, prietenă mică?

– Plec departe… Departe tare… Cu suratele mele, păsările călătoare, vom zbura peste ţări, peste mări, vom pleca spre ţinuturi cu veşnică vară.

– De ce? De ce plecaţi, prieteni înaripaţi?

– E toamnă deja şi noi…

– Dar e cald încă-afară.

– Nu va mai fi în curând. Uite, frunzele viţei-de-vie au ruginit. Vor cădea, rând pe rând, pe pământ. Va fi ploaie, frig şi şuier de vânt… După toamnă va sosi negreşit iarna, cu ger şi ninsoare, iar noi, păsările migratoare…

– Înţeleg, spuse Gheorghiţă. Iarna, mie, îmbrăcat cu blăniţă, şi tot mi-e frig uneori… Dar vouă, numai cu pene şi fulgişori…

– Ş-apoi iarna, când totul e amorţit sub zăpezi, nu mai găsim de mâncare. Hrana noastră – seminţe, gândaci, viermişori – doar în lunile calde o aflăm din belşug pe câmpii, în păduri, în livezi.

– Dar de-i cald acolo unde mergi, rândunico, şi-i bine, ce te-ndeamnă aici să te-ntorci, an de an, când mereu primăvara revine?

– Dragul meu, nu-i greu de-nţeles. Iată cuibul sub streaşina veche a cerdacului, unde puii micuţi s-au născut. I-am crescut, i-am vegheat nopţi şi zile… Dragi îmi sunt toate-aceste plaiuri, unde ochii spre lume-am deschis. Şi creanga aceea-n bătrânul cais, către care, cândva-n primăvară, puii mei au zburat prima oară. E mai tare ca mine chemarea ce mă-ndeamnă să-nfrunt depărtarea şi, când cel dintâi ram a-nverzit, să mă-ntorc la cuibul iubit.

– Du-te, deci, rândunică, prietenă mică. Uite, stolul se-adună. Puii te-aşteaptă să plecaţi împreună. Drum bun, surioarelor, drum bun, călătoarelor!

– Rămas-bun, Gheorghiţă! Cip-cirip! Cip-cirip!…

Şi cu această ultimă salutare, stolul se pierdu în depărtare.

Vocabular

fulgişori – *aici:* pene mici şi noi, care cresc printre penele mai mari ale păsărilor
a veghea – a îngriji, a păzi
a înfrunta – *aici:* a ține piept, a rezista cu mult curaj

1. În ce anotimp are loc acțiunea?
2. Cu ce scop veni rândunica în cerdacul umbrit?
3. Din ce cauză ne părăsesc toamna prietenii înaripați?
4. De ce revin în fiecare primăvară acasă?
5. De ce păsările călătoare consideră că patria lor e anume aici?

Agendă de lectură

- Titlul textului este ….
- Titlul sugerează ….
- Autorul textului este ….
- Personajele sunt ….
- Gheorghiţă se comportă ca un adevărat ….
- Acţiunea are loc (unde?) …, (când?) ….
- Cel mai mult m-a impresionat ….
- Citind textul, am trăit sentimente de ….
- Expresii frumoase: ….
- Mesajul textului: ….

Să lucrăm în echipă!

Imaginați-vă că sunteți o pasăre călătoare și le vorbiți oamenilor. Ce gânduri le-ați putea comunica înainte de plecare?

Recapitulare

Culesul viilor

după Ion Agârbiceanu

Era o dimineață de octombrie. Negurile începuseră să se împrăștie. Nu intrarăm încă în vie.

Eram toți în pruniștea neagră pe la poalele viei care urca pe coastă și nu se vedea din ceață. Frunzele pomilor căzuseră toate de bruma din nopțile din urmă.

Nici n-am băgat de seamă cum s-a luminat. Cerul deveni senin, albastru-verzui.

Am intrat apoi în vie, unde culegătorii se înșiruiseră de la o margine la alta. Copiii se grăbeau să-și umple coșulețele, cu ochii după strugurii mari și frumoși. Fiecare viță era plină de struguri mari și rumeniți de brumă.

Culegătorii gustau câte-o bobiță, neoprindu-se din lucru. Coșurile se umpleau și se vărsau în vase mari de lemn.

1. Formulați întrebări referitoare la textul citit care să înceapă cu următoarele cuvinte: „Ce...?”, „Cine...?”, „Când...?”, „Unde...?”, „Cum...?”

2. Arătați câte silabe, litere și sunete au cuvintele: *dimineaţă, frunze, coșuleţ, text*.

3. Creați perechi de sinonime din cuvintele de mai jos.

negură	coastă	se împrăștie	pantă
se risipește	panere	ceață	coșuri

4. Restabiliți proverbele, apoi explicați-le.

Omul muncitor...	... și Dumnezeu este cu tine.
Cine lucrează și tace...	... de pâine nu duce dor.
Munca de ți-o cauți bine...	... mai multă treabă face.

5. Alcătuiți enunțuri în care cuvintele: *vie, coastă, urmă* să aibă alte sensuri decât în text.

6. **Să lucrăm în perechi!**

Realizați un poster cu produsele ce se pot obține din struguri.

Probă de evaluare

1 Citește textul.

Pe sârmele de telegraf, Gheorghiţă a văzut o mulţime de rândunici. Aveau şedinţă. Îşi făceau planuri de plecare spre ţinuturile calde.

Băiatul s-a întristat.

– Nu fi amărât, copile! Se vor întoarce neapărat la primăvară, i-a spus frunza de aur care i s-a oprit în palmă.

2 Scrie trei întrebări în baza textului care să înceapă cu următoarele cuvinte: 6 p.

Cine...? Unde...? Când...?

3 Selectează din text sinonime pentru cuvintele: 3 p.

adunare – ...; locuri – ...; mâhnit – ... .

4 Găsește din text antonime pentru cuvintele: 3 p.

sosire – ...; vesel – ...; reci – ... .

5 Scrie câte silabe, litere și sunete au cuvintele: *rândunică, ședinţă*. 6 p.

6 Continuă propoziţiile cu idei din textele învăţate: 4 p.

- Culesul porumbului a însemnat pentru ţărani ... .
- Zâna Toamnă avea privirea blândă, purta eşarfă ... .

7 Imaginează-ți o întâlnire cu Zâna Toamnă. Alcătuiește un dialog din patru replici. 6 p.

FB	B	S
28 p.– 25 p.	24 p.– 18 p.	17 p.– 9 p.

Am acumulat ☐ din 28 p.

Unitatea 3

Străbunii noştri ne lăsară
Trecutul sfânt şi o frumoasă ţară...

- Ordonați literele din casete pentru a obține un cuvânt:

r	e	a	p	t	i

- La ce vă gândiți când rostiți cuvântul obţinut mai sus?

Către pasăre

de Ion Vatamanu

Tu, pasăre, pe unde treci
Să tot spui de mine,
Pământul meu ca din poveşti
Poveste tot rămâne.

Tu lumilor să spui ce vezi,
Cum ai simţit cântarea
Înmiresmatelor livezi,
Cât ţine cerul, marea…

Tu, pasăre, pe unde-ajungi
Să tot spui înainte
Iubirea ce o chem în prunci
Cu suflet de părinte.

Să spui pe-acolo-n calde ţări,
Că m-ai văzut ferice,
De-i lungă calea-n depărtări,
Mai lungă-i până-aice…

- Ion Vatamanu a fost poet, prozator şi savant (chimist) din Republica Moldova.
- A scris pentru copii: „Aventurile lui Atomică”, „Teiul”.
- Versurile sale sunt pătrunse de un patriotism adânc şi de o dragoste mare față de neamul românesc. Volumele care îl reprezintă sunt: „De ziua frunzei”, „Primii fulgi” etc.

Să înțelegem textul!

1. Cui i se adresează poetul?
2. Ce o roagă el pe pasăre înainte de lunga călătorie?
3. Cu ce compară poetul pământul țării noastre? De ce?
4. Ce valori trebuie să transmită părinții copiilor?
5. De ce drumul de întoarcere acasă pare mult mai lung?

Vocabular

înmiresmate – parfumate, frumos mirositoare
prunci – copii mici
ferice – fericit
aice – *corect:* aici

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi poezia cu intonaţia potrivită.
2. Scrieţi din poezie perechi de cuvinte ce rimează.
3. Selectaţi din text sinonimele cuvintelor: *străbaţi, să vorbeşti, ţinut, basm, observi, parfumate, dragoste, regiuni, drum.*
4. a) Transcrieţi doar cuvintele înrudite cu cuvântul „ţară”: *ţăran, ţărancă, ţărm, ţărăncuţă, ţărănime, ţărănesc, ţărăneşte, ţarc.*

   b) Alcătuiţi propoziţii cu trei dintre cuvintele acestei familii.
5. Găsiți câte două cuvinte-însușiri pentru:
   - livezi înmiresmate; ...;
   - cer necuprins, ...;
   - mare agitată, ...;
   - pasăre gureşă, ...;
   - părinţi drăgăstoşi, ...;
   - cale anevoioasă, ...

   Model: ţară glorioasă, ospitalieră; bogată;
6. Folosiţi cuvintele propuse de DEXI în enunţuri proprii.
7. Memoraţi poezia. Scrieţi după autodictare strofa care v-a plăcut mai mult.
8. Propuneţi și alte titluri posibile pentru poezia studiată.
9. Explicaţi sensul proverbului:

   Fie pâinea cât de rea, tot mai bună-i în ţara mea.
10. Ce obiective (locuri) turistice din Republica Moldova aţi vizitat? Povestiţi despre cele care v-au impresionat în mod deosebit.

11 Să lucrăm în echipă!

Imaginaţi-vă că aţi plecat în ospeţie la niște prieteni din altă ţară. Ce le-aţi povesti despre Republica Moldova?

Din viața dacilor

după Alexandru Vlahuță

Demult, cu câteva mii de ani în urmă, trăia prin locurile acestea un neam de oameni harnici, mândri şi viteji. Erau dacii, strămoşii noştri. Ei nu aveau frică de nimic, decât de cer.

Stăpâni pe un pământ frumos şi bogat, şi-au întemeiat o ţară puternică, Dacia, condusă de regi înţelepţi şi neînfricaţi.

Dacii erau oameni voinici, bine legaţi, de statură potrivită. Purtau părul lung, lăsat în plete pe umeri şi pe spate, retezat în dreptul frunţii, barbă mare şi stufoasă. Erau cinstiţi şi corecți.

Îmbrăcămintea lor era o cămaşă de in, lungă până la genunchi, strânsă cu un brâu peste mijloc. Purtau iţari, iar pe deasupra o manta lungă fără mâneci, prinsă pe umăr.

Femeile erau înalte, mândre la port, cu multă blândeţe şi duioşie pe chipul lor frumos. Aveau ochii mari, galeşi, umbriţi de gene lungi. Ele se îngrijeau de casă: torceau, ţeseau, coseau, creşteau copii.

Purtau o rochie uşoară până-n călcâie, pe deasupra o haină până la genunchi, strânsă la brâu. Pe cap aveau o broboadă de in sau de cânepă, mărgele la gât şi flori în cosiţe.

Bărbaţii, când nu erau în război, duceau la păşune hergheliile de cai, cirezile de vite şi turmele de oi. Semănau grâu pentru negoţ şi mei pentru hrana lor – străvechea mămăligă. În poienile pădurii, creşteau albine pentru miere, iar cei din munţi scoteau aur.

Ce observăm?

- Scriitorul realizează în acest text portretul fizic şi moral al strămoşilor noştri.

Toamna, coborau la mare belşugul holdelor, aurul munţilor, cai, lână, miere şi ceară. De la negustorii greci aduceau arme, stofe alese, vase de bronz, scule şi podoabe de care n-aveau ei.

Ştiindu-şi ţara dorită de duşmani lacomi, nu uitau să-şi pregătească şi armele de luptă: săbii, scuturi şi arcuri cu săgeţi. La nevoie, dacii mai foloseau măciuci, coase şi topoare.

Dorinţa lor de a-şi apăra ţara şi traiul liber îi făcea neînfricaţi în războaie. Despre vitejia strămoşilor noştri vorbesc istoricii vremii.

Să înțelegem textul!

1. Cine erau dacii?
2. Când şi unde au trăit ei?
3. Cum se numea țara lor? Cum era ea?
4. Cum arătau dacii?
5. Ce însuşiri morale aveau ei?
6. Care era portul dacilor?
7. Cu ce se ocupau strămoşii noştri?
8. Din ce cauză dacii se pregăteau mereu de luptă?
9. Ce arme îşi făureau ei?
10. Ce vorbesc istoricii vremii despre strămoşii noştri?

Vocabular

ițari – pantaloni specifici portului popular românesc
galeşi – duioşi, drăgăstoşi
negoț – comerț
măciucă – bâtă (ciomag) îngroşată la un capăt

- Alexandru Vlahuță a fost un mare iubitor şi admirator al trecutului istoric, despre care a şi scris în lucrările sale.
- El s-a remarcat prin jurnalul de călătorie „România pitorească”, în care descrie frumusețile impresionante şi bogățiile patriei.
- A fost contemporan şi confrate de condei (coleg de profesie) cu Mihai Eminescu, Barbu Ştefănescu Delavrancea şi Ion Luca Caragiale.

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi fragmentul în care:

a) sunt prezentaţi bărbaţii daci;
b) sunt menţionate ocupaţiile lor în vreme de pace;
c) sunt descrise femeile dace.

2 Alegeţi explicaţia potrivită pentru enunţul:

Dacii nu aveau frică de nimic, decât de cer.

- Strămoşii se temeau de ploaie, de grindină, de fulgere etc.
- Strămoşii noştri se temeau doar de puterea zeilor.

3 Ordonaţi ideile textului, apoi citiţi fragmentul corespunzător fiecărei idei.

- Femeile aveau chip frumos şi se îmbrăcau în haine confecţionate de ele.
- În timpul liber, dacii îşi pregăteau armele de luptă.
- Demult, pe aceste pământuri au trăit dacii.
- Bărbaţii daci erau de statură potrivită şi purtau părul lung, lăsat în plete pe umeri şi pe spate.
- Dacii făceau schimb de mărfuri cu negustorii din alte ţări.
- Ei se ocupau cu păstoritul, creşterea albinelor, agricultura etc.

4 Povestiţi fiecare fragment, apoi textul în întregime.

5 Grupaţi perechile de sinonime: ***blândeţe***, *veac, viteaz, primejdie, sculă, râvnită, instrument,* ***bunătate***, *curajos, secol, dorită, pericol.*

6 Grupaţi perechile de antonime: ***bogat***, *fricos, război, lung,* ***sărac***, *drept, viteaz, scurt, pace, nedrept, cinstit, scund, necinstit, înalt.*

7 Selectaţi cuvintele ce exprimă sentimentele scriitorului faţă de strămoși.

- mândrie
- admiraţie
- respect
- ură

8 Găsiţi în text cuvinte-însușiri pentru:

pământ … ;	ochi … ;	chip … ;
ţară … ;	gene … ;	trai … ;
oameni … ;	rochie … ;	statură … .

E bine să ştiți!

- Dacii nu se temeau de moarte. Ei credeau, potrivit religiei lor, că sufletul este nemuritor şi considerau moartea nu ca pe un sfârşit, ci ca pe un început al altei vieți.

9 Completaţi, pe caiete, spaţiile folosind informaţiile din text.

- înfăţişarea
  - bărbaţilor daci: … .
  - femeilor dace: … .
- portul
  - bărbaţilor daci: … .
  - femeilor dace: … .
- ocupaţiile
  - bărbaţilor daci: … .
  - femeilor dace: … .

10 Să lucrăm în echipă!

Creaţi un „diamant”, referindu-vă la daci, după modelul de mai jos.

- cuvântul dat: regii
- două cuvinte-însuşiri: înţelepţi, neînfricaţi
- trei cuvinte-acţiuni: apărau, luptau, conduceau
- un enunţ din patru cuvinte: Regii, daci, luptau, vitejeşte.
- un cuvânt ce formulează o concluzie. bărbăţie

11 a) Citiţi din text enunţurile în care apar cuvintele: *port, ceară, coase.*
b) Alcătuiţi enunţuri în care cuvintele de mai sus să exprime acţiuni.

12 Precizați înțelesul cuvintelor evidențiate din propoziția de mai jos.

- Am plecat în vizită la un **neam** din Râşcani.
- Noi ne tragem dintr-un **neam** de oameni viteji.
- Mazărea și lintea sunt de același **neam** .
- Leul și pisica fac parte din același **neam** .

soi, fel
rudă
popor
specie

13 Invitație la lectură

Citiţi și alte lecturi despre vitejia strămoșilor noștri:

„Decebal, eroul strămoşilor noştri” şi „Străbunul străbunilor – Burebista” de Dumitru Almaş.

Burebista şi Decebal – cei mai mari regi ai dacilor

CUVÂNTUL – PARTE DE VORBIRE

1 Citiţi textul. Indicaţi ce denumește fiecare dintre cuvintele evidenţiate.

Sute de **călăreţi neînfricaţi străbăteau** Dacia sunând **din corn**, **la** porunca lui **Decebal**. **Ei stârneau mii** de **oameni harnici** din liniştea **şi** bucuria muncii. Dacii **se înarmau** cu **scuturi, arcuri** şi **săgeţi**. Din cale nu-i oprea nici chiar **vijelia cumplită** cu **fulgerele** şi **tunetele** ei. Vitejia şi iscusinţa dacilor le-am moştenit şi **noi**, poporul român.

2 Selectaţi din text cuvintele care:

a) denumesc fiinţe şi lucruri;

b) arată însuşiri ale fiinţelor şi lucrurilor;

c) exprimă acţiuni.

Ce observăm?

▸ În text sunt cuvinte care:

a) denumesc ființe: *călăreți, Decebal, oameni;*

b) denumesc lucruri: *corn, scuturi, arcuri, săgeți;*

c) denumesc fenomene ale naturii: *vijelie, fulgere, tunete;*

d) arată însuşiri: *neînfricați, harnici, cumplită;*

e) exprimă acțiuni: *străbăteau, stârneau, se înarmau;*

f) exprimă numere: *sute, mii;*

g) înlocuiesc nume: *ei, noi;*

h) fac legătura dintre cuvinte: *la, din, şi.*

Reţineţi!

Oamenii comunică între ei cu ajutorul propozițiilor. Acestea sunt alcătuite din cuvinte ce denumesc *ființe, lucruri, fenomene ale naturii, arată însuşiri, exprimă acțiuni, numere, țin locul numelor, fac legătura dintre cuvinte.* Ele sunt părți de vorbire.

3 Spuneţi ce exprimă fiecare dintre cuvintele: *darnic, creez, câine, creioane, înoată, rouă, zece, verde, colorate, pâine, rege, ploaie.*

4 Construiţi propoziţii folosind părţile de vorbire ce denumesc:

a)	o fiinţă	o acţiune	un lucru	o însuşire
b)	o fiinţă	o însuşire	o acţiune	un lucru
c)	un fenomen	o însuşire	o acţiune	un lucru
d)	o însuşire	o fiinţă	o acţiune	un lucru
e)	o acţiune	un fenomen	o însuşire	

- Cine a fost Ştefan cel Mare?
- Ce cunoaşteți despre acest mare domnitor al Moldovei?

Muma lui Ştefan cel Mare

de Dimitrie Bolintineanu

I

Pe o stâncă neagră, într-un vechi castel,
Unde curge-n vale un râu mititel,
Plânge şi suspină tânăra domniţă,
Dulce şi suavă ca o garofiţă;
Căci în bătălie soţul ei dorit
A plecat cu oastea şi n-a mai venit.

. . . . . .

Însă doamna soacră lângă ea veghează
Şi cu dulci cuvinte o îmbărbătează.

II

Un orologiu sună noaptea jumătate,
La castel în poartă oare cine bate?
– Eu sunt, bună maică, fiul tău dorit;
Eu, şi de la oaste mă întorc rănit.
Soarta noastră fuse crudă astă dată:
Mica mea oştire fuge sfărâmată.
Dar deschideţi poarta…
Turcii mă-nconjor…
Vântul suflă rece… Rănile mă dor!

. . . . . .

– Ce spui tu, străine? Ştefan e departe,
Braţul său prin taberi mii de morţi împarte,
Eu sunt a sa mumă; el e fiul meu;
De eşti tu acela, nu-ţi sunt mumă eu!

. . . . . .

Dacă tu eşti Ştefan cu adevărat,
Apoi tu aice fără biruinţă
Nu poţi ca să intri cu a mea voinţă.
Du-te la oştire, pentru ţară mori
Şi-ţi va fi mormântul coronat cu flori!

Ce observăm?

- Textul este o legendă istorică, deoarece porneşte de la un eveniment istoric real (lupta de la Războieni din 1476). Autorul încearcă să-l explice cu ajutorul unor elemente fantastice, neobişnuite.

III

Ştefan se întoarce şi din cornu-i sună,
Oastea lui zdrobită de prin văi adună.
Lupta iar începe… duşmanii zdrobiţi
Cad ca nişte spice de securi loviţi.

Să înțelegem textul!

1. Care sunt personajele principale ce apar în text?
2. Cine a bătut noaptea în poarta castelului?
3. De ce s-a întors Ştefan acasă?
4. De ce nu i-a permis mama să intre în castel?
5. Ce l-a îndemnat ea pe fiul său?
6. Ce hotărâre a luat domnitorul?
7. Cum se termină lupta românilor cu turcii?

Vocabular

mumă – mamă
suavă – delicată, fină, gingaşă, grațioasă
a îmbărbăta – a încuraja
orologiu – ceas mare, fixat pe fațada unei clădiri, pe o coloană, pe un perete interior
taberi – *aici:* oştiri ale duşmanilor
coronat – împodobit

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi expresiv poezia.
2. Recitiţi versurile în care descoperiţi:
   a) cererea lui Ştefan; b) îndemnul mamei;
   c) hotărârea domnitorului.
3. Ordonaţi ideile textului, apoi citiţi fragmentele corespunzătoare.
   - Ştefan îşi adună o nouă oaste şi îi zdrobeşte pe duşmani.
   - Tânăra domniţă îşi aşteaptă soţul de la război.
   - Mama îl determină pe fiul său să continue lupta.
   - Domnitorul se întoarce la castel rănit şi înfrânt.
4. Povestiţi conţinutul poeziei.
5. Găsiţi în text cuvinte-însuşiri pentru:
   stâncă …; râu …; domniţă …; fiu …;
   castel …; soţ …; cuvinte …; oştire ….
6. Descoperiţi în text sinonimele cuvintelor:
   luptă = …; ceas = …; zdrobită = …;
   armată = …; destin = …; victorie = … .

7 Precizaţi trăsăturile morale:

a) ale voievodului:

- hotărât
- viteaz
- nepăsător
- laş
- demn
- înţelept
- iubitor de ţară
- iubitor de neam
- respectuos

b) ale mamei:

- curajoasă
- convingătoare
- plină de speranţă
- cu dragoste de ţară
- fermă
- egoistă

8 Continuaţi ideile:

- Mama nu l-a primit pe fiul său la castel, deoarece ….
- Voievodul ascultă sfatul mamei şi ….
- Ştefan îşi adună o oaste nouă şi ….

se întoarce la luptă, obţinând victorie

îi izgoneşte pe turci din ţară

nu dorea să vadă ţara ocupată de duşmani

9 Alcătuiţi enunţuri în care cuvintele „poartă”, „dor”, „mori”, „crudă” să aibă alte sensuri decât în text.

10 Explicaţi plasarea semnelor de punctuaţie în propoziţiile:

a) – Eu sunt, bună maică, fiul tău dorit.

b) – Ce spui tu, străine?

11 **Atelier de dezbateri!**

Demonstraţi prin argumente pro sau contra dacă mama a procedat corect, interzicându-i fiului să intre în castel.

12 **Ce s-ar fi întâmplat dacă...** mama l-ar fi primit pe Ștefan la castel?

E bine să ştiţi!

- Ştefan cel Mare a fost unul dintre cei mai străluciți voievozi ai Moldovei. El a cârmuit țara timp de 47 de ani. După orice victorie, domnitorul înălța câte o biserică sau o mănăstire.
- Ştefan-Vodă a fost înmormântat la mănăstirea Putna.

Mănăstirea Putna

Mormântul lui Ștefan cel Mare

67

SUBSTANTIVUL

1 Priviţi imaginile și spuneţi ce reprezintă fiecare.

Ce observăm?

- Prin cuvintele:
  - *castel*, *sabie* – dăm nume unor lucruri;
  - *ostaş*, *domnitor* – dăm nume unor fiinţe;
  - *curcubeu*, *fulger* – dăm nume unor fenomene ale naturii.

Reţineţi!

- Cuvintele care *denumesc fiinţe, lucruri şi fenomene ale naturii* se numesc **substantive**.
- Substantivul este o parte de vorbire care poate fi numărat.
  Exemple: o mamă – două mame; un nor – doi nori; un castel – două castele.
- Substantivele pot fi însoţite de cuvinte ce arată însuşiri.
  Exemple: **mamă** *înţeleaptă, grijulie*; **castel** *mare, impunător*.

2 Selectaţi din textul „Muma lui Ștefan cel Mare” câte cinci substantive ce denumesc fiinţe și lucruri.

3 Completaţi pe caiete tabelul de mai jos, folosind șirul de cuvinte: *bancă, şcoală, ploaie, carte, elev, învăţător, vânt, colegi, viscol, catedră, tunet, părinte, zăpadă, director, ghiozdan, ger, pix, ren.*

fiinţe	lucruri	fenomene ale naturii

4 Scrieţi un bileţel prietenului, în care să-i comunicaţi că v-aţi cumpărat o carte nouă. Folosiţi cel puţin trei substantive.

5 **Să lucrăm în echipă!**

Enumeraţi cât mai multe substantive ce denumesc:

- animale domestice
- animale sălbatice
- unelte
- jucării
- flori
- legume

Am trei flori

de Vasile Romanciuc

Am trei flori alese
Floare lângă floare...
Datu-mi-le-a mie
Neamul spre păstrare.

Dulce, preacurată,
Floarea cea albastră
Ţine cer de pace
Peste casa noastră.

Foc nestins în vatră,
Galbenă cea floare,
Graiu-mi luminează,
Ruptă ca din soare.

Iară floarea sfântă
Cu petale roşii
Din vecii mi-aduce-n
Inimă strămoşii.

Cresc pe-o rădăcină,
Un pământ adună,
Vii sunt şi frumoase
Numai împreună.

Am trei flori alese –
Cresc, din veac, pe lume
În acelaşi suflet,
În acelaşi nume.

Să ne amintim!

- Fiecare rând al poeziei este un vers.
- Două sau mai multe versuri formează o strofă.
- Când citim sau recităm o poezie, nu facem pauză la sfârşitul fiecărui vers, ci doar acolo unde o cer semnele de punctuație.

- Poetul Vasile Romanciuc s-a dedicat literaturii pentru copii. Cărțile destinate micilor cititori sunt: „Copilul cu aripi de carte”, „Dacă ai un prieten”, „O furnică în bibliotecă”, „De ce plânge clovnul?”.
- Scrie sincer şi inspirat despre limba maternă, despre patrie, despre carte și despre casa părintească.

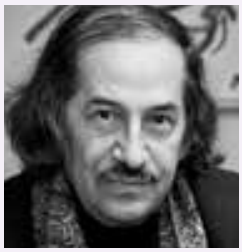

Să înțelegem textul!

1. Ce are în vedere poetul prin cele trei flori?
2. Ce simbolizează floarea albastră? Dar cea roşie şi cea galbenă?
3. De ce floarea cu petale roşii este sfântă?
4. Cum înțelegeți versul „Cresc pe-o rădăcină”?
5. De ce poezia este intitulată „Am trei flori”?
6. Ce alte titluri i s-ar mai potrivi?

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi strofele în care poetul explică semnificaţia fiecărei culori.

2 Găsiţi în poezie sinonimele cuvintelor: *deosebite, poporul, plăcută, limbă, divină, veşnicii, străbunii, secol.*

3 Selectaţi cuvintele ce aparţin unei familii lexicale: *pământ, plai, pământean, pământesc, pământeancă, meleag, pământiu, nepământesc.*

4 Selectaţi din primele trei strofe ale poeziei cuvintele din trei silabe și despărţiţi-le ca pentru trecere dintr-un rând în altul.

5 Scrieţi câte două enunţuri în care să folosiţi sensurile diferite ale cuvintelor: *roşii, neam, vii, cer.*

6 Stabiliţi, pe caiete, valoarea de adevăr a propoziţiilor, indicând în căsuţe A sau F.

- Fiecare trebuie să respecte simbolurile ţării. ☐
- Culorile tricolorului sunt în această ordine: roşu, albastru şi galben. ☐
- Drapelul este înălţat în zilele de sărbătoare. ☐

7 Să lucrăm în echipă!

Informaţi-vă cu privire la simbolurile ţării: drapelul, imnul, stema. Realizaţi un poster, descriind fiecare simbol, apoi prezentaţi-l în faţa clasei.

8 Formaţi expresii frumoase:

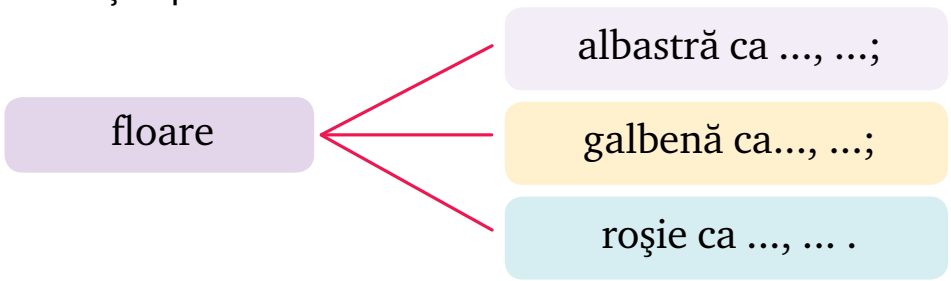

9 Descoperiţi intrusul din fiecare șir de cuvinte:

- albastru, galben, roşu, verde;
- drapel, stemă, patrie, imn;
- floare, steag, drapel, flamură.

E bine să ştiţi!

- Pe data de 27 aprilie se sărbătoreşte Ziua Drapelului de Stat al Republicii Moldova.
- Culorile drapelului Republicii Moldova sunt aşezate pe verticală şi se succed de la lance în ordinea următoare: albastru, galben, roşu.

SUBSTANTIVELE COMUNE

1 a) Citiţi enunţurile şi observaţi substantivele.

- În cămările lor, furnicile au adunat hrană.
- Veveriţele au strâns ciuperci şi alune.
- Zăpada, gerul şi crivăţul nu le mai sperie.

b) Substantivele *furnicile* și *veverițele* denumesc ființe de același fel.

c) Substantivele *cămări*, *ciuperci* și *alune* denumesc lucruri de același fel.

d) Substantivele *zăpada*, *gerul* și *crivățul* denumesc fenomene ale naturii de același fel.

Ce observăm?

- Cuvintele evidențiate sunt **nume comune** date ființelor, lucrurilor şi fenomenelor naturii.
- Substantivele comune se scriu, de regulă, cu literă inițială mică.
- La începutul unei propoziții, al unui vers sau titlu, substantivele comune se scriu cu literă inițială mare.

Reţineţi!

- Substantivele care denumesc *ființe*, *lucruri* şi *fenomene ale naturii* de acelaşi fel se numesc **substantive comune**.

2 Transcrieţi textul. Subliniaţi substantivele comune.

Cerul este plumburiu. Peste sat s-a aşternut o pătură de nea. Plini de veselie, copiii au ieşit la derdeluş. Fac mare larmă. Pe marginea drumului au construit un om de zăpadă. Înserarea se lasă uşor. Jocul s-a terminat.

3 Scrieţi substantive comune care se înrudesc cu cele enumerate: *fotbal, geam, zid, pian, pază, schi, flaut.*

Model: plug – plugar.

4 **Să lucrăm în echipă!**

Scrieţi în trei minute cât mai multe substantive care denumesc:

- adăposturi pentru animale: …;
- luni ale anului: …;
- sporturi: …;
- fructe: ….

5 Completaţi propoziţiile cu substantive potrivite:

… a fost păcălit de vulpe.
… îşi pierde părul, dar năravul ba.
… se face un ghem de ace.
… se sperie şi de umbra lui.

71

SUBSTANTIVELE PROPRII

1 Citiţi textul. Găsiţi substantivele.

Eu şi colega mea, Ana Florescu, locuim în oraşul Soroca. Ea stă pe strada Mihai Eminescu, aproape de librăria „Făt-Frumos”. Eu locuiesc în cartierul de pe malul fluviului Nistru. Nu departe se află cetatea înălţată de Petru Rareş. Aici sosesc zilnic grupuri turistice din România, Italia, Ucraina şi din alte ţări.

- Ce fel de substantive sunt cuvintele: *colega, oraşul, strada, librăria, fluviul, ţara*? Ce denumesc ele?
- De ce sunt scrise cu majuscule anumite substantive?

Ce observăm?

- Numele *Ana Florescu* s-a dat unei persoane, pentru a o deosebi de celelalte persoane.
- *Soroca* este numele dat unui oraş pentru a-l deosebi de celelalte oraşe.
- Numele *Nistru* s-a dat unui fluviu, pentru a-l deosebi de celelalte fluvii etc.

Reţineţi!

- Substantivul care denumeşte o *anumită fiinţă sau un anumit lucru*, pentru a-l deosebi de altele de acelaşi fel, este un **substantiv propriu**.
- Substantivele proprii se scriu întotdeauna cu literă iniţială mare.

2 Completaţi oral lista substantivelor proprii:

- nume de persoane: Ana, …;
- nume de familii: Enciu, …;
- nume de localităţi: Bălţi, …;
- nume de sărbători: Crăciun, …;
- nume de ape: Prut, …;
- nume de animale: Tărcuş, …;
- nume de reviste: „Amic”, …;
- nume de cărţi: „Prisaca”, … .

3 Formaţi substantive proprii din substantivele comune date.

Model: lemn – Lemnaru.

cojocar – …; violetă – …; zidar – …; morar – … .

4 Transcrieţi şi subliniaţi substantivele proprii, apoi înlocuiţi-le cu altele comune, după model:

- Dumitriţa citeşte o poveste. *Fetiţa citeşte o poveste.*
- Ieri în Carpaţi a nins ca în poveşti.
- Vara voi merge la Marea Neagră împreună cu familia mea.
- Grivei doarme în căsuţa lui şi visează.

5 Alcătuiţi trei enunţuri în care să folosiţi substantive proprii.

- Când plecăm departe, unde ne întoarcem mereu cu gândul şi cu pasul? De ce?
- Ce locuri din satul/oraşul natal ne rămân pentru totdeauna în suflet? De ce?

Chişinău, capitala ţării mele

Se mijeşte de ziuă. Departe, la orizont, soarele apare ca un punct luminos, apoi devine un bulgăre de aur. El împrăştie mănunchiul de raze printre blocurile înalte, printre plopii piramidali şi macaralele răsărite ici-colo.

Ca un văl miraculos, lumina se aşterne peste cele şapte coline, unde creşte şi se înalţă mândru şi puternic, de câteva secole, oraşul Chişinău.

Sprijinindu-se în coloanele de granit, capitala ţării îşi ridică spre cer umerii albi de piatră şi turlele bisericilor ce poartă semnul dăinuirii, crucea.

Dis-de-dimineaţă, oraşul este inundat de autoturisme, troleibuze, autobuze şi oameni care merg în toate direcţiile, formând vârtejuri la intersecţiile reglate de semafoare. Larg îşi deschid porţile altarele luminii: şcoli, licee, universităţi, biblioteci şi biserici.

Străzile şi bulevardele, tivite cu verdele arborilor, se strecoară printre casele şi blocurile îngrijite, ajungând în inima capitalei, Piaţa Marii Adunări Naţionale. Acest loc important este un leagăn al istoriei, supravegheat de crucea şi sabia domnitorului Ştefan cel Mare şi Sfânt, îmbrăcat în haină de bronz.

Când seara îşi lasă vălurile negre asupra oraşului, una câte una, se aprind luminile felinarelor din parcuri şi ale panourilor publicitare. Sălile de concert, teatrele, cinematografele, cafenelele

oferă orăşenilor şi oaspeţilor capitalei posibilitatea de a se odihni şi a se îmbogăţi spiritual.

Chişinăul, cu oamenii lui harnici şi ospitalieri, cu obiectivele sale istorice şi culturale, devine un oraş european atractiv pentru o lume întreagă.

Vocabular

se mijeşte de ziuă – se face ziuă
piramidali – *aici:* uriaşi
turlă – construcție ce se înalță deasupra unei biserici
dăinuire – faptul de a dura în timp, de a se menține
tivite – *aici:* mărginite
ospitalieri – care primesc bucuroşi oaspeții

Să înțelegem textul!

1. Cum apare soarele la orizontul Chişinăului în fiecare dimineață?
2. Pe câte coline se înalță capitala țării noastre?
3. Din ce sunt construite blocurile din oraş?
4. Care loc este considerat inima capitalei? De ce?
5. Cine supraveghează Piața Marii Adunări Naționale?
6. Unde se pot odihni şi îmbogăți spiritual orăşenii şi oaspeții capitalei?
7. De ce Chişinăul este un oraş atractiv?

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi textul, respectând semnele de punctuaţie.
2. Transcrieţi din text cuvintele-însuşiri ale următoarelor substantive:
   blocuri …; văl …; loc …;
   plopi …; umeri …; oraş ….
3. Găsiţi explicaţiile potrivite pentru expresiile din text, stabilind corespondenţa:

„…umerii albi de piatră…”	▸ înfrumuseţate cu arbori verzi;
„…tivite cu verdele arborilor, …”	▸ afară înnoptează;
„…seara îşi lasă vălurile negre…”	▸ blocurile din piatră albă.

4. Completaţi propozițiile folosind informații din text:
   ▸ Soarele apare ca un ….
   ▸ Lumina se aşterne ca un ….
5. Selectaţi propoziţia în care cuvântul evidenţiat are sens figurat (neobişnuit).
   ▸ Lumina se aşterne peste colinele oraşului.
   ▸ Viorel aşterne covorul în casa cea mare.

6 Construiţi propoziţii în care cuvântul „bloc” să aibă sensuri diferite.

7 Completaţi strofa cu rimele potrivite, alegându-le de pe steluţe:

„Oraşul meu, în licăriri de stele,
Cu arbori legănaţi de vânt uşor,
Tu eşti grădina bucuriei …,
Un cânt de care-mi este veşnic ….”
(Gheorghe Vodă. „Imnul oraşului Chişinău”)

8 Substituiţi cuvintele evidenţiate cu sinonimele lor.

- Oraşul Chişinău are mai bine de cinci **secole**.
- În inima capitalei **se află** monumentul **voievodului** Ştefan cel Mare şi Sfânt.
- Chişinăul este un oraş cu tradiţii **străvechi**.

9 Alcătuiţi propoziţii cu fiecare cuvânt: *oraş, orăşel, orăşeancă, orăşenesc, orăşean.*

10 **Să lucrăm în echipă!**

Documentaţi-vă și realizați un proiect despre orașul Chișinău cu ajutorul clusteringului.

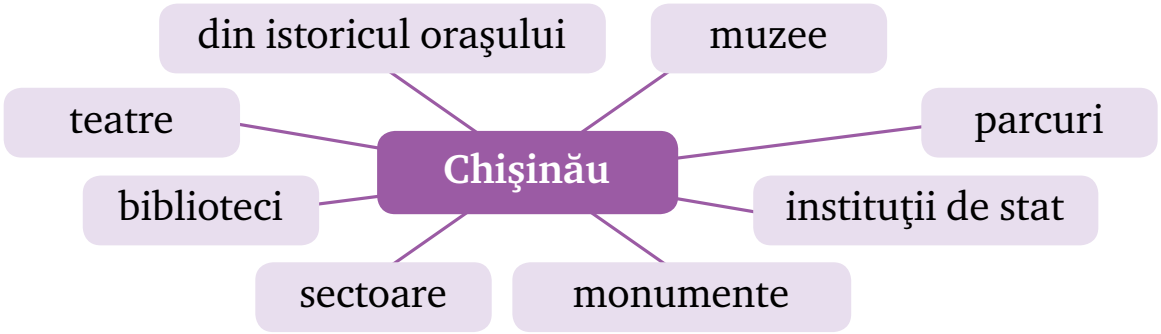

E bine să știți!

- Pentru prima dată denumirea oraşului Chişinău apare în 1436.
- Savanții afirmă că această denumire ar însemna „izvor, şipot, cişmea”.
- Oraşul are cinci sectoare: Botanica, Buiucani, Centru, Ciocana şi Râşcani.
- Chişinăul are stemă, imn şi drapel propriu.

NUMĂRUL SUBSTANTIVELOR

1 a) Citiţi versurile de mai jos și selectaţi substantivele:

Oraşul meu, din albe flori de piatră,
În ploi de soare zi de zi scăldat,
Mai tânăr ca oricând pe vechea vatră,
Cu braţele iubirii înălţat.

(Gheorghe Vodă. „Imnul oraşului Chişinău”)

b) Descoperiţi în catrenul de mai sus substantivele ce denumesc un singur obiect.

c) Găsiţi substantivele ce denumesc mai multe obiecte.

Reţineţi!

- Substantivele care denumesc un singur obiect sunt la **numărul singular**, iar cele care denumesc mai multe obiecte sunt la **numărul plural**.

2 Modificaţi numărul substantivelor după model:

a) copil – copii;
drapel – …;
dimineaţă – …;
piaţă – …;

b) străzi – stradă;
blocuri – …;
monumente – …;
biblioteci – ….

Drapelul Chişinăului

3 Schimbaţi numărul substantivelor evidenţiate, făcând modificările necesare în restul propoziţiei:

a) **Găina** cea moţată ciuguleşte grăunţe aurii.
b) Ce frumos cântă **privighetoarea** cea măiastră!
c) **Plopii** uriaşi străjuiesc împrejurimile satului.
d) **Copiii** harnici citesc legende istorice cu plăcere.

Reţineţi!

- Unele substantive au forme numai de singular: *miere, piper, lapte, mărar, fotbal* etc. Altele au forme numai de plural: *icre, ochelari, patine, pantaloni, tăiței* etc.

4 Alcătuiţi propoziţii în care să folosiţi substantivele *sărbătoare, sat, casă, drum* la numărul plural.

SCRIEREA CORECTĂ A SUBSTANTIVELOR

1 Scrieţi pluralul substantivelor de mai jos. Precizaţi ce literă se scrie înaintea lui ***b*** și ***p***.

sâmbure – … ; limbă – … ; câmpie – … ;
umbră – … ; umbrelă – … ; plimbare – … ;
bomboane – … ; cimpanzeu – … ; amprentă – … .

2 Completaţi tabelul, după model, cu următoarele substantive:
ciocănitoare, ceapă, gem, ginere, argint, agendă, accent, ghem, ochi, ochean, melci, chenare, şoarece, accident, lege, unghi, schi.

ce, ci, che, chi, ge, gi, ghe, ghi		
la început	în interior	la sfârşit
ciocănitoare	o**che**an	mel**ci**

3 Pronunţaţi corect cuvintele cu **cs** sau **gz**, apoi despărţiţi-le în silabe:
examinator, expunere, expediţie, explică, exemplu, exerciţiu, xerox, există, extraterestru.

4 Selectaţi forma corectă a substativelor:

examen/egzamen Vasile Alexandri/Vasile Alecsandri
rucsac/ruxac Alexandru/Alecsandru
taxă/tacsă mixandră/micsandră

5 Scrieţi pluralul substantivelor:

viaţă – vieţi; iarnă – … ; piatră – … ;
fiară – … ; iarbă – … ; iapă – … .

6 Transformaţi după model:

a) vizit**iu** – vizit**ii** – vizit**iii**; b) v**ie** – v**ii** – v**iile**;
geamgiu – … – … ; câmpie – … ;
copil – … – … ; propoziţie – … ;
fiu – … – … ; poezie – … ;

c) fluv**iu** – fluv**ii** – fluv**iile**; deceniu – … ;
acvariu – … ; oficiu – … .

7 Daţi exemple de substantive ce denumesc pomi și fructele lor.
Model: gutui – gutuie.

Atelier de creație

ORAȘUL/SATUL MEU

1 Răspundeţi la întrebări:

a) Cum se numeşte oraşul/satul în care locuiţi?
b) Unde este aşezat?
c) Ce ape curgătoare sau stătătoare îl străbat?
d) Cum sunt casele, străzile, drumurile localităţii voastre?
e) Ce edificii mai importante se află în oraşul/satul vostru?
f) Cu ce se ocupă locuitorii oraşului/satului natal?
g) Cu ce oameni de vază se mândreşte localitatea în care locuiţi?
h) Cum aţi putea contribui la înfrumuseţarea, prosperarea oraşului/satului vostru?
i) Ce sentimente aveţi faţă de oraşul/satul de baştină?

2 Ajutaţi-l pe Creionaș să continue enunţurile:

- Satul/oraşul meu este aşezat … .
- În zilele de sărbătoare oraşul/satul meu e … .
- Oamenii din localitatea mea sunt … .
- Oraşul/satul meu este deosebit prin … .
- El este întreţăiat de … .
- Oraşul/satul meu este binecuvântat de … .

3 Plasaţi în enunţuri expresiile care se potrivesc oraşului/satului vostru:

- bulevarde largi/străzi lungi, împodobite cu arbori şi flori;
- drumuri întortocheate, umbrite de pomi/ulicioare misterioase;
- case bătrâneşti, alături de alte construcţii moderne;
- blocuri uriaşe;
- grădini înfloritoare;
- oraş/sat scufundat în verdeaţă;
- oameni harnici şi ospitalieri;
- leagăn al copilăriei;
- oraş/sat cu tradiţii vechi.

4 Redactaţi o compunere despre oraşul/satul vostru, ghidându-vă de materialele ajutătoare propuse la exerciţiile anterioare.

Recapitulare

Ștefan cel Mare și Vrâncioaia

de Alexandru Vlahuță

Era odată o babă văduană și avea șapte feciori...

Așa-și încep vrâncenii frumoasa lor legendă.

Și cum sta bătrâna pe prispă și torcea, iată că tresare de un ropot venit de pe deal. Un călăreț se oprește în fața ei.

– Sunt Ștefan, turcii ne-au călcat țara, vin din război, oastea mi-i spartă și-s singur!

– Am șapte feciori, frumoși și voinici, și mi-s dragi ca lumina ochilor... ai tăi sunt, doamne.

În zori sunau din corn, pe munții Moldovei, cei șapte voinici. Oastea nouă ieși ca din pământ.

S-a pornit domnul cu ea și s-a lăsat pe neașteptate asupra turcilor, care se credeau stăpâni pe țară. Atunci a văzut Ștefan ce pot feciorii Vrâncioaei.

Voievodul, biruitor, în cuibul lui de vultur, la Cetatea Neamțului, a chemat cu drag pe cei șapte voinici și le-a zis:

– Voi sunteți șapte frați. În Vrancea sunt șapte munți, ai voștri să fie de veci și neam de neamul vostru să-i stăpânească în pace.

1. Scrieți patru întrebări în baza textului care să înceapă cu următoarele cuvinte: Cine...? Câți...? De unde...? Cum...?
2. Selectați din text sinonime pentru: *armată, deodată, domnitor.*
3. Transcrieți din text câte cinci substantive comune și proprii.
4. Schimbați numărul substantivelor: *voievod, munți, neam, seri*.
5. Alcătuiți enunțuri folosind cuvintele: *vin, corn, nouă* cu alte sensuri decât în text.

6 Atelier de discuție!

- Îl apreciez/o apreciez pe ...
- M-a impresionat momentul ...
- Am trăit sentimente de ...
- Am învățat ...

Evaluare sumativă orală

Alege fișa preferată și realizează sarcinile:

FIȘA 1

1. Citește un fragment din textul „Chișinău, capitala țării mele”.
2. Cărui personaj îi aparține replica:
   „Ce spui tu, străine? Ștefan e departe...”?
3. Descrie bărbații daci în câteva enunțuri.
4. Alcătuiește un enunț despre Ștefan cel Mare.

FIȘA 2

1. Recită poezia „Către pasăre” de Ion Vatamanu.
2. Cărui personaj îi aparține replica:
   „Eu sunt, bună maică, fiul tău dorit...”?
3. Cine erau dacii?
4. Textul care mi-a plăcut cel mai mult este ..., deoarece ...

FIȘA 3

1. Povestește legenda „Muma lui Ștefan cel Mare” de Dimitrie Bolintineanu.
2. Ce simbolizează cele trei flori în poezia scrisă de Vasile Romanciuc?
3. Cel mai interesant lucru pe care l-am aflat din texte este ...
4. Alcătuiește un enunț folosind cuvântul „capitală”.

FIȘA 4

1. Povestește textul „Din viața dacilor”, după Alexandru Vlahuță.
2. Continuă cu versul care urmează.
   „Pământul meu ca din povești ...”
   Care este titlul poeziei?
3. Ce o roagă poetul pe pasăre înainte de lunga sa călătorie?
4. Alcătuiește un enunț folosind cuvântul „strămoși”.

FIȘA 5

1. Citește expresiv poezia „Am trei flori” de Vasile Romanciuc.
2. Enumeră personajele poeziei „Muma lui Ștefan cel Mare” de Dimitrie Bolintineanu.
3. Descrie femeile dace în câteva enunțuri.
4. Alcătuiește un enunț folosind cuvântul „patrie”.

Probă de evaluare

Citește textul.

Demult, pe pământul patriei noastre a trăit un neam de oameni harnici și viteji. Ocupațiile lor principale erau păstoritul și agricultura. Creșteau cu grijă și albinele.

Țara lor se numea Dacia. Ea a fost ocupată de romani, în timpul domniei împăratului Traian.

Când romanii au cunoscut acest pământ frumos și bogat, mulți au rămas aici, în Dacia. Încet-încet, împreună cu dacii, ei au format poporul român.

Noi suntem urmașii dacilor și ai romanilor, pe care îi numim strămoșii noștri.

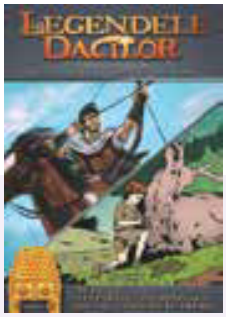

1 Răspunde la întrebări: — 4 p.
- Cum se numea țara dacilor?
- De către cine a fost ocupată Dacia?

2 Scrie din al doilea alineat al textului substantivele proprii, iar din al treilea substantivele comune. — 6 p.

3 Completează cuvintele cu litera potrivită: **m** sau **n**. — 9 p.
a...balaj, sâ...bătă, noie...brie, î...părat, î...condeiat, e...blemă, î...frânt, exe...plu, a...bulanță.

4 Schimbă numărul substantivelor: *pământ, neam, țară, oameni, romani, urmași*. — 6 p.

5 Alcătuiește o propoziție în care cuvintele „țară” și „neam” să aibă alt sens decât în text. — 4 p.

6 Descrie în trei enunțuri femeile sau bărbații daci. — 4 p.

FB	B	S
35p.– 32p.	31p.– 23p.	22p.– 12p.

Am acumulat ☐ din 33 p.

Unitatea 4

Cad din cer mărgăritare
Peste plaiul meu iubit...

- Ce schimbări au loc în natură odată cu sosirea iernii?
- De ce zăpada aduce bucurie atât copiilor, cât şi maturilor?
- Cum se comportă animalele (mamiferele, păsările, insectele) în acest anotimp?

Decembrie

după George Coşbuc

„Îşi scutură Sfântul Nicolae barba!”, aşa zic oamenii când pe la începutul lunii decembrie ninge puternic. Ninge cu fulgi mari şi zăpada se aşterne groasă, ca un veşmânt cald, pe pământul care adăposteşte atâtea vieţi.

Decembrie, când e cu zăpadă îndeajuns şi e liniştit, aduce multă bucurie oamenilor. După atâta ploaie şi vreme urâtă din noiembrie, alba haină a zăpezii proaspete înveseleşte inimile oamenilor. Ea îl umple de speranţă şi pe plugarul care şi-a încredinţat grâul pământului.

„Iarna soarele e cu dinţi”, se zice în popor. Dar când luceşte pe bolta senină, el umple cerul şi pământul de frumuseţe, de bucurie. Gerul nu ne înspăimântă, dacă ne îmbrăcăm bine. Şi el este o binecuvântare a lui Dumnezeu, căci ucide în aer vietăţile mici care aduc diferite boli şi omoară atâtea ouă din care ar ieşi la primăvară omizi şi alte insecte dăunătoare.

Râurile sunt îngheţate acum. Gheaţa ocroteşte vietăţile din apă, căci printr-însa nu pătrunde gerul cumplit. O face Dumnezeu pentru ele tot cu aceeaşi bunătate şi înţelepciune, cum lasă zăpada pentru a proteja seminţele din pământ.

Şi lumea păsărilor simte că a venit iarna. Ghionoaia toată ziua ciocăneşte cu ciocul ei tare scoarţa copacilor, scoţând de sub ea

insectele amorţite. „Hoaţele” de vrăbii fac roată pe lângă case şi caută locurile pe unde oamenii iubitori de păsări le pun grăunţe. Alături de ele se bucură de hrana dăruită şi stoluri de scatii, piţigoi, botgroşi şi sticleţi.

Iarna a pus stăpânire pe tot cuprinsul ţării. În afară de mantia albă ce face ca totul să pară mai pur, regina fulgilor de nea aduce şi multe sărbători minunate.

Vocabular

ghionoaie – ciocănitoare
pur – *aici:* curat, imaculat

Să înțelegem textul!

1. Ce zic oamenii când ninge puternic la începutul lui decembrie?
2. De ce haina albă a zăpezii umple de speranță inimile plugarilor?
3. Din ce cauză gerul este considerat o binecuvântare a lui Dumnezeu?
4. Cum sunt ferite de gerul cumplit al iernii vietățile din ape?
5. Despre ce păsări sedentare este vorba în text?
6. Cum înfruntă ele frigul iernii?
7. Ce sărbători minunate ne aduce anotimpul fulgilor de nea?

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi expresiv textul.
2. Recitiţi fragmentul în care se vorbește despre prietenii noștri înaripaţi.
3. Ordonaţi ideile principale ale textului, apoi evaluați-vă reciproc.
   - Vietăţile apelor în timpul iernii
   - Prietenii noştri înaripaţi
   - Bucuria adusă de prima ninsoare
   - Regina fulgilor de nea
   - Gerul – o binecuvântare a lui Dumnezeu
4. Povestiţi fiecare fragment, apoi textul în întregime.
5. Transcrieţi din text cuvinte-însuşiri pentru următoarele substantive:
   - fulgi …;
   - zăpadă …;
   - ger …;
   - veşmânt …;
   - boltă …;
   - cioc …;
   - vreme …;
   - insecte …;
   - mantie …;
   - haină …;
   - râuri …;
   - sărbători ….
6. Selectaţi din text toate cuvintele care conţin grupurile de litere **mp** sau **mb**. Alcătuiţi cu ele enunţuri.

7 Observaţi „diamantul” cuvântului „iarna”. Citiţi explicaţiile din partea stângă. Încercaţi să creaţi după modelul dat „diamantul” cuvântului „fulgi”.

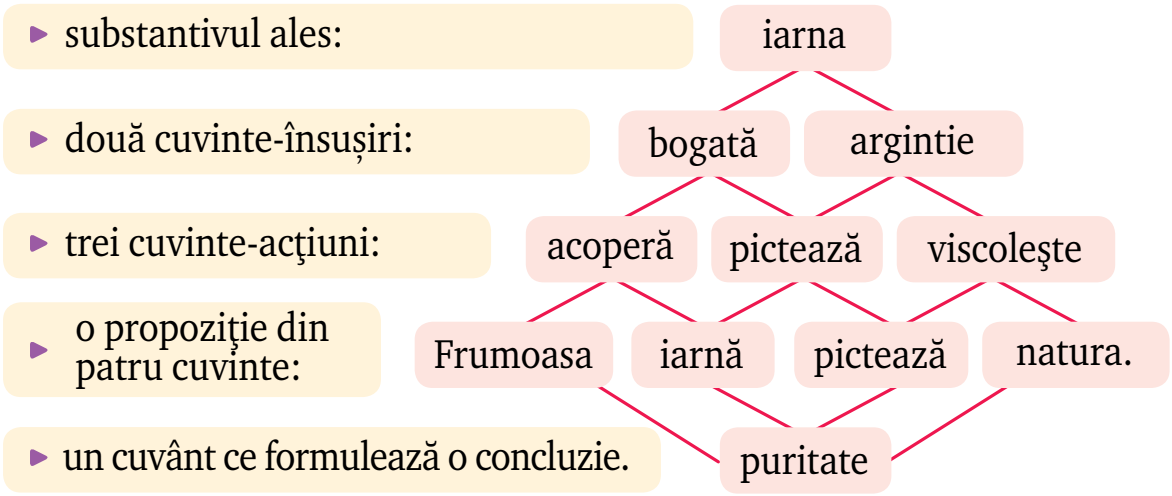

8 Găsiţi câte un sinonim și câte un antonim pentru cuvintele: *liniştit, senin, bucurie, a venit, pur, a zice, puternic*.

Scrieţi-le pe caiete într-un tabel, după modelul dat:

cuvântul	sinonimul	antonimul
multe	nenumărate	puţine

9 Alcătuiţi familia cuvântului „gheaţă”. Construiţi propoziţii cu patru dintre cuvintele familiei alcătuite.

10 Creaţi o propoziţie în care cuvântul „lună” să aibă alt sens decât în text.

11 Ilustraţi fragmentul care v-a plăcut mai mult.

12 Să lucrăm în echipă!

Dezlegaţi ghicitoarea, apoi explicaţi înţelesul ei:

„Albă, moale şi pufoasă,
Pentru grâu e haină groasă.”

E bine să ştiţi!

- În popor, luna decembrie este numită: Andrea, Îndrea, Undrea, luna lui Andrei etc. Toate variantele vin de la numele Andrei.
- La creştini, Sfântul Andrei este protector al animalelor domestice şi se sărbătoreşte la 30 noiembrie (stil nou) sau 13 decembrie (stil vechi).

ADJECTIVUL

1 Citiţi dialogul și răspundeţi la întrebări.

- Ce cuvinte care arată însuşiri ați descoperit în dialog? Pe lângă ce substantive stau ele?
- Citiți dialogul renunțând la cuvintele care arată însuşiri. Ce ați constatat?

Ce observăm?

- Pe lângă **substantive** (ființe, lucruri şi fenomene ale naturii) pot sta cuvinte-însuşiri.

* Aceste cuvinte îmbogățesc şi înfrumusețează exprimarea.

Reţineţi!

- Adjectivul este partea de vorbire care arată însuşirea unui substantiv (a unui lucru, a unei ființe sau a unui fenomen al naturii).
- Însuşirile se pot referi la culoare (roşii), formă (rotundă), mărime (gigant), gust (dulce), miros (îmbietor), trăsături fizice (scund) sau morale (bun).

2 Subliniaţi diferit adjectivele și substantivele pe care le determină.

„Pe muşchiul gros, ca o blană moale, o căprioară stă lângă iedul ei micuţ. El şi-a întins capul cu botul catifelat şi umed pe spatele mamei. Căprioara îl linge. Limba ei subţire culcă blana mătăsoasă a iedului.”

(Emil Gârleanu. „Căprioara”)

3 Transcrieţi zece adjective din textul „Decembrie” de George Coşbuc.

4 Formaţi adjective din următoarele substantive, după model:

portocală – portocaliu;
ramură – … ;
prieten – … ;
bucurie – … ;
argint – … ;
frică – … ;
lumină – … ;
castan – … ;
fericire – … .

ACORDUL ADJECTIVULUI CU SUBSTANTIVUL

1 Citiţi enunţurile copiilor din imagine și răspundeţi la întrebări:

- Care este substantivul din prima propoziție? Dar cel din a doua?
- La ce număr este fiecare substantiv?
- Ce adjective însoțesc substantivele din propoziții?
- De ce nu putem schimba între ele aceste adjective?

Reţineţi!

- Adjectivul se acordă (se potriveşte) în număr cu substantivul pe care îl însoţeşte.

2 Treceţi adjectivul la numărul potrivit substantivului.

fulg mic,	nor vioriu,	brad împodobit,	crăiasă frumoasă,
fulgi …,	nori …,	brazi …,	crăiese … .

3 Transcrieţi textul. Subliniaţi substantivele și adjectivele care le însoţesc.

Casele şi-au pus căciuli albe. Albine argintii zboară prin aerul rece. Vesela natură parcă a amorţit. Miraculosul anotimp al fulgilor de nea a pus stăpânire peste frumoasa noastră ţară.

4 Realizaţi acordul dintre adjectivele și substantivele pe care le determină:

„Aceea era o încăpere (spaţioase), cu acoperişul (înalţi). Pereţii, tavanul şi duşumeaua erau împodobite cu smaralde (mare). Lumina (strălucitori) din mijlocul acoperişului făcea ca smaraldele să sclipească într-un chip (neobişnuiţi).”

(Frank Baum. „Vrăjitorul din Oz”)

Ce observăm?

- Adjectivul poate sta înaintea substantivului pe care îl determină sau după el.

5 a) Schimbaţi locul adjectivelor faţă de substantivul determinat.

Model: veveriţele jucăuşe – jucăuşele veveriţe;

- zăpada imaculată – … ;
- ochii zâmbitori – … ;
- sărbătoarea minunată – … ;
- moşul jovial – … ;
- soarele palid – … ;
- vorbele duioase – … .

b) Alcătuiţi propoziţii cu trei îmbinări de cuvinte.

6 Completaţi după model:

- fluture argintiu – fluturi argintii;
- nor plumburiu – nori … ;
- glob auriu – globuri … ;
- cojoc cafeniu – cojoace … ;
- strugure chihlimbariu – struguri … .

Ce observăm?

- Adjectivele care se termină la numărul singular în ***iu***, la numărul plural se termină în ***ii***.

7 Observaţi scrierea adjectivelor ***înn****egrit, **înn**orat, **înn**odat, **înn**oit, **înn**oroit* şi alcătuiţi cu ele propoziţii, alăturându-le câte un substantiv.

8 Alcătuiţi o propoziţie în care să folosiţi cel puţin două adjective.

9 **Să învățăm jucându-ne!**

Dacă veţi realiza sarcinile propuse, veţi putea urca pe minipiramida dată.

Găsiţi substantivele însoţite de adjective în propoziţia ce urmează:

- Din cerul oţelit cad lin fluturi albi de zăpadă.

Scrieţi câte trei însușiri fizice și sufletești care vi se potrivesc.

Realizaţi acordul adjectivelor cu substantivele în proverbul:

- Pe un cap (buni) stă bine şi o căciulă (rupte).

Alegeţi varianta corectă

Adjectivul este:

- parte de vorbire;
- parte de propoziţie.

Selectaţi varianta corectă.

Adjectivul arată:

- însuşiri ale obiectelor;
- nume de persoane, lucruri, fenomene ale naturii.

Daţi exemple de adjective care arată:

- forma obiectelor;
- culoarea obiectelor.

TEXTUL LITERAR NARATIV

- Ce obiceiuri şi tradiții specifice sărbătorilor de iarnă cunoaşteți?

Colindătorii

după Mihail Sadoveanu

De sărbătoarea Crăciunului, cei doi băieţi porniră cu Steaua. Au plecat peste podul de gheaţă al râului, spre satul vecin. Drumul era greu prin zăpadă, iar tăcerea tainică a înserării strecura picături de neliniște în sufletele copiilor. Buzele celui mic prinseră să tremure.

– Nu se vede nimic! murmură Vasile, băiatul cel mare.

– Ce ne facem noi acum? Îmi este frig! îngână cu greu şi frate-său cel mic.

– Vâră mâinile în mâneci! Steaua o duc eu. N-ai uitat „Trei crai”?

– Nu, n-am uitat!

Merseră înainte prin lumina cenuşie a serii. Pustiu de zăpadă – înaintea lor, pustiu de zăpadă – în urma lor. Frigul creştea. Cel mic suspină abia desluşit:

– Dacă ne rătăcim?

– Ne-om ruga lui Dumnezeu şi ne va ajuta.

Într-un târziu, colindătorii văzură izvorând din întuneric nenumărate stele ale satului. În lătratul unui câine, pătrunseră într-o ogradă.

– Primiţi stelarii? îndrăzni cu întrebarea Vasile.

Glasul lui era aşa de slab şi plin de tremur, încât gospodarul ce ieşise să-i primească se aplecă înduioşat spre ei. Stăpânul casei, om tânăr, ca de treizeci de ani, zdravăn şi spătos, se uita la ei ca la o minune.

– Intraţi să mâncaţi şi voi, băieţi, că este de unde, slavă Domnului! Dar mai întâi să-mi cântaţi un colind, acela cu Domnul nostru Iisus.

Ce observăm?

- Acest text este literar, deoarece este creaţia imaginaţiei autorului cu scopul de a transmite idei și sentimente.
- Este un text narativ, deoarece relatează întâmplări la care participă personaje, plasate în timp și în spaţiu.

Înălţară băieţii steaua şi clopoţelul sună uşor. Glasurile lor curate începură să depene firul poveştii de demult:

„Trei Crai de la Răsărit
Cu steaua călătorind…”

Celor din casă li se păru că îngerii cerului coborâseră să le aducă prin cântec vestea cea bună. Şi n-a mai fost loc în sufletele lor decât pentru mângâiere, pace şi lumină.

Vocabular

crai – *aici:* mag
stelar – *aici:* colindător, copil care umblă cu Steaua

Să înțelegem textul!

1. Când are loc acțiunea din text?
2. Care sunt personajele ce participă la desfăşurarea acțiunii?
3. Cu ce scop au pornit cei doi copii spre satul vecin?
4. Ce colind pregătiseră ei?
5. De ce s-a înduioşat gospodarul casei văzându-i pe stelari?
6. Ce vestesc colindătorii în seara de Crăciun?
7. Ce simțeau cei din casă, ascultând colindul celor doi frați?
8. Considerați că sărbătorile îi fac pe oameni mai buni cu cei din jur? Argumentați.

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi expresiv textul.
2. Recitiţi pe roluri dialogul dintre cei doi fraţi. Dramatizați-l.
3. Citiţi propoziţia din care aflăm cum arăta gospodarul casei.
4. Lecturaţi fragmentul în care se descrie starea sufletească a celor ce îi ascultă pe colindători.
5. Grupaţi perechile de sinonime: ***desluşit***, *a suspina, înduioşat, înserare, a ofta, gri, glas, misterioasă,* ***lămurit***, *tainică, a murmura, cenuşiu, amurg, a îngâna, emoţionat, voce.*
6. Găsiţi explicaţiile potrivite, stabilind corespondenţa:

„...tăcerea tainică a înserării strecura picături de neliniște…”	▸ întindere albă nemărginită;
„...pustiu de zăpadă...”	▸ au zărit geamurile luminate ale caselor;
„...văzură izvorând din întuneric... stele ale satului.”	▸ pe copii i-a cuprins neliniștea, odată cu lăsarea serii.

7 Transcrieţi din text substantivele care sunt însoţite de adjective.
Model: *drumul greu.*

8 Ordonaţi ideile, apoi citiţi fragmentul corespunzător fiecăreia.
- Cuprinşi de neliniște, cei doi copii discută prin întunericul serii.
- Colindul a picurat în sufletele celor din casă mângâiere, pace şi lumină.
- Doi fraţi porniră cu Steaua spre satul vecin.
- Într-un târziu, colindătorii au intrat în curtea unui gospodar.

9 Pe o foaie de hârtie împărţită în patru cadrane, îndepliniţi sarcinile de mai jos:

Formulaţi întrebări pentru propoziţia: De Crăciun, cei doi fraţi porniră cu Steaua.	Alcătuiţi o familie din 3-4 cuvinte, pornind de la cuvântul „colind”.
Plasaţi expresiile „pod de gheaţă”, „pustiu de zăpadă” în enunţuri proprii.	Scrieţi propoziţii în care cuvintele „a depăna” și „colind” ar avea alte sensuri decât în text.

10 Să scriem corect!

- *n-ai uitat = nu ai uitat;*
- *n-am uitat = nu am uitat;*
- *n-a mai fost = nu a mai fost.*

11 a) Transcrieţi doar afirmaţiile adevărate, apoi corectați-le oral pe cele false.
- De Crăciun, copiii au plecat cu Steaua.
- Drumul către satul vecin l-au străbătut uşor.
- Afară se făcea din ce în ce mai frig.
- Cei doi fraţi s-au rătăcit mergând spre satul vecin.
- Cei din casă i-au asemănat pe cei doi colindători cu nişte îngeri care le aduceau vestea cea bună.

12 Alcătuiţi familia cuvântului „sat”. Scrieți 3-4 cuvinte.

13 Ilustraţi printr-un desen ultimul fragment al textului.

14 Interpretaţi un fragment dintr-un colind specific localităţii voastre.

15 Să lucrăm în echipă!

Realizați un proiect de grup în care să prezentați obiceiurile de Crăciun atât din țara noastră, cât și din alte țări.

TEXTUL LITERAR ÎN VERSURI

- Cine este Moş Crăciun? Ce ştiți despre el?
- Ce cadouri v-ar plăcea să primiți din partea Moşului?

Ajunul Crăciunului

de Elena Farago

Toată noaptea asta, colo-n ceruri sus,
Stelele lucrează fără de-ncetare,
Căci le-adună-n clacă steaua sfântă care
A-ndrumat pe vremuri magii la Iisus.

Torc de zor în noaptea Sfântului Ajun
Câlți de nea şi raze harnicele stele,
Pentru noi, copiii, torc să facă ele
Funia cu trepte pentru Moş Crăciun.

Lungă cât e drumul din pământ la cer,
Trainică să-i ţină Moşului povara,
Vor întinde-o-n noapte, nevăzută, scara
Moşului ce luptă cu-ndârjitul ger,

Ca să ne aducă iar, de colo sus,
Pe la toți copiii darurile care
Ni le va trimite, iar, la fiecare,
Sfânta şi duioasa Mamă-a lui Iisus.

Ce observăm?

- Poezia „Ajunul Crăciunului" este un text literar în versuri, care prezintă fapte, întâmplări, aspecte din natură imaginate de autor ce emoţionează cititorul.

Să înțelegem textul!

1. Cine adună stelele în clacă?
2. Ce fac ele în noaptea Sfântului Ajun?
3. Cine va coborî pe treptele funiei noaptea?
4. Cu cine va lupta Moşul coborând pe scară?
5. Din partea cui ne va aduce el daruri?

Vocabular

mag – fiecare dintre cei trei regi veniți să se închine lui Iisus la naşterea sa
în clacă – la muncă
câlți de nea – *aici:* mulțime de fulgi

91

- Elena Farago este considerată una dintre cele mai bune creatoare de poezie pentru copii.
- A scris multe volume, dintre care amintim: „Pentru copii” (două volume), „Copiilor”, „Din traista lui Moş Crăciun”, „Ziarul unui motan” etc.
- Poeziile ei apar ca nişte povețe pline de înțelepciune.

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi expresiv poezia, respectând semnele de punctuaţie.
2. Ordonaţi imaginile, citind versurile care se potrivesc fiecăreia.

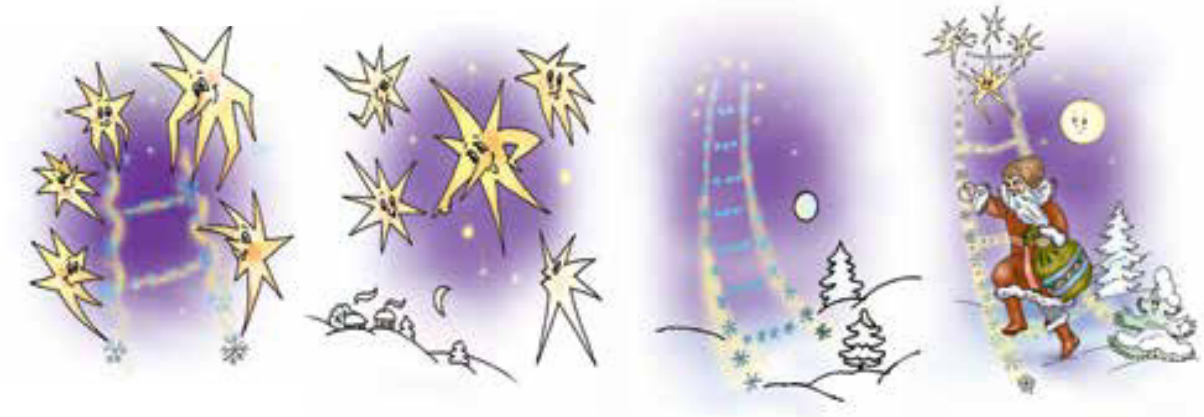

3. Scrieţi perechi de sinonime: *povară, a sfătui, sfântă, greutate, sacră, a îndruma,* ***a lupta****, funie,* ***a se război****, frânghie, mângâietoare, trainică, nevăzută, rezistentă, invizibilă, duioasă.*
4. Descoperiţi în poezie adjective pentru substantivele: *steaua, stele, scară, ger, mamă*. Alcătuiţi enunţuri cu ele.

   Model: steaua sfântă; Steaua sfântă s-a arătat pe cer mare şi strălucitoare.

5. Găsiţi explicaţia potrivită pentru următoarele versuri:

„…să-i ţină Moşului povara, …”	▸ stelele fac scara pe care va coborî Moşul;
„A-ndrumat pe vremuri magii…”	▸ scara trebuie să reziste greutăţii sacului plin cu daruri;
„…harnicele stele … torc…”	▸ le-a arătat magilor locul unde s-a născut Iisus.

6 Găsiţi în text antonime pentru cuvintele: *ziua, jos, odihnesc, împrăştie, leneşe, scurtă, văzută.* Evaluați-vă reciproc.

7 Completaţi enunţurile folosind cuvintele potrivite:

- În noaptea de Crăciun se deschid porţile … .
- Se ştie că toţi copiii cuminţi şi harnici primesc darurile preferate în seara de … .
- În Ajunul Crăciunului se mănâncă grâu fiert, amestecat cu fructe, miez de nucă şi … .

Crăciun

miere

cerului

8 Construiţi două propoziţii în care cuvântul „stea” să aibă sensuri diferite.

9 Atribuiţi însușiri omenești cuvintelor: *noapte, stele, raze, ger.*

10 Selectaţi cuvintele-rimă din poezia învăţată.

11 Scrieţi pe caiete cuvintele date, după model:

o	**nişte**	**toate**
noapte	nopţi	nopţile
rază	…	…
stea	…	…
…	poveri	…
…	…	scările

12 Să lucrăm în perechi!

Extrageți din text două-trei expresii frumoase și integrați-le în enunțuri proprii.

13 Precizați înțelesul cuvintelor evidențiate.

- Fulgii strălucitori de **nea** roiesc în văzduhul rece al iernii.
- Vecinul nostru, **nea** Ion, este un pictor talentat.

14 Desenaţi și descrieţi cadoul pe care îl așteptaţi de la Moș Crăciun.

15 Joc de rol

Ce întrebări i-ați adresa Moșului în momentul întâlnirii cu el?

E bine să știți!

- Se spune că în noaptea sfântă a Naşterii lui Iisus s-a deschis cerul şi Duhul Sfânt a coborât deasupra Fiului lui Dumnezeu, luminând grajdul întunecos în care se afla Mântuitorul.
- Crăciunul, astfel, este o sărbătoare sfântă, care aduce lumină în sufletele oamenilor.

Textul nonliterar informativ. Articolul

1 Citiți cu atenție textul, apoi răspundeți la întrebări.

Muzeul Satului din Chișinău

Este un colțișor sfânt și liniștit, în care poți vedea cum au trăit strămoșii noștri. Aici sunt expuse în aer liber diverse unelte de uz casnic, urmează a fi construite sau sunt deja în construcție mori de vânt, de apă, case de locuit ca-n povești. Toți care poposesc aici rămân surprinși de fantasticul peisaj cu o atmosferă de calm.

(26 martie 2020 www.florile dalbe. md)

Biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului”, Muzeul Satului, Chișinău

- Ce informații comunică textul?
- Cu se scop sunt transmise aceste informații?
- Ce legătură există între imagine și text?

Ce observăm?

- Textul de mai sus are ca scop transmiterea unei informaţii adevărate despre date și fapte.

Rețineți!

- Textul nonliterar (informativ) oferă cititorilor explicaţii și informaţii despre anumite date, fapte și evenimente adevărate.
- Articolele din ziare, enciclopediile, buletinele meteo, ghidurile turistice, reţetele etc. sunt considerate texte nonliterare.
- Din grupul textelor nonliterare informative fac parte și adresele străzilor, orarul circulaţiei transporturilor, preţul mărfurilor etc.

2 Căutați în reviste, ziare sau Internet un articol interesant care să-i captiveze pe colegii tăi. Prezentați-l în fața clasei.

3 **Să lucrăm în echipă!**

Scrieți un articol despre un subiect important din viața clasei voastre.

Afișul

1 Priviți afișul alăturat.

- Ce informații apar în acesta?
- Cui îi este adresat?
- Ce legătură este între textul prezentat și imagine?

Rețineți!

- Mesajul prin care se aduce la cunoștința publicului un eveniment se numește **afiș**.
- Afișul conține imagini și un text nonliterar. El este expus în spații publice, la loc vizibil.
- Un afiș trebuie să conțină:
  - sloganul
  - data, ora și locul evenimentului
  - imagini atractive
  - comunicări scurte, dar convingătoare.

2 **Să lucrăm în echipă!**

Realizați, la alegere, un afiș prin care să anunțați:

a) deschiderea unei expoziții de desene „În așteptarea Moșului";

b) organizarea unei serbări școlare „E vremea colindelor".

Anunțul

3 Citiți anunțurile de mai jos. Ce informații ne oferă ele?

CUMPĂR MONEDE VECHI.
+373 7023245

VÂND CĂȚEI. RASA – PECHINEZ.
+373 7012345

Rețineți!

- Anunțul dă informații folositoare oamenilor (obiecte pierdute, obiecte de vânzare, schimburi de locuințe, închirieri, întâlniri, evenimente etc.).

4 **Atelier de dezbateri!**

Demonstrați prin argumente Pro sau Contra dacă este bine să fie expuse multe afișe/anunțuri în locurile publice.

Atelier de creație

SCRISOARE LUI MOȘ CRĂCIUN

1 Citiţi împreună cu Creionaș scrisoarea lui Știetot și observaţi părţile ei componente.

Data şi locul

Formula de adresare

Introducerea

Cuprinsul

Încheierea

Formula de încheiere

Semnătura

20.12.2012, Chișinău

Dragă Moș Crăciun,

Îți scrie un băiat de nouă ani. Mă numesc Știetot.

Aștept cu nerăbdare să sosești și în acest an, aducând aerul de poveste și misterul sărbătorilor de iarnă.

Știu că vii de departe, tocmai din Țara Zăpezilor, că drumul e greu, dar sper să te ajute renii iuți ca săgeata. Cred că iepurașul Varză-Dulce și piticul Bombonică au răsfoit cu atenție cartea de purtări și au pregătit multe daruri pentru copiii cuminți.

M-aș bucura dacă aș primi și eu un cadou, ceva ce se potrivește unui băiat de vârsta mea.

În fiecare an îți pun un scăunel lângă Pomul de Crăciun ca să te odihnești puțin. Îl voi pune și acum.

Te aștept cu nerăbdare, Moșule!

Cu drag,
Știetot

2 Alcătuiţi și voi o scrisoare pentru Moșul. Nu uitaţi să fiţi sinceri și să-i povestiţi despre faptele voastre, cerându-i ceea ce meritaţi.

Atelier de lectură

Legenda lui Moş Crăciun

Cândva, la marginea unei păduri, trăia un om bătrân ca vremea. Doar singurătatea locuia cu el. Avea plete lungi şi barbă albă, iar ridurile parcă-l întinereau când zâmbea.

Căsuţa lui era curată ca un pahar de cristal, iar la geamurile ei râdeau flori multicolore.

Cea mai mare dorinţă a lui era să aibă un nepoţel, pentru că iubea foarte mult copiii. Odată, a făcut o ladă de jucării şi a mers la copiii din satul vecin. Era tare bucuros că i-a făcut fericiţi, oferindu-le daruri. Aceştia i-au mulţumit şi au plecat pe la casele lor. Moşul iar a rămas singur. Durerea lui era atât de mare, încât a hotărât să plece încotro îl vor duce ochii. Merse bătrânul drum lung şi greu, până ajunse în Împărăţia Zăpezilor.

Acolo, el îşi construi o căsuţă de brad. Vânturile şuierătoare îl făceau să-şi aducă deseori aminte de locurile natale, dar cel mai mult îi era dor de copii. De tristeţe, începu să confecţioneze seară de seară avioane, trenuleţe, păpuşi, urşi. Îşi închipuia că are în faţa lui o mulţime de copii cărora le împarte jucării. Atunci muncea mai cu spor.

Vestea despre acest bătrânel se răspândi repede, ajungând şi la urechile Crăiesei Zăpezilor.

Într-o zi, ea se îndreptă spre căsuţa lui. Tare s-a mai bucurat moşul de oaspeţi!

– Pentru că iubeşti foarte mult copiii, îţi voi alunga tristeţea din suflet! Fie ca de azi încolo să-i bucuri cu darurile tale pe cei mici!

Zicând acestea, ea l-a atins cu o baghetă fermecată şi a continuat:

– Vei avea însă doar o singură zi a anului, ziua de Crăciun, pentru a-i vizita pe copii. De aceea toţi te vor numi Moş Crăciun. Să ai viaţă veşnică, să trăieşti cât vor fi copii pe pământ!

Ce fericit era moşul! Din acea zi, muncea cu mai multă tragere de inimă alături de spiriduşii şi piticii veniţi în ajutor.

În Ajunul Crăciunului, Crăiasa Zăpezilor i-a trimis o sanie trasă de reni. Moşul a adunat toate jucăriile şi le-a aşezat cu grijă într-un sac mare. A îmbrăcat o haină roşie, tivită cu blăniţă albă, ca să fie văzut de departe. A luat un toiag de alun, a agăţat clopoţei de argint la gâtul renilor şi a pornit la drum.

Se oprea unde ştia el că sunt copii cuminţi. Intra pe geam, pe gura cheii, pe horn, lăsându-le daruri sub Pomul de Crăciun.

După ce sacul lui fermecat se golea, Moşul se întorcea iar în Ţara Zăpezilor.

1. Unde locuia omul bătrân ca vremea?
2. Cum arăta el?
3. Care era cea mai mare dorință a lui?
4. Ce întâmplare l-a făcut să plece încotro îl vor duce ochii?
5. Unde a ajuns bătrânul?
6. Ce făcea el seară de seară în căsuța lui de brad? De ce?
7. Cine l-a vizitat într-una din zile?
8. Cum i-a alungat Crăiasa Zăpezii tristețea din suflet?
9. Ce face Moşul, în fiecare an, în Ajunul Crăciunului?
10. Cum intră el în casele copiilor cuminți?

Agendă de lectură

- Personajul principal al legendei este ….
- Acţiunea se desfăşoară la început (unde?) …, apoi …, iar în final ….
- Mi-a părut ciudat că ….
- Sunt curios/curioasă să aflu ….
- Aş vrea/n-aş vrea să trăiesc în Ţara Zăpezilor, pentru că ….
- Sunt convins/convinsă că ….
- Dacă aş putea, aş ….
- Mă bucur enorm atunci când ….

Recapitulare

1 Citiți povestea.

Povestea omului de zăpadă

Într-o iarnă cu multă zăpadă, un copil a avut ideea să așeze trei bulgări mari unul peste celălalt ca să ridice un fel de turnuleț în grădina din spatele casei.

În joacă, i-a pus bulgărelui mai mic ochi din bucăți de cărbune și nas dintr-un morcov. Pe cap i-a așezat o căciulă de lână roasă și în loc de brațe – o mătură veche. Așa a apărut primul om de nea... Pe înserat, copilul a intrat în casă.

Zâna Iarna, care colinda lumea în sania ei trasă de cerbi albi, a zărit arătarea din grădină și s-a gândit să îi dea viață.

Când s-a așternut liniștea, din pădure au început să sosească musafirii nopții.

Omul de nea le-a făcut cadouri celor din jur: firele de paie din mătură le-a dat unor iepurași pentru un culcuș cald, morcovul unor căprioare înfometate, iar cărbunii unor pitici ai pădurii pentru a-și aprinde felinarele.

Pentru bunătate lui, Zâna s-a gândit să-i ofere și lui un dar special: dragostea tuturor copiilor.

2 Formați câte o întrebare pentru fiecare alineat.

3 Completați enunțurile cu informații din text.

- ... în grădina din spatele casei.
- ... i-a dat viață ... .
- Omul de zăpadă a oferit daruri ... .
- Zâna l-a răsplătit pentru ... .

4 Descrieți în patru-cinci enunțuri omul de zăpadă.

5 Adevărat sau fals?

- „Povestea omului de zăpadă” este un text literar. ☐
- Afișul este un text literar. ☐
- Textul care oferă informații exacte din realitate este un text non-literar. ☐

Să lucrăm în echipă!

- Creaţi un afiș prin care să invitaţi copiii din școală la spectacolul „Povestea omului de zăpadă”.

Probă de evaluare

Citiţi cu atenţie textul de mai jos.

Pomul de Crăciun

„Părinţii au luat copiii nerăbdători de mână şi le-au spus:
– Veniţi să vedeţi Pomul de Crăciun!
– Vai, ce frumos este! au exclamat ei.

Bradul înalt din mijlocul camerei spaţioase era împodobit cu mere aurite şi argintate, migdale zaharisite, bomboane poleite şi alte dulciuri îmbietoare. Lumânările de pe el sclipeau ca nişte stele.

Maria zări sub pom păpuşi graţioase şi tot felul de jucării mici. Cel mai mult însă îi plăcu o rochiţă împodobită cu panglici colorate.”

(E.T.A. Hoffmann. „Spărgătorul de nuci”)

1 Răspunde la întrebări. 4 p.
- Unde se afla Pomul de Crăciun?
- Cu ce erau împodobite ramurile lui?

2 Transcrie din ultimul alineat al textului toate substantivele însoţite de adjective. 8 p.

3 Treci adjectivul la numărul potrivit. 3 p.

brad înalt	copil …	părinte drăgăstos
brazi …	copii nerăbdători	părinţi …

4 Scrie substantivele de la care s-au format adjectivele date: 3 p.
aurite – …; zaharisite – …; argintate – … .

5 Scrie un text din 4-5 propoziţii folosind îmbinările de cuvinte: *fulgi ușori și pufoși, steluțe argintii, copacii împodobiți, covor sclipitor, mantie albă.* Dați-i un titlu potrivit. 8 p.

FB	B	S
26 p.– 23 p.	22 p.– 17 p.	16 p.– 9 p.

Am acumulat ☐ din 26 p.

Unitatea 5

Iarna multe jocuri ştie
Prin zăpada argintie...

• Unde v-ar plăcea să călătoriți alături de cei dragi? De ce?

La Polul Nord

după Marin Sorescu

Azi, vă rog să vă îmbrăcaţi într-un timp record. Mergem la Polul Nord. Rugaţi toate mătuşile să vă caute mai repede căciuliţele, fularele, mănuşile. Hai, lăsaţi gălăgia şi jocurile, că pierdem acolo locurile. Că la pol ninge foarte tare şi, într-o clipă, zăpada acoperă orice numărătoare. Şi s-ar putea întâmpla să ne aşezăm cu un loc mai jos ori mai sus, să ne scoale de pe el un urs.

Acum, până una-alta, eu o să studiez harta. Am şi găsit! Din orice încurcătură tot eu vă scap! Mergem cu tramvaiul până la cap! Acolo căutăm o săniuţă, dacă se poate cu ataş, şi înhămăm la ea doisprezece iepuraşi. Noi vom pocni o dată din biciuşcă şi iepurii vor porni ca din puşcă.

A, va fi pentru ei un fleac să străbată nouă păduri, să sară peste şapte munţi şi să ocolească un lac. Din când în când vom ţipa la urechea lor, să se-audă ca la difuzor: „Hei, mergem bine, nordul e pe-aici, după cum ne învaţă muşuroaiele de furnici”.

Trebuie să spun că acele meleaguri se caracterizează prin ger. Clima de la Polul Nord e climă de frigider.

Ce observăm?

▸ Textul este în proză rimată.

Plecăm! Bineînţeles nu la război! Aoleu, până vă pregătiţi, uite c-a venit polul la noi. L-au văzut ciorile şi coţofenele, care au început a-şi vărui cu zăpadă penele. Acum, că tot aţi rugat să umble după mănuşi, haideţi la săniuş! N-o fi chiar ca la Oceanul Îngheţat, dar, ca să zic aşa, tot e ceva.

Vocabular

cap – *aici:* capătul liniei de tramvai; stația terminus
ataş – *aici:* anexă de metal prinsă de sanie
biciuşcă – bici scurt şi subțire
difuzor – obiect care amplifică şi răspândeşte sunetele
climă – totalitatea fenomenelor (temperatură, vânturi, ploi, ninsori etc.) caracteristice unei regiuni

Să înțelegem textul!

1. Unde sunt invitați copiii?
2. Cum vor să ajungă ei până la Polul Nord?
3. Ce fel de săniuță ar dori să ia?
4. Pe cine vor să înhame la sanie? De ce?
5. După ce se vor orienta copiii ca să nu rătăcească drumul spre pol?
6. Cum este clima în zonele polare?
7. De ce invitația într-o călătorie la Polul Nord s-a transformat într-o invitație la săniuş?

- Marin Sorescu, poet și prozator român, este cunoscut pe toate continentele. Opera sa e tradusă în mai mult de douăzeci de limbi ale lumii.
- Cartea pentru copii „Unde fugim de-acasă?”, scrisă în proză rimată, cucereşte inimile micilor cititori de aproape patru decenii la rând.

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi expresiv textul.
2. Citiţi fragmentul din care aflăm:
   a) cum trebuie să se îmbrace copiii pentru a ajunge la pol;
   b) ce mijloace de transport doreau să folosească în acest scop;
   c) cum este clima la Polul Nord.
3. Citiţi fragmentul care corespunde imaginii ce însoţește textul.

4 Grupaţi perechile de sinonime: ***încurcătură***, *studiez, să străbată, meleag, nord,* ***bucluc****, miazănoapte, ţinut, cercetez, să traverseze, record, să ocolească, performanţă, să înconjoare.*

5 Găsiţi explicaţiile potrivite stabilind corespondenţa:

„...vor porni ca din puşcă.”	▸ la Polul Nord putem întâlni urşi-albi (urși-polari);
„...climă de frigider.”	▸ vor porni foarte repede din loc;
„...s-ar putea… să ne scoale de pe el un urs.”	▸ la pol temperaturile sunt foarte scăzute;
„...într-o clipă, zăpada acoperă orice numărătoare.”	▸ ninsoarea acoperă penele păsărilor, ca şi cum le-ar vărui;
„...ciorile şi coţofenele... au început a-şi vărui... penele.”	▸ în zonele polare cad ninsori abundente.

6 Descoperiţi în text cuvinte ce rimează. Recitiţi textul, accentuând rimele.

Model: record – Nord.

7 Formulaţi 4-5 întrebări pentru următorul răspuns:

Copiii vor să înhame la sanie doisprezece iepuraşi.

8 Scrieţi după model câte trei adjective pentru cuvintele:

Model: călătorie amuzantă, imaginară, poznaşă;

iepuraşi …, …, …; timp …, …, …; sanie …, …, …;

zăpadă …, …, …; păduri …, …, …; jocuri …, …, ….

9 Alcătuiţi enunţuri cu următoarele cuvinte: *jocuri, ninge, hartă, săniuţă, iepuraşi, Polul Nord, Oceanul Îngheţat.*

10 Observaţi în text momentele hazlii care nu sunt posibile într-o călătorie reală.

11 **Să lucrăm în echipă!**

Descrieţi un animal de la Polul Nord. Realizaţi un desen.

E bine să ştiţi!

Ne putem orienta în spaţiu şi după unele **semne naturale**:

- Muşuroaiele de furnici au intrarea orientată spre sud.
- Pe partea de nord copacii au coaja neregulată, crăpată, umedă şi uneori acoperită cu muşchi.
- La copacii singuratici, frunzele sunt mai dese în partea de sud.

PRONUMELE. PRONUMELE PERSONAL

1 a) Analizaţi imaginile. Citiţi cu atenţie enunţurile rostite de copii.

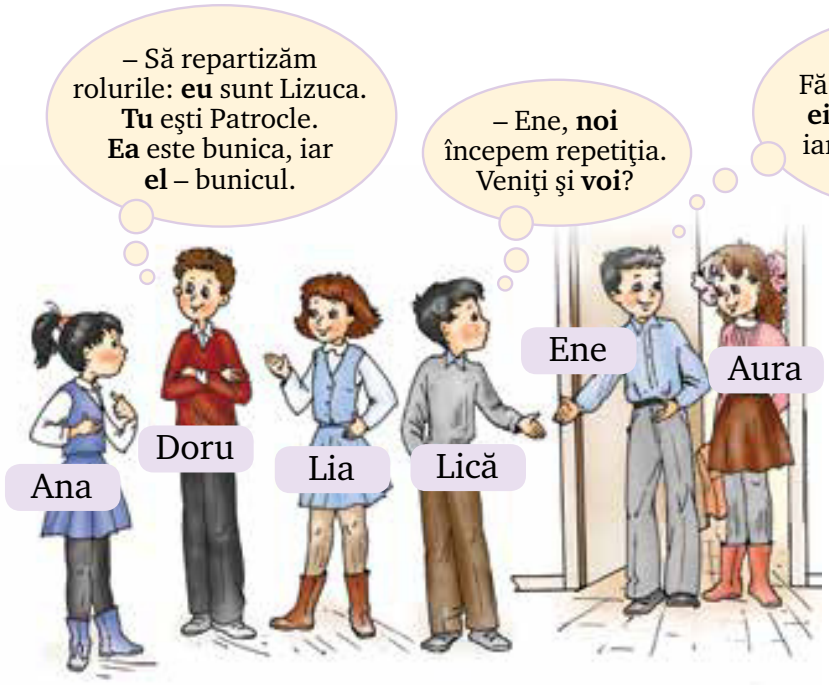

Ce observăm?

- Unele cuvinte înlocuiesc nume de persoane.
  Exemplu:
  Ea este elevă.
  Lia este elevă.

b) Ce nume de persoane înlocuiesc cuvintele evidenţiate?

Reţineţi!

- **Pronumele** este partea de vorbire care ține locul unui substantiv. Pronumele care înlocuiesc numele unor persoane se numesc **pronume personale**.
- Pronumele **eu, tu, el, ea** indică o singură persoană. Ele sunt la **numărul singular.**
- Pronumele **noi, voi, ei, ele** indică mai multe persoane şi sunt la **numărul plural.**

2 Citiţi pronumele folosite de Ana în discuţie. La ce număr sunt?

3 Citiţi pronumele folosite de Lică și de Ene. La ce număr sunt acestea?

Reţineţi!

- **Persoana I** (eu, noi): arată persoana sau persoanele care vorbesc.
- **Persoana a II-a** (tu, voi): arată persoana sau persoanele cu care se vorbeşte.
- **Persoana a III-a** (el, ea, ei, ele): arată persoana sau persoanele despre care se vorbeşte.

4 Observaţi tabelul. Alcătuiţi opt propoziţii în care să folosiţi formele pronumelui personal, la ambele numere.

persoana	singular	plural
I a II-a a III-a	eu tu el, ea	noi voi ei, ele

5 Scrieţi pe caiete fragmentul de mai jos, completându-i spaţiile cu pronumele personale potrivite:

„Dragii mamei copilaşi, … mă duc în pădure după mâncare. … încuiaţi uşa după mine.
– Auzit-aţi ce-am spus? întrebă … .
– Da, mămucă, ziseră … .
– Pot să am nădejde în … ?
– Da, mămucă! … suntem o dată băieţi!”

(Ion Creangă. „Capra cu trei iezi”)

6 Înlocuiţi substantivele evidenţiate cu pronumele personale potrivite:

- **Mama** lucrează la biblioteca pentru copii.
- **Cezar**, **Emil** şi **Ştefan** au participat la un concurs.
- **Ion** este pasionat de şah încă din copilărie.
- După lecţii, **Delia** şi **Mirela** au plecat la patinoar.

Reţineţi!

- Pronumele **eu**, **el**, **ea**, **ei**, **ele** se scriu cu „e”, dar se pronunţă cu „ie”.

7 Transformaţi propoziţiile, trecând pronumele evidenţiate la numărul plural.

- **Eu** voi merge la munte duminica viitoare.
- **Ea** şi-a cumpărat în vacanţa de iarnă schiuri noi.
- **El** întotdeauna conduce sania sa cu multă atenţie.
- – **Tu** vei veni mâine la derdeluşul de la marginea satului?

8 Alcătuiţi câte un enunţ în care cuvântul „noi” să fie adjectiv, apoi pronume personal.

9 Selectaţi din textul „La Polul Nord” pronumele personale învăţate și alcătuiţi cu ele enunţuri.

10 Redactaţi un text din 5-6 enunțuri intitulat „La derdeluș”. Folosiţi cel puţin patru pronume personale.

• Enumerați jocurile de iarnă ale copiilor. Precizați specificul fiecărui joc (locul desfăşurării, obiectele necesare...).

La săniuș

după Ion Agârbiceanu

La începutul săptămânii fluturau rar câţiva fulgi de nea prin văzduhul sur. Se opreau pentru o clipă nehotărâţi, apoi coborau iar şi iar se opreau. Parcă le părea rău după înălţimile din care veneau.

Numai la o săptămână, iarna s-a înstăpânit peste lume, până la marginile zării.

– Cojoc gros ca în anul acesta n-a mai avut dumneaei de mult, vorbesc între ei bătrânii.

Uliţele tăcute ale satului sunt acoperite de un covor alb şi gros. Casele par mai mici, dormitând sub acoperişurile grele.

Gerul neîndurător s-a mai muiat. Copiii satului au şi pornit cu săniuţele pe coastă. Locul e larg, aşa încât pot pleca deodată zeci de săniuţe neobosite ce vin ca trăsnetul până la poale.

Mult s-au mai rugat Vasilică şi Niculăiţă de părinţi să-i lase şi pe ei cu săniuţa.

– Dacă păţiţi ceva? Acolo sunt şi sănii mai mari care vă pot doborî.

Dar, până la urmă, au primit îngăduinţă. Se făcură amândoi cai şi porniră în fugă către coasta săniuşului. Obrajii le ardeau de bucurie şi ochii le scânteiau.

– Şezi tu înainte, Vasilică!

– Ba şezi tu!

– Să şadă cel care ştie sania mai bine, zise un băiat de alături.

Până la urmă se aşeză Vasilică în faţă. Apoi ceru să conducă şi Niculăiţă. Sania se răsturnă de două ori. Trecu la cârmă iar Vasilică. Şi tot aşa, nici nu ştiau cum fuge timpul.

Ce observăm?

▸ Autorul atribuie însuşiri omeneşti unor lucruri şi fenomene ale naturii. *Exemplu:* Fulgii se opreau nehotărâți.

Se însera când copiii intrară în curte.

– Acum se vine? le strigă mama. N-aţi păţit nimic? întrebă ea mai blând, apropiindu-se.

– N-am păţit.

Şi copiii intrară în casă, cu gândul că a doua zi vor merge iar la săniuş.

Vocabular

s-a înstăpânit – s-a făcut stăpână

îngăduință – *aici:* permisiune, voie

coastă – *aici:* pantă

Să înțelegem textul!

1. Când şi unde are loc întâmplarea?
2. Cum prezintă autorul începutul iernii?
3. Ce aspect au ulițele şi casele sub povara zăpezii?
4. Care este bucuria copiilor?
5. Cum s-au simțit la săniuş Vasilică şi Niculăiță?
6. De ce s-au întors copiii acasă pe înserate?

- Marele prozator Ion Agârbiceanu a scris multe povestiri impresionante grupate în volumul „File din cartea naturii”.
- Activitatea literară şi-a început-o încă în ultimii ani de liceu: mai întâi, cu poezii, apoi scrie şi schițe umoristice.
- Şcolarii citesc cu plăcere frumoasele sale schițe: „Nepoata lui Moş Mitruț”, „Bunica”, „La săniuş”, „Ciocârlia” etc.

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiți expresiv textul în lanț, apoi pe roluri.
2. Citiți propozițiile în care sunt descrise ulițele satului, casele, locul pentru săniuș.
3. Găsiți sinonimele din cele trei coloane.

coastă	vesel	a țipa
a chiui	a îndruma	voios
a se răsturna	a se rostogoli	povârniș
a conduce	a străluci	a dirija
a scânteia	a striga	a sclipi
bucuros	pantă	a cădea

4 Realizaţi corespondenţa dintre expresiile selectate din text și explicaţiile potrivite:

„Obrajii le ardeau de bucurie...”	▸ alunecă foarte repede;
„...vin ca trăsnetul...”	▸ s-au înhămat ca nişte cai la sanie;
„Se făcură amândoi cai...”	▸ aveau obrajii rumeni de aerul rece.

5 Ordonaţi ideile principale ale textului, apoi delimitaţi fragmentele.

- După ce şi-au cerut voie de la părinţi, băieţii au pornit la derdeluş.
- Seara, copiii se întorc fericiţi acasă.
- Copiii se dau cu săniuţele.
- Frumoasa iarnă a pus stăpânire peste sat.

6 Recitiţi textul, apoi povestiţi:

a) fragmentul în care frumoasa iarnă pune stăpânire peste sat;
b) fragmentul în care copiii se dau cu sania;
c) textul în întregime.

7 Continuaţi propoziţiile pe caiete, folosind informaţiile din text.

- Câţiva fulgi de nea fluturau … .
- Iarna a pus stăpânire … .
- Casele par mai mici sub … .
- Copiii porniră în fugă … .

8 Alcătuiţi enunţuri folosind expresiile: *văzduhul sur, covor de zăpadă, marginile zării, ger neîndurător, fulgi nehotărâţi.*

9 Selectaţi din text adjectivele potrivite pentru substantivele:

văzduhul … ; covor … ; acoperişurile … ;
cojoc … ; casele … ; sănii … .

10 Despărţiţi în silabe cuvintele: *săptămână, coastă, îmbujoraţi, îngăduinţă, fulgi, scânteiau.* Evaluați-vă reciproc.

11 Schimbaţi substantivele: copil, băiat, ochi, fulg, bătrân, părinte după modelul dat: *obraz – obraji – obrajii.*

12 Explicaţi plasarea semnelor de punctuaţie din ultimul fragment.

13 Alcătuiţi propoziţii în care cuvântul „coastă” să aibă sensuri diferite.

14 **Să lucrăm în perechi!**
Imaginează-ți că ai obținut primul loc la concursul de săniuțe. Colegul tău, reporter, îți ia un interviu. Dialogați pe această temă. Schimbați-vă rolurile.

- Povestiți despre viața păsărilor sedentare iarna.
- Ce activități de îngrijire a acestor vietăți ați făcut vreodată?

Copiii și păsărelele

după Eugen Jianu

Înspre vremea prânzului a început să ningă. Ningea cu fulgi aşa de mari, de parcă roiuri de fluturi albi dădeau năvală peste lume, coborând din cer în zbor leneş. Până în seară, toate se aflau sub acoperământ pufos de omăt gros. Cât ne-am bucurat! Neaua e o bună prietenă a copiilor, doar ştiţi şi voi! Am avut vreme să scoatem săniuţele. Ce zarvă a mai fost la derdeluş! Numai noaptea ne-a mai încurcat planurile.

A doua zi dimineaţă însă, cum am ieşit afară, am şi pornit să facem un om de zăpadă. Noi voiam unul din cei cum nu s-a mai văzut. Am muncit mult, dar l-am făcut! Ochii i-am pus din tăciuni negri. Dintr-o perie veche i-am meşterit mândreţe de sprâncene. Pentru dinţi am făcut rost de câteva seminţe de dovleac. Din-tr-un morcov şi o sfeclă i-am făcut un nas galben şi doi obraji roşii ca para focului. Pe cap i-am pus o căciulă veche, găsită în pod.

N-a durat mult şi un stol de piţigoi şi câţiva sticleţi puşi pe şotii au dat năvală peste omul de zăpadă. Nici una, nici două, un piţigoi s-a urcat drept pe nas, începând să ciugulească din morcov, iar ceilalţi i-au urmat pilda, tare conştiincioşi.

– S-a îngreunat de tot traiul acestor păsărele! spuse nenea Vuia, pădurarul, care se apropiase de noi. Ele au nevoie de adăpost şi mâncare în această perioadă a anului.

– Atunci să vină toate păsărelele aici! rostiră într-un glas copiii. Vom face rost de firimituri de pâine uscată şi le vom meşteri căsuţe călduroase. Îţi vom da şi dumitale câteva trăistuţe cu mâncare, pentru cele din pădure.

Să înțelegem textul!

1. În ce anotimp are loc acțiunea?
2. Cum copiii își exprimă bucuria la căderea fulgilor?
3. Ce fel de om de zăpadă voiau să mestereasă?
4. Ce au folosit copiii pentru a-l înfrumuseța?
5. Cine a dat năvală peste omul de zăpadă?
6. Ce le-a explicat pădurarul copiilor?
7. Ce decizie au luat ei?

Vocabular

zarvă – gălăgie, agitație
tăciune – *aici:* cărbune ars incomplet
sticlete – pasăre sedentară, viu colorată cu roșu, negru, alb și galben

- Numele adevărat al autorului este Eugen Ionel Popescu. Acesta rămâne a fi un scriitor de o profunzime rară în peisajul cărților despre natură.
- Din dragostea lui nemărginită pentru natură și vânătoare, el a lăsat literaturii pentru copii volumele: „Casa lui Moș Vuia", „Prin fâneață, prin verdeață", „Întâlniri cu animale", „Păcăleala bursucului", „Poveste de iarnă", „Legenda ciocănitoarei", „Cântecul privighetorii".

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiți expresiv textul.
2. Găsiți în text sinonime pentru cuvintele: *cârduri, înveliș, moale, gălăgie, frumusețe, pozne, s-au năpustit, exemplu, sârguincioși, viață.*
3. Alegeți titlul potrivit pentru fiecare imagine.

- Explicația pădurarului
- Neaua – prietena copiilor
- Omul de zăpadă
- Decizia copiilor
- Năvălirea păsărilor

4. Recitiți textul și delimitați fragmentele după titlurile de mai sus.

5 Realizaţi corespondenţa dintre expresiile selectate din text și explicaţiile potrivite. Evaluați-vă reciproc.

„...noaptea ne-a mai încurcat planurile.”	▸ doreau să ajute toate păsările, înţelegându-le greutăţile;
„...i-am meşterit mândreţe de sprâncene.”	▸ din cauza întunericului au întrerupt cu greu joaca de pe derdeluş;
„...să vină toate păsările aici!...”	▸ i-au făcut sprâncene deosebite.

6 Găsiţi în text adjective pentru următoarele substantive:

- fulgi ...;
- fluturi ...;
- zbor ...;
- obraji ...;
- căsuţe ...;
- acoperământ ....

7 Completaţi enunţurile folosind informaţiile din text:

- Stoluri de fluturi albi ... .
- ... este o bună prietenă a copiilor.
- A doua zi, copiii au construit ... .
- Un stol de ... şi câţiva ... au năvălit peste omul de zăpadă.
- Păsărelele au nevoie de ... .
- – Vom face rost de ... şi le vom meşteri ... .

8 Alcătuiţi enunţuri folosind expresiile: *acoperământ pufos, roşii ca para focului, au dat năvală, puşi pe şotii, căsuţe călduroase.*

9 **Să lucrăm în echipă!**

Cubul

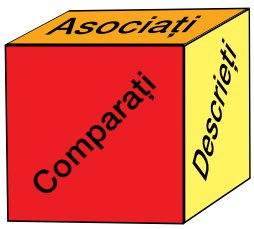

Descrieți omul de zăpadă din text.

Comparați traiul păsărilor sedentare cu cel al păsărilor călătoare.

Aplicați cunoștinţele dobândite anterior, alcătuind familia cuvântului „joc”.

Analizați părţile de vorbire învăţate: Ei au meşterit căsuţe călduroase.

Argumentați. De ce zăpada aduce numeroase foloase?

Asociați corect îmbinările de cuvinte pentru a obţine expresii frumoase:

- obraji roşii
- ochi negri
- fulgi mari
- ca tăciunele
- ca nişte fluturi
- ca para focului

PRONUMELE PERSONAL DE POLITEȚE

1 Citiţi replicile din imagine. Observaţi cuvintele evidenţiate și răspundeţi la întrebări:

- Ce cuvinte pot înlocui substantivele **tată** şi **profesor**?
- Cu ajutorul căror cuvinte i se adresează fiica tatălui?
- De ce ea n-a folosit pronumele **tu**?
- De ce tata n-a folosit pronumele **el**, vorbind despre profesor?

Rețineți!

- **Pronumele personal de politețe** arată respectul deosebit față de o persoană.
- Formele pronumelui personal de politețe sunt:

	singular	plural
persoana a II-a	dumneata (d-ta)	dumneavoastră (dv., dvs., d-voastră)
persoana a III-a	dumnealui (d-lui), dumneaei (d-ei)	dumnealor (d-lor)

2 Transcrieţi dialogul și subliniaţi pronumele personale de politeţe:

– Sărut mâna! Dumneavoastră sunteţi doamna bibliotecară?
– Da. Aş putea să te ajut cu ceva, copile?
– Doamna învăţătoare ne-a spus să citim câteva fabule.
– Dumneaei a precizat un autor anume?
– Nu.
– Atunci îţi recomand fabulele scrise de Grigore Alexandrescu sau de Alexandru Donici.

3 Alcătuiţi trei enunţuri folosind pronume personale de politeţe.

• Cum v-ar plăcea să vă petreceți timpul liber într-o zi frumoasă de iarnă? Motivați alegerea.

Cheița

după Mircea Sântimbreanu

De trei zile, Costel e foarte amărât. Şi-a pierdut cheiţa de la patine. Nu ştiaţi că are patine noi? Mă mir. Le-a văzut tot cartierul: uşoare, nichelate şi tocmai cât trebuie de tăioase. Ce mai, o mândreţe de patine! Păcat că nu l-aţi văzut cum patina: zbura ca o nălucă pe luciul patinoarului. Tăia cu îndemânare opţi şerpuitori, legănându-se în ritmul muzicii, când pe un picior, când pe altul… Pe urmă a pierdut cheiţa. Când? Unde? Habar n-are. O caută de trei zile. Şi unde n-a căutat-o? La patinoar nu mai vorbesc… Dar acasă? Parcă a rămas vreun colţişor nescotocit?

A căutat-o mai întâi, bineînţeles, în buzunare. În toate buzunarele! Apoi în sertare. Apoi în pat, deoarece şi-a amintit că, venind de la patinoar, s-a trântit niţel să se odihnească. A scuturat salteaua, plapuma, cearşafurile. Nimic. S-a vârât şi sub pat înarmat cu o lanternă. Pe urmă a luat la rând dulapurile, apoi din nou buzunarele.

– Tu n-ai de învăţat? îl întrebă bunica ameţită de atâta zarvă. Nu ai nimic de scris? Ce tot bodogăneşti? Pune mâna pe toc, pe creion…

Costel se aşeza la măsuţă, dar după câteva clipe sărea în sus. În cămară trebuie să fie: într-un borcan de murături! Îşi aminteşte precis: când s-a întors de la patinoar a vrut o acriturică. Dar nu-şi aduce aminte ce: un gogoşar? Un ardei umplut? Un castravete? Sau, nu cumva, a căzut cheiţa în butoiul cu varză?…

A doua zi – aceeaşi poveste. Numai că de data asta şi-a întins cercetările şi în bucătărie. A scotocit oală de oală, cratiţă de cratiţă.

– Tu n-ai nimic de scris, de învăţat? îl certă mama. Ce tot te vâri în picioarele mele? Pune mâna pe toc, pe creion…

Costel se îndreptă spre măsuţă, dar nici măcar nu se aşeză. În pod n-a căutat! Nici în pivniţă… Şi repede sus pe scări, apoi jos…

A mai trecut o zi. Costel e foarte amărât. Acum caută în sacul cu nuci. Isprăvește odată cu scotocitul! strigă tata enervat. Tu n-ai nimic de învățat?

Dar băiatul nu are astâmpăr. Matematica, desenul şi compunerea pot să mai aştepte… Întâi să-şi găsească cheiţa. Şi se vâră din nou sub pat, urcă din nou în pod, coboară iarăşi în pivniţă şi caută… caută… caută… Ah, şi când te gândeşti că dacă şi-ar face temele, ar găsi-o imediat. Căci cheiţa de la patine este în penar: exact între toc şi creion!

Vocabular

nichelate – *aici:* lucioase
şerpuitori – care descrie o linie ondulată
a isprăvi – a termina, a sfârşi
pivniță – beci

Să înțelegem textul!

1. Din ce cauză e amărât de trei zile Costel?
2. Cum sunt patinele noi ale băiatului?
3. Ce fel de patinator este Costel? Argumentați.
4. Pe unde a căutat el cheița?
5. Din ce cauză erau nemulțumiți mama, tata şi bunica?
6. Ce îl îndemnau ei pe Costel să facă?
7. Ce sfat i-ați da voi tânărului patinator?

- Mircea Sântimbreanu, scriitor, publicist şi producător de film, s-a remarcat şi a fost îndrăgit și ca scriitor de literatură pentru copii.
- Este cunoscut de copii prin operele: „Cu şi fără ghiozdan”, „Recreația mare”, „Să stăm de vorbă fără catalog”, „Lângă groapa cu furnici” etc.

Să dezlegăm tainele textului!

1. Găsiţi explicaţiile următoarelor expresii.

„…sărea în sus.”	▸ unul după altul;
„…zbura ca o nălucă.”	▸ tresărea;
„…n-avea habar.”	▸ foarte repede;
„…a luat la rând.”	▸ nu avea nicio idee.

2 Scrieţi sinonimele, apoi antonimele cuvintelor: *repede, zarvă, a certa, amărât, vorbesc* după modelul de mai jos:

cuvântul	sinonimul	antonimul
îndemânare	dibăcie, pricepere	neîndemânare

3 Ordonaţi ideile principale ale textului și delimitaţi fragmentele.

Cercetările au continuat şi în ziua următoare.

Băiatul nu şi-a găsit astâmpăr nici în a treia zi.

Costel a pierdut cheiţa de la patine.

În prima zi cheiţa n-a fost găsită.

4 Alcătuiţi un cuvânt din silabele de mai jos. Găsiţi în text alte trei cuvinte care fac parte din aceeași familie.

-ti- pa- -tor -na-

5 Construiţi câte o propoziţie cu fiecare cuvânt din familia alcătuită la exerciţiul anterior.

6 Priviţi imaginile. Alcătuiţi propoziţii cu diferite sensuri ale cuvântului „toc”.

tocul pantofului

toc

toc pentru ochelari

tocul uşii

7 Transcrieţi dialogul pe caiete, punând semnele de punctuaţie necesare.

☐ Bunico ☐ n-ai văzut cheiţa de la patinele mele ☐ a întrebat Costel ☐

☐ N-am văzut-o ☐ scumpule ☐ răspunse bătrâna ☐

8 **Să lucrăm în echipă!**

Povestiţi dacă aţi fost cândva și voi în situaţia personajului principal. Cum aţi găsit obiectul pierdut? Ce concluzie aţi tras?

9 Alcătuiți un miniproiect cu tema „Camera mea – loc de studiu primitor și prietenos”.

VIRGULA

1 Explicați de ce s-a scris virgula în enunțurile de mai jos:

a) ▸ Costel a scuturat salteaua, plapuma, cearșafurile pentru a-și găsi cheița.
- ▸ Apoi a luat la rând sertarele, buzunarele și dulapurile.
- ▸ Mama l-a sfătuit pe băiat să pună mâna pe carte, pe caiet, pe toc, pe creion, ca să-și facă întâi temele.

b) ▸ – Costel, fii mai ordonat!
- ▸ – De ce ești amărât, copile?
- ▸ – Astăzi, Vasilică, tu vei conduce sania!

Ce observăm?
- ▸ Virgula s-a scris între cuvintele unei enumerări.
  Nu se pune virgula când în enumerare este scris cuvântul „și”.

Să ne amintim!
- ▸ Virgula separă de restul propoziţiei cuvintele care arată o strigare, o chemare.

2 Transcrieți propozițiile, scriind virgulele la locul potrivit:
- ▸ Evelina Ionela Roxana și Bianca sunt foarte bune prietene.
- ▸ Ciocănitoarea botgrosul cioara coțofana și pițigoiul iernează în țara noastră.
- ▸ – Sorin hai la săniuș!
  – Să mergem Marcel!
  – Vino Dragoș să participi și tu la concursul de săniuțe!
  – Mulțumesc băieți!

3 Scrie câte un enunț în care virgula să despartă cuvintele unei enumerări, respectiv numele strigat al unei ființe.

4 Completați propozițiile cu alte cuvinte, folosind virgula la locul potrivit:
- ▸ La zoo am văzut lei, ...
- ▸ Vrabia, ... sunt păsări sedentare.
- ▸ ... și brândușele sunt flori de primăvară.

5 **Să lucrăm în echipă!**

Creați propoziții în care se enumeră.
- ▸ jucării;
- ▸ animale;
- ▸ lunile anului;
- ▸ zilele săptămânii.

6 Alcătuiți trei propoziții în care virgula separă cuvântul care se strigă de restul propoziției.

Atelier de creație

COMPUNERE ORALĂ DUPĂ UN ȘIR DE IMAGINI

Jocurile de iarnă ale copiilor

1 Priviţi imaginile și răspundeţi la întrebările lui Creionaș.

a

- Ce fac copiii din imagine?
- Unde patinează ei?
- Cum trebuie să fie gheaţa?
- Cu ce sunt încălţaţi copiii?
- Cine face piruete* pe gheaţă?

b

- Ce fac copiii?
- Din ce este alcătuit corpul omuleţului de zăpadă?
- Cu ce este împodobit el?
- De ce ne plac omuleţii de zăpadă?

c

- Unde se află copiii?
- Ce s-a întâmplat cu una dintre sănii?
- Ce fac copiii după ce ajung la poalele derdeluşului?
- Pe care parte a derdeluşului urcă ei? De ce?

d

- Ce fac băieţii?
- Ce piese intră în echipamentul unui schior?
- Ce fel de schior trebuie să fii ca să poţi schia printre jaloane sau să execuţi sărituri?

---

* *piruetă* – rotire (rapidă) a corpului în jurul axei sale pe un singur picior.

COMPUNERE CU ÎNCEPUT ŞI SFÂRŞIT DAT

Jocurile de iarnă ale copiilor

(*continuare*)

1 Descrieţi fiecare imagine de la pagina 117 în două sau trei enunţuri cât mai originale.

Model: a) Pe gheaţa ca oglinda, fete şi băieţi se întrec în dansul cu patine. Cei mai iscusiţi execută piruete pe luciul patinoarului.

b) … . c) … . d) … .

2 Continuaţi șirul acțiunilor:

- săniuţele aleargă, râd … ;
- derdeluşul aşteaptă, întâmpină … ;
- gerul pişcă, alungă … ;
- omul de zăpadă se bucură, ascultă … .

3 Construiţi enunţuri cu ajutorul îmbinărilor de cuvinte: *omăt sclipitor, larmă nemaipomenită, plini de voioşie, zboară ca vântul, în toiul jocului, zâmbete fericite, pârtii şerpuitoare, piruete ameţitoare.*

4 Alcătuiţi cuprinsul compunerii „Jocurile de iarnă ale copiilor”, folosind începutul și sfârșitul dat.

Ninge ca-n poveste! Câtă bucurie aduce iarna copiilor: zăpadă pentru schi, gheaţă pentru patinaj, pârtie pentru săniuş.

.....

.....

Odată cu lăsarea serii, valurile de copii pornesc spre case. Ei sunt obosiţi, înghеţaţi, dar cu multă căldură şi bucurie în priviri.

5 Scrieţi pe caiete compunerea întregită.

E bine să ştiți!

Atelier de lectură

Crăiasa Zăpezii

după Hans Christian Andersen

Afară ningea. Kay se uita prin geam la fulgii care pluteau prin aer. Fiecare semăna cu o floare sau cu o stea în şase colţuri.

– Priveşte, Gherda, ce meşteşugiţi sunt fulgii de nea! Nu au nicio imperfecţiune! Sunt mai frumoşi decât florile adevărate!

– Păcat numai că se topesc, zise fetiţa, apropiindu-se de fereastra la care roiau albinele albe.

.....

Într-o zi, Kay a venit cu nişte mănuşi mari şi cu o sanie în spate.

– Gherda, m-au lăsat şi pe mine să mă joc în piaţă cu ceilalţi băieţi! strigă el bucuros şi dispăru într-o clipă.

Acolo, în piaţa oraşului, cei mai îndrăzneţi copii îşi prindeau săniuţele de câte o trăsură, având parte de o cursă minunată, dar periculoasă.

Când erau în culmea distracţiei, a apărut o sanie mare, vopsită în alb metalic. În ea şedea cineva înfăşurat într-o blană de culoarea zăpezii. Kay şi-a legat repede săniuţa de sania cea mare şi a pornit în urma ei. Alunecau din ce în ce mai repede. Kay s-a speriat puţin, dar ori de câte ori vroia să-şi dezlege săniuţa, vizitiul întorcea capul şi-i zâmbea prietenește, de parcă l-ar fi cunoscut. Au mers aşa până au ajuns în afara oraşului. Ninsoarea s-a înteţit. Băiatul nu mai vedea nimic în jurul său. Începu să strige, dar nu-l auzea nimeni. Săniuţa lui zbura cu viteza vântului.

Kay a încercat să spună o rugăciune, dar nu-şi amintea decât tabla înmulţirii.

Deodată, sania cea mare s-a oprit şi din ea a coborât Crăiasa Zăpezii. Era înaltă şi graţioasă. Ochii pătrunzători îi străluceau ca două stele. Blana şi rochia ei de zăpadă erau de un alb ameţitor.

– Mi se pare că ţi-i frig! spuse ea. Vino sub blana mea!

Crăiasa l-a luat pe băiat de mână şi l-a aşezat în sanie alături de ea. Când l-a învelit cu blana sa argintie, lui Kay i s-a părut că a fost aruncat într-un nor uriaş de zăpadă.

Crăiasa l-a sărutat pe frunte. Sărutul ei, rece ca gheaţa, îl săgetă până în adâncul inimii. O clipă băiatul a crezut că va muri, dar îndată i s-a făcut bine şi n-a mai simţit frigul. A uitat şi de Gherda, şi de bunica, şi de toţi cei de-acasă.

1. Ce făceau copiii la geam?
2. Cu ce semănau fulgii de zăpadă?
3. Unde a plecat Kay împreună cu alți băieți?
4. Ce a făcut el, văzând sania cea mare?
5. Din ce cauză s-a speriat băiatul?
6. Cum a reacționat el când a ajuns în afara orașului?
7. Cine a coborât din sania cea mare?
8. Cum arăta Crăiasa Zăpezii?
9. Ce s-a întâmplat cu Kay după ce a fost sărutat de Crăiasă?

1 Să lucrăm în echipă!

Completați cadranul:

Citind textul, am auzit ...	Citind textul, am văzut ...
Citind textul, am simțit ...	Citind textul, am înțeles că ...

2 Invitație la lectură

Aflați mai multe despre peripețiile lui Kay în cartea „Crăiasa Zăpezii” de Hans Christian Andersen.

JURNALUL DE LECTURĂ

Dacă dorești
să comunici impresiile
sau sugestiile tale despre cartea
citită, scrie-le în jurnalul
de lectură!

Un jurnal de lectură trebuie să conțină:

LISTA CĂRȚILOR CITITE

1. Crăiasa Zăpezii, de H.Ch. Andersen
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....
8. .....

PAGINA DE INTRARE

1. Titlul cărţii .....
2. Autorul .....
3. Numărul de pagini .....
4. Am început să citesc .....
   data
5. Am terminat cartea .....
   data
6. Un desen inspirat din cele citite

NOTIȚE DE LECTURĂ ȘI REACȚII EMOȚIONALE

- Această carte mi-a plăcut/nu mi-a plăcut, căci .....
- Cel mai frumos moment a fost când .....
- M-a întristat/bucurat momentul în care .....
- Scena ... îmi amintește de .....
- Personajul .....îmi inspiră bucurie/teamă .....
- Fetiţa a fost curajoasă când .....

CONCLUZII:

- Din această carte am reţinut .....
- Povestea mi-a provocat sentimente de .....
- Aș recomanda colegilor cartea, deoarece .....
- Aș reveni la această carte, pentru că .....
- Apreciez cartea pe o scară de la 1 la 10

  ① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

  (colorează bila)

Recapitulare

Copacul cu viață veșnică

după Silvia Kerim

Copilul ceruse să i se facă pomul în curte, nu în casă.

– În curte, spusese el, bradul o duce mai bine. Stă la aer, păsările zboară deasupra lui ca un fel de jucării plutitoare. Când ninge, zăpada sclipește pe ramurile lui mai frumos ca beteala. Când adie vântul, globurile se ciocnesc într-un clinchet de sanie.

Sărbătoarea trecuse. Pomul fusese despodobit, numai că rămăsese în curte. Venise primăvara. Sania copilului fusese mutată în pivniță, iedera dăduse frunză nouă, dar pomul era tot în curte, înfipt în pământ ca-n vremea iernii. Nu se uscase. Dimpotrivă: era verde, stătea drept în bătaia vântului, iar ácele lucioase dăduseră un fel de muguri firavi.

Bunicul îi explică nepotului:

– Copacul a renăscut din dragostea ta pentru el și din dragostea lui pentru pământul de care nu s-a putut desprinde.

1. Formulați întrebări în baza textului, pornind de la cuvintele: *„Cine...?” „Ce...?” „Unde...?” „Când...?” „De ce...?”*
2. Înlocuiți substantivele evidențiate cu pronume personale:
   - **Pomul** fusese despodobit.
   - **Globurile** au fost rânduite cu grijă în cutii.
   - **Zăpada** sclipește pe ramurile lui mai frumos ca beteala.
3. Găsiți în text adjective pentru substantivele: *jucării, frunză, ácele, muguri*.
4. Descoperiți în text sinonimele cuvintelor: *ogradă, suflă, beci, strălucește*.
5. Alcătuiți un enunț în care să folosiți virgula în cadrul unei enumerări și un alt enunț în care virgula separă cuvântul care se strigă.

Probă de evaluare

Citește textul:

Duminică, pe derdeluşul de la capătul satului au năvălit copiii cu săniile. Distracţia era în toi.

– Eu zic să coborâm dealul cu un şirag de săniuţe! propuse Marcel. Voi ce ziceţi?

– Noi suntem de acord, spuse Nicu. Tu, Sandu, eşti cel mai potrivit cârmaci!

Nouă săniuţe au pornit la vale într-o pulbere de zăpadă. La poalele derdeluşului ele s-au răsturnat, stârnind multă veselie în jur.

1 Intitulează textul. — 2p.

2 Scrie trei întrebări diferite pentru prima propoziţie. — 6p.

3 Transcrie pronumele personale din text. — 5p.

4 Completează enunţurile cu pronumele personale de politeţe potrivite: — 3p.

- ... sunt profesorii mei.
- ... este directorul şcolii.
- ... este mătuşa mea.

5 Transcrie propoziţia în care cuvântul „noi” este pronume personal: — 2p.

- Costel are patine noi.
- Noi suntem la derdeluş.

6 Observă imaginile. Formulează două enunţuri folosind un pronume personal și un pronume personal de politeţe. — 4p.

FB 22p.– 20p. | B 19p.– 16p. | S 15p.– 7p.

Am acumulat ☐ din 22 p.

Unitatea 6

Şi ei au fost copii...

- Recunoaşteți autorul următoarelor versuri:
  „Cu penetul ca sideful/ Străluceşte-o porumbiță...”
- Ce ştiți despre acest poet genial?

Despărțirea de Ipoteşti

după Boris Crăciun

Mihai citea la umbra teilor cartea despre Robinson Crusoe.

– Mihai, vino la masă! Tata vrea să-ţi spună ceva! strigă Ilie.

Masa era întinsă afară. La sfârşitul cinei, tatăl zise cu glas sever:

– Mihai, mergi şi tu la Cernăuţi! Trebuie să înveţi carte. Eşti pregătit de drum, hoinarule?

– Da, tată, răspunse Mihai cu glas nesigur.

A doua zi, trăsura familiei Eminovici porni spre Cernăuţi. Pentru prima dată Mihai se despărţea de satul drag, de măicuţa sa iubită. Tata nu-l deranja cu niciun cuvânt – prea mult a plâns băiatul la despărţirea de Ipoteşti.

Drumul de ţară s-a terminat. Începea altul, acoperit cu bucăţi de piatră roşiatică. Mihai era impresionat de arhitectura oraşului Cernăuţi. Trăsura s-a oprit în faţa casei distinsului profesor Aron Pumnul, care ţinea în gazdă copii veniţi din Moldova.

Dascălul a dat bărbăteşte mâna cu boiernaşul Gheorghe, apoi a aşezat palma pe creştetul băiatului cu păr negru, bogat şi faţa smolită şi a întrebat:

– Cum te numeşti, copile?

– Mihai.

– Şi câţi ani ai tu?

– Opt.

Domnul profesor i-a ridicat bărbia şi i-a căutat privirea:

– Îţi strălucesc ochii, Mihăiţă. Vrei să înveţi carte?
– Cum să nu vreau? Cine ştie carte are patru ochi…

I-a plăcut cărturarului răspunsul isteţ al puştiului cu ochi curioşi. În clipa aceea, între faimosul dascăl şi micuţul învăţăcel s-a înfiripat o legătură sufletească ce va rodi bogat mai târziu.

Fiindcă citea bine şi era copil inteligent, Mihai a fost înscris direct în clasa a treia a şcolii primare. În anul următor, viitorul poet a fost clasificat al cincilea din cei optzeci şi doi de absolvenţi ai clasei a patra.

Vocabular

hoinar – persoană care umblă mult şi fără rost
arhitectură – *aici:* felul în care erau construite clădirile
creştet – vârful capului
s-a înfiripat – *aici:* a luat naştere

Să înțelegem textul!

1. Ce a aflat Mihai de la tatăl său după cină?
2. De ce a plâns băiatul înainte de a pleca la Cernăuți?
3. La cine s-a oprit în gazdă copilul din Ipoteşti?
4. Prin ce l-a impresionat băiatul de opt ani pe profesorul Aron Pumnul?
5. Ce s-a înfiripat în timpul primei discuții dintre copilul Mihai şi faimosul dascăl?
6. De ce băiatul a fost înscris direct în clasa a treia?
7. Cum a absolvit şcoala primară elevul Mihai Eminovici?

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi expresiv textul. Recitiţi-l pe roluri.

2. Continuaţi ideile principale ale textului, completând propoziţiile:
   - Mihai află … .
   - În ziua următoare … .
   - Profesorul Aron Pumnul … .
   - Inteligentul elev … .

3. Delimitaţi fragmentele textului, corespunzător ideilor formulate la exerciţiul anterior.

4. Povestiţi textul după ideile principale.

5. Transformaţi propoziţiile.
   Model: *Mihai* ***se*** *despărţea.* | *Mihai* ***s-a*** *despărţit.*
   - Drumul **se** termină.
   - Dascălul **se** apropie.
   - Profesorul **se** uită.
   - Elevul **se** strădui.

6 Completaţi propoziţiile cu adjectivele potrivite din text.

Mihai avea păr …, …, faţă … şi ochi ….
Mihai se despărţea cu greu de satul … şi de măicuţa sa ….

7 Alegeţi figura geometrică în care sunt scrise numai substantive proprii. Alcătuiţi propoziţii cu fiecare dintre ele.

Cernăuți, Ilie, Mihai, oraşul, Eminovici, Aron Pumnul, Moldova.

Mihai, Cernăuți, țară, Ipoteşti, Ilie, Moldova.

Ipoteşti, Aron Pumnul, Mihai, Moldova, Cernăuți, Gheorghe Eminovici.

Robinson, Ilie, Mihai, arhitectură, Cernăuți, Aron Pumnul.

8 Selectaţi sinonimele din coloanele de mai jos:

- **smolit**
- isteţ
- nesigur
- profesor
- celebru
- cărturar
- nehotărât
- vestit
- ager
- **smead**
- faimos
- **brunet**
- îndrumător
- şovăitor
- inteligent

9 **Să scriem corect!**

a) acea clipă – clipa aceea
acea carte – cartea aceea

b) acei copii – copiii aceia
acei ani – anii aceia

10 Completaţi după modelul de la exerciţiul 9, apoi alcătuiţi propoziţii cu îmbinările obţinute.

acea şcoală – şcoala ….
acea clasă – clasa ….
acei elevi – elevii ….
acei părinţi – părinţii ….

E bine să ştiţi!

- Mihai era al şaptelea copil în familia Eminovici. Cel mai apropiat tovarăş de joacă al lui era fratele Ilie, mai mare cu trei ani.
- Aron Pumnul i-a predat gramatica şi literatura română la Gimnaziul din Cernăuți. La moartea acestuia, învățăcelul a scris o poezie dedicată profesorului drag.

VERBUL

1 Citiţi dialogul și răspundeţi la întrebări.

Ce observăm?

- Cuvântul ***înot*** exprimă o **acțiune**.
- Cuvintele ***eşti, sunt, voi fi*** exprimă **existența**.
- Cuvântul ***aşteptăm*** exprimă **starea**.

Toate aceste cuvinte sunt părți de vorbire.

- Încercați să recitiți dialogul fără cuvintele evidențiate. Ce observați?
- De ce fără ele nu se poate realiza comunicarea?
- Ce exprimă fiecare dintre aceste cuvinte?

Rețineți!

Partea de vorbire care exprimă **acțiunea, starea** sau **existența** lucrurilor, ființelor, fenomenelor naturii se numeşte **verb**.

2 Din fiecare coloană excludeţi verbul care nu se potrivește:

acţiune	existenţă	stare
▸ va dansa	▸ suntem	▸ dormita
▸ citeşte	▸ au existat	▸ visezi
▸ sădim	▸ se bucură	▸ s-a emoţionat
▸ a fost	▸ erai	▸ tace
▸ colorăm	▸ vor fi	▸ aleargă

3 Recitiţi textul. Transcrieţi verbele, grupându-le în funcţie de ceea ce exprimă fiecare (acţiune, stare, existenţă).

Este ora prânzului.

Pufuleţ, motanul Mirelei, se află în sufragerie. Fetiţa pregăteşte o salată. Acum taie legumele. Ea aşteaptă un oaspete drag. Pufuleţ stă cuminte într-un ungher.

4 Alcătuiţi propoziţii cu verbele de la exerciţiul anterior.

- Cu ce vă ocupați în timpul liber?
- Ce compozitori din țară sau de peste hotare cunoașteți?

O amintire de neuitat

după George Sbârcea

Jurjac, cum l-au alintat cei din familie pe George Enescu în copilărie, a moştenit din plin dragostea de muzică de la părinţii săi. Tatăl, Costache Enescu, făcea deseori muzică, la ceasul înserării, acompaniat la chitară de soţia sa, Maria.

Odată, copilul a avut prilejul să asculte un taraf alcătuit din viori, nai, ţambal. Băiatul i-a urmărit pe lăutari fără să clipească. Se simţea luat de sunete ca de un puhoi. După ce muzica amuţi, copilul sări în picioare şi se repezi în zăvoiul apropiat. Rupse la iuţeală câteva nuiele cu care s-a întors acasă. Băiatul întinse o sfoară pe nuiaua cea mai groasă, apoi cu una subţirică, ce-i servea drept arcuş, s-a apucat să „cânte” tot ce auzise la lăutari. Însă cum sfoara nu scotea niciun sunet, copilul a fredonat el însuşi melodiile întipărite în memorie.

– Cum ai învăţat atât de repede cântecele lăutarilor? întrebă uimit tatăl.

– Nu ştiu. Mi-au venit aşa deodată, singure.

Această întâmplare neobişnuită a atras atenţia părinţilor, care şi-au dat seama că natura l-a înzestrat pe Jurjac cu daruri artistice alese.

Nu mult după aceea, tatăl i-a cumpărat o vioară adevărată. Primul lui dascăl la vioară a fost lăutarul din sat, care după câteva lecţii nu mai avea ce să-l înveţe pe micul învăţăcel. Atunci, el îi spuse lui Costache Enescu:

– Băiatul acesta al matale e tânăr încă, dar eu zic c-are să ajungă mare artist. Într-o zi, el va cinsti neamul nostru din Moldova.

La cinci ani şi jumătate, băiatul a compus întâia sa „operă” pentru pian şi vioară: „Pământ românesc”. Visul lui era să devină compozitor. Dorea să facă recunoscut numele ţării sale iubite, frumuseţea şi

înţelepciunea cântecelor populare româneşti, de care era profund legat.

Ajuns mare compozitor, George Enescu a dus pe culmi gloria muzicii şi a pământului românesc.

Vocabular

taraf – mică formație muzicală (de lăutari), care cântă muzică populară
puhoi – şuvoi de apă
zăvoi – pădurice pe malul unei ape
lăutar – muzicant popular care cântă la un instrument
a fredona – a cânta încet, a îngâna o melodie

Să înțelegem textul!

1. De la cine a moştenit George Enescu dragostea față de muzică?
2. Cum a ascultat copilul muzica lăutarilor?
3. Ce a făcut băiatul după ce muzica a amuțit?
4. Ce şi-a confecționat el din nuielele rupte din zăvoi?
5. De ce tată rămase uimit?
6. Ce au înțeles părinții?
7. Cine a fost primul dascăl la vioară al micului Jurjac?
8. Ce i-a spus lăutarul lui Costache Enescu?
9. La ce vârstă a creat George Enescu prima sa „operă”?
10. Care a fost visul lui cel mare?
11. De ce textul este intitulat astfel?

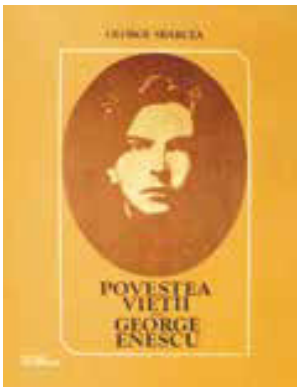

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi expresiv textul.
2. Recitiţi fragmentul:
   a) despre întâmplarea de neuitat din copilăria lui George Enescu;
   b) care poate fi intitulat: „Întâia sa *operă*”.
3. Continuaţi ideile textului:
   - Jurjac a moştenit … .
   - Băiatul şi-a confecţionat … .
   - Părinţii au înţeles … .
   - Primul său dascăl la vioară a fost … .
   - La cinci ani şi jumătate, Jurjac a compus … .
   - Ajuns la maturitate, George Enescu a proslăvit … .

George Enescu la 5 ani

4 Descoperiţi perechile de sinonime: ***dar***, *înzestrat, prilej, va cinsti, neam, să devină, glorie, popor, va proslăvi, tăcu,* ***talent****, ocazie, recunoscut, să ajungă, dotat, faimă, vestit, amuţi.*

5 Găsiţi în text adjective pentru cuvintele:

zăvoi …	întâmplare …	învăţăcel …	ţară …
nuia …	daruri …	artist …	cântece …
melodii …	vioară …	pământ …	compozitor …

6 Selectaţi din text cuvinte ce denumesc instrumente muzicale, apoi alcătuiţi propoziţii cu acestea.

7 Explicaţi înţelesul mărturisirii făcute de George Enescu:
„Mi-am slujit ţara cu armele mele: pana, vioara şi bagheta”.

8 Să lucrăm în echipă!

Pălării gânditoare

Informați-vă!
- Despre cine este vorba în text?
- Ce aţi aflat despre Jurjac?

Explicați!
- Cum înţelegeţi propoziţiile?
  - „Băiatul i-a urmărit pe lăutari fără să clipească.”
  - „Se simţea luat de sunete ca de un puhoi.”

Ce simțiți?
- Ce sentimente încercaţi pentru micul Jurjac?

Aspecte pozitive
- Care sunt trăsăturile de caracter pe care le descoperim la copilul-minune Jurjac?

Argumentați!
- S-a împlinit visul cel mare al copilului? Cum?

Imaginați-vă!
- Ce s-ar fi întâmplat dacă Jurjac nu ar fi avut posibilitatea să facă studii serioase în domeniul muzicii?

E bine să ştiți!

- La vârsta de şapte ani, George Enescu părăseşte casa părintească, plecând să studieze muzica la Viena şi apoi la Paris.
- „Poema română”, compusă la 16 ani, i-a adus un mare succes compozitorului, iar cele două rapsodii române l-au făcut celebru.

PERSOANA ȘI NUMĂRUL VERBULUI

1 Înlocuiţi substantivul evidenţiat cu pronumele personal corespunzător, observând cine face acţiunea.

- **Părinţii** îl iubeau nespus pe Jurjac. (ei)
- **George Enescu** s-a născut în satul Liveni. (…)
- **Mama** cânta la chitară. (…)
- **Rapsodiile** l-au făcut celebru pe George Enescu. (…)

2 Copiaţi pe caiete propoziţiile și scrieţi între paranteze pronumele personal corespunzător, orientându-vă după forma verbului.

- *Ascult* cu plăcere „Poema română”. (eu)
- – *Ai aruncat* în foc vioara-jucărie? (…)
- – Anul acesta *vom participa* la Festivalul Internaţional „George Enescu”! (…)
- – În vacanţă, *citiţi* despre viaţa marelui compozitor român George Enescu. (…)

Reţineţi!

Cine face acțiunea?	Persoana	Numărul singular (acțiunea este făcută de o persoană)	Numărul plural (acțiunea este făcută de mai multe persoane)
Acțiunea este făcută de persoana sau de persoanele care vorbesc.	I	eu ascult	noi ascultăm
Acțiunea este făcută de persoana/persoanele cu care se vorbeşte.	a II-a	tu asculți	voi ascultați
Acțiunea este făcută de persoana/persoanele despre care se vorbeşte.	a III-a	el ascultă, ea ascultă	ei ascultă, ele ascultă

3 Scrieţi numărul și persoana verbelor: *desenez, pictai, se întrec, alergaţi, cumpăr, vom sosi, lucraţi, dansăm, a cântat.*

Model: desenez – verb, persoana I, numărul singular.

4 Transcrieţi pe caiete, apoi uniţi verbele de pe cele două coloane cu pronumele personal potrivit:

coborâm	eu	a ascultat
lăudaţi	tu	aţi adus
adun	el, ea	dormim
vei aduce	noi	eşti
sosiră	voi	voi pregăti
a vorbit	ei, ele	au câştigat

5 Daţi exemple de câte cinci verbe:

a) la persoana a II-a, numărul singular;
b) la persoana a III-a, numărul plural;
c) la persoana I, numărul plural.

6 Să învățăm jucându-ne!

Descoperiţi „intrusul” din fiecare figură geometrică:

ascultăm
dansăm
aleargă
cântăm

creaţi
meditează
ascultaţi
ocrotiţi

cânt
saluţi
citeşte
rezolvăm

7 Selectaţi din textul „O amintire de neuitat” zece verbe și scrieţi persoana și numărul lor.

8 Alcătuiţi câte o propoziţie cu:

a) verbul *a cânta* la persoana a II-a, numărul plural;
b) verbul *a culege* la persoana I, numărul singular;
c) verbul *a învăţa* la persoana a III-a, numărul plural.

9 Să scriem corect!

- *Eu iau o minge.*
- *Tu iei o coardă.*
- *Ea ia setul de şah.*

Nu uitaţi! iau, iei, ia = a lua

10 Alcătuiţi propoziţii folosind cuvintele evidenţiate la exerciţiul 9.

- Cine ciopleşte în lemn, modelează marmura, granitul, bronzul cu ajutorul cuțitului, dălții, ciocanului?
- Ce sculpturi cunoaşteți?

Atelier în pădure

după Peter Neagoe

Constantin găsea tot mai puţin timp să cioplească în lemn. Câteodată izbutea să fure un moment de răgaz, o oră, după şcoală, duminica după-masă, ori seara târziu, lângă lampa de petrol.

Sătenii clătinau din cap, cu compătimire, când vorbeau despre el. Parcă avea mâncărime la tălpi. Vara umbla mult prin pădure. Căuta cu atenţie lemn care, chiar încă necioplit, sugera nişte viitoare sculpturi.

Cu trecerea anilor îi venea tot mai uşor să se angajeze şi să muncească pământul pe la gospodăriile din sat ori să le ajute ciobanilor, sus la munte. Dar nu se despărţea niciodată de cuţitul cu care cioplea lemnul. Cioplind cu plăcere ori de câte ori avea timp, deveni foarte îndemânatic şi cei din jurul său începură să privească munca sa cu alţi ochi. Sfântul Gheorghe străpungând balaurul, cu calul şi călăreţul ciopliţi în lemn de păr, sau câte un Iisus Hristos răstignit, făcut din lemn de prun, erau opere de artă privite cu admiraţie.

Casa familiei Brâncuşi deveni astfel „inima satului”, deoarece mulţi doreau să vadă lucrările cioplite de Constantin. În serile lungi de iarnă veneau vecinii. Veneau băieţi şi fete, prieteni ai băiatului. Era ca la şezătoare. Toţi lucrau şi povesteau fel de fel de întâmplări. Constantin nu se oprea din cioplit nici când spunea ceva…

Chiar şi Gherasim, cel mai harnic om din sat, veni la ei acasă, curios să afle dacă ceea ce spuneau ţăranii despre tânărul Brâncuşi era adevărat. Deşi era bătrân, avea aproape de optzeci, sătenii spuneau că are o minte limpede ca apa de izvor. Când văzu sculpturile, el zise:

– Dumnezeu să te binecuvânteze, băiete! Ai mâini de aur! Vreau să cumpăr crucifixul acesta. Cât ceri pe el?

– Nu ştiu. Am lucrat aproape trei luni la această lucrare, spuse tânărul şi roşi de plăcere.

– Eu îţi dau nouăzeci de lei. Ce zici? Batem palma?

– Batem, a răspuns Constantin.

Peste ani, inteligenţa şi talentul lui Brâncuşi s-au contopit în minunatele sale opere de artă preţuite în lumea întreagă.

Vocabular

răgaz – moment de odihnă, timp liber

compătimire – părere de rău (față de suferința cuiva)

crucifix – obiect de cult reprezentându-l pe Iisus Hristos răstignit

Să înțelegem textul!

1. De ce Constantin găsea tot mai puțin timp liber să cioplească în lemn?
2. Ce făcea el îndeosebi vara?
3. Ce exemple ne dovedesc puterea pasiunii sale?
4. Care au fost primele sale lucrări privite cu admirație de săteni?
5. De ce casa familiei Brâncuşi devenise „inima satului”?
6. Ce l-a făcut pe bătrânul Gherasim să vină la Constantin acasă?
7. Care a fost aprecierea bătrânului când a văzut sculpturile?
8. Ce a simțit tânărul văzând primul obiect de artă lucrat de el?
9. Ce calități l-au ajutat pe Constantin Brâncuşi să ajungă un mare artist?

- Peter Neagoe a scris despre geniul sculpturii române Constantin Brâncuşi, dedicându-i acestuia o întreagă lucrare.
- Prozatorul a învățat la Academia de Arte Frumoase din Bucureşti, fiind coleg cu Brâncuşi. Prietenia celor doi a durat peste jumătate de secol.

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi expresiv textul.
2. Găsiţi explicaţia potrivită:

„a avea mâncărime la tălpi”	▸ a cădea la înţelegere;
„a privi cu alţi ochi”	▸ gândire clară, plină de înţelepciune;
„...inima satului...”	▸ loc de mare interes şi atracţie unde se întâlneau sătenii;
„...minte limpede...”	▸ a-şi schimba părerea, a preţui;
„a bate palma”	▸ a nu sta locului o clipă.

3 Descoperiţi sinonimele din coloanele de mai jos:

a ciopli	a reuşi	**a sculpta**
a izbuti	**a netezi**	iscusit
îndemânatic	stimă	a izbândi
admiraţie	priceput	preţuire

4 Continuaţi ideile principale ale textului:

- În copilărie, Constantin deseori ….
- Cu trecerea anilor, cei din jurul său ….
- Casa familiei Brâncuşi ….
- Văzând sculpturile, bătrânul Gherasim ….
- Peste ani, Constantin Brâncuşi ….

5 Precizaţi trăsăturile de caracter care i se potrivesc lui Constantin:

▸ înţelept	▸ isteţ	▸ harnic
▸ dibaci	▸ răsfăţat	▸ conştiincios
▸ visător	▸ talentat	▸ dornic de a învăţa
▸ inventiv	▸ perseverent	▸ hoinar

6 Alcătuiţi enunţuri în care cuvintele „minte”, „dar”, „cap”, „păr” să aibă sensuri diferite.

7 Să lucrăm în echipă!

Cum explicaţi faptul că, deși nu era dintr-o familie de oameni înstăriţi, Constantin Brâncuși a ajuns un sculptor celebru?

8 a) Observați sensul cuvintelor evidențiate:

- La Muzeul de Istorie a fost expusă o colecție de monede de **aur**.
- Constantin avea mâini de **aur**.

b) Scrieți între paranteze ce sens au cuvintele evidențiate.

- Bătrânul Gherasim avea o minte limpede. (...)
- Orice izvoraș are apă limpede și rece. (...)

c) Creați două enunțuri în care cuvântul **dulce** să aibă sens propriu și figurat.

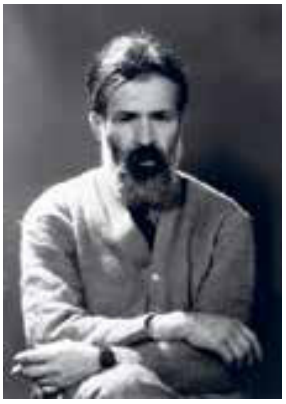

Genialul Brâncuşi

Poarta sărutului

Coloana infinitului

Masa tăcerii

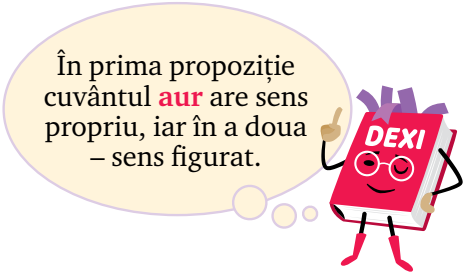

135

TIMPURILE VERBULUI

1 Citiţi replicile din imagine și identificaţi verbele.

2 Precizaţi:

a) persoana şi numărul fiecărui verb;

b) momentul în care se desfăşoară acţiunea: în timpul vorbirii, până la momentul vorbirii sau după momentul vorbirii.

Reţineţi!

Verbul are **trei timpuri**:

- **prezent** – acțiunea se desfăşoară în momentul vorbirii (cânt);
- **trecut** – acțiunea s-a desfăşurat înainte de momentul vorbirii (cântam, am cântat, cântasem);
- **viitor** – acțiunea se va desfăşura după momentul vorbirii (voi cânta).

3 Grupaţi verbele în funcţie de timpul lor: *cântă, citeam, va pleca, sunt, vor intra, erai, discutasem, vin, vom participa, văzuserăm, dansezi, voi chema, săreai, sculptaţi, vei picta.*

prezent	trecut	viitor

4 Scrieţi forma corectă a verbului la timpul indicat:

- Micul Constantin (*a ciopli*, timpul trecut) cu pasiune diferite obiecte.
- Marele sculptor (*a învăţa*, timpul prezent) în ţară şi la Paris.
- Opera lui Constantin Brâncuşi (*a dăinui*, timpul viitor) peste ani.

5 Daţi exemple de verbe care exprimă acţiuni la cele trei timpuri.

6 Analizaţi verbele din următoarele enunţuri:

Bate un vânt aspru. El a spulberat zăpada de pe drumuri şi de pe case. Mâine vom patina pe gheaţa lucioasă. Unii copii vor schia în pădurea din apropiere. Alţii, cu şiragul de săniuţe, vor porni la vale de pe culmea dealului.

Model: vor porni – verb, timpul viitor, persoana a III-a, numărul plural.

7 Treceţi următoarele verbe la cele trei timpuri: prezent, trecut și viitor, persoana I, numărul singular: *a şti, a alerga, a observa, a vorbi, a lucra, a compune, a culege.*

prezent	trecut	viitor

Atenție!

Acțiunile și stările pot fi exprimate și prin grupuri de cuvinte care au valoarea unui verb.

- *a o lua la sănătoasa = a fugi*
- *a băga de seamă = a observa*
- *a pune la cale = a plănui*
- *a lua parte = a participa*

8 Uniți expresiile date cu verbele ce au înțeles asemănător:

a da binețe	a se rușina
a pleca ochii	a păcăli
a trage pe sfoară	a năvăli
a da năvală	a saluta

9 Alcătuiți două-trei enunțuri care să includă grupurile de cuvinte din exercițiul anterior.

10 Schimbaţi timpul verbelor potrivit celui indicat între paranteze:

- Vara, Constantin hoinăreşte prin pădure. (timpul trecut)
- Zăpada s-a aşternut peste sat. (timpul viitor)
- Ilinca a recitat foarte frumos. (timpul prezent)

11 Transcrieţi propoziţiile. Subliniaţi verbele și scrieţi între paranteze timpul lor.

- Sâmbăta viitoare ei vor pleca în excursie la Saharna.
- Ana şi Ion vor îngheţată cu dulceaţă de zmeură.

- Cum se numeşte artistul care, pentru a-şi crea operele, foloseşte penelul (pensula mică), paleta, acuarela sau guaşa?
- Ce pictori celebri cunoaşteți?

Cea mai fericită zi

după Alexandru Vlahuță

Tatăl îi murise. Erau şapte fraţi. Biata mamă a învăţat singură să citească şi să scrie, ca să-i poată învăţa şi pe copiii săi puţină carte.

La zece ani, urmând exemplul fratelui mai mare, Nicu a intrat ucenic la un iconar. Însă mai mult a furat cu ochii meseria, fiindcă acesta îl punea să mătură, să-i legene copilul. Când se apropia să vadă cum zugrăveşte iconarul, dânsul îl punea pe fugă.

După doi ani de ucenicie, s-a întors acasă şi a început să facă singur iconiţe. Duminica, se ducea la târg, îşi aşternea hăinuţa jos, îşi înşira marfa şi aştepta, ca orice negustor, cumpărătorii. Oamenii îi cumpărau repede iconiţele frumoase. Le considerau aducătoare de noroc, fiindcă erau zugrăvite de un copil nevinovat.

Cu câtă bucurie a venit băiatul acasă după cea dintâi afacere a sa! Câştigase vreo zece monede de argint. Când i le-a pus mamei în palmă, ea l-a întrebat cu îngrijorare:

– De unde le ai, dragul meu?

– Am pictat iconiţe şi le-am vândut la târg, răspunse Nicu, în timp ce faţa îi strălucea de fericire.

Ruxanda n-a zis nimic. S-a mai uitat o dată la scumpul ei copil şi a întors capul, căci îi venea să plângă. Nicu a trăit atunci, după cum singur ne mărturiseşte mai târziu, cea mai fericită zi din viaţa sa.

Anii au trecut şi micul iconar a devenit marele pictor Nicolae Grigorescu. Sfinţii pictaţi de el în tinereţe pe zidurile mănăstirilor şi astăzi par vii. Tablourile şi portretele maestrului sunt

de o rară frumuseţe. Opera sa valoroasă îmbogăţeşte tezaurul artei româneşti.

Nicolae Grigorescu şi-a iubit nespus patria. El le spunea la Paris celor care îl rugau să rămână în Franţa: „Dacă aţi şti voi ce frumoasă-i ţara mea!”

Vocabular

iconar – persoană care pictează icoane
a zugrăvi – *aici:* a picta
tezaur – *aici:* creații valoroase care constituie o mare bogăție

Să înțelegem textul!

1. Care este personajul principal din text?
2. De la cine a învățat Nicu să citească şi să scrie?
3. Unde a făcut el doi ani de ucenicie?
4. Ce a început Nicu să facă, întorcându-se acasă?
5. De ce iconițele lui erau considerate aducătoare de noroc?
6. Ce ne sugerează titlul textului?
7. De ce maestrul nu acceptă propunerea prietenior de a rămâne în Franța?

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi expresiv textul.
2. Recitiţi dialogul din text, apoi explicați scrierea semnelor de punctuaţie.
3. Continuaţi ideile planului, apoi delimitaţi fragmentele textului.
   - Urmând exemplul fratelui, ….
   - Întors acasă, Nicu ….
   - Într-o zi, micul iconar ….
   - Marele pictor ….
4. Formaţi perechi de sinonime: ***sărmana***, *zugrăvite, negustor,* ***biata***, *pictate, vânzător, nevinovat, strălucea, bucurie, mărturiseşte, naiv, radia, satisfacţie, istoriseşte, valoroasă, tezaur, preţioasă, comoară.*
5. Descoperiţi pentru fiecare calitate a pictorului câte o explicaţie din text.
   Model: legat de familie = vindea iconiţele făcute de el pentru a-şi ajuta familia cu bani.

6. Transformaţi cuvintele: *bucurie, copil, zugrav, fericire, pictor.*
   Model: desăvârşire, desăvârşit, a desăvârşi.

7 Găsiți diferite sensuri ale verbului „a intra”.

- Nicu a intrat ucenic la un iconar.
- Ion a intrat în pământ de ruşine.
- Puloverul meu a intrat la apă.
- Oamenii au intrat în vorbă cu el.
- Părinţii i-au intrat în voie.
- i-au făcut pe plac
- au început a discuta
- s-a micşorat
- s-a angajat
- s-a ruşinat

8 Să scriem corect!

*a) Nicu a intrat ucenic **la** un iconar. El a vândut iconițele **la** târg.*
*b) **La** este o notă muzicală.*
*c) Mama **l-a** întrebat de unde a luat monedele.*

Se scrie „l-a” doar înaintea unei acțiuni.

9 Alcătuiţi propoziţii cu **la** și **l-a**.

10 Creaţi enunţuri în care cuvintele de mai jos să aibă alte sensuri decât în text:

par | vii | mare | mai

11 Să lucrăm în echipă!

Hans Christian Andersen spunea: „În viaţă, omul trebuie să ceară fericire nu de la întâmplare, ci de la munca lui”. Cum înţelegeţi această cugetare?

12 Portofoliu

- Documentaţi-vă asupra vieţii și operei pictorului Nicolae Grigorescu.
- Prezentaţi posterul, ziarul de perete sau albumul pregătit în faţa colegilor.

E bine să ştiți!

Tablouri şi portrete realizate de Nicolae Grigorescu:

Autoportret

Fete lucrând la poartă

Țărancă voioasă

Car cu boi

TRANSFORMAREA VORBIRII DIRECTE ÎN VORBIRE INDIRECTĂ

1 Citiți pe rând textele din cele două casete. Spuneți ce deosebiri constatați:

– De unde ai aceste monede, dragul meu? l-a întrebat mama.

– Am pictat iconițe și le-am vândut la târg, răspunse Nicu, în timp ce fața îi strălucea de fericire.

Mama l-a întrebat de unde are aceste monede. Nicu i-a răspuns că a pictat iconițe și le-a vândut la târg, în timp ce fața îi strălucea de fericire.

Rețineți!

- Vorbirea personajelor poate fi **directă** și **indirectă**.
- **Vorbirea directă** se realizează cu ajutorul dialogului.
- În **vorbirea indirectă** se renunţă la dialog. Personajele nu mai discută direct, faţă în faţă. Despre ele relatează un povestitor.

2 Transcrieți, pe caiet, textele, transformând vorbirea directă în vorbire indirectă:

a) „– Cum ai învățat atât de repede cântecele lăutarilor? întrebă uimit tatăl.
– Nu știu. Mi-au venit așa deodată, singure.”

b) „– Cum te numești, copile? Și câți ani ai? l-a întrebat dascălul.
– Mă numesc Mihai și am opt ani.”

c) „Când văzu sculpturile, bătrânul Gherasim zise:
– Dumnezeu să te binecuvânteze, băiete! Ai mâini de aur! Vreau să cumpăr crucifixul acesta. Cât ceri pe el?
– Nu știu. Am lucrat aproape trei luni la această lucrare, spuse tânărul.”

Atenție!

- Eliminați linia de dialog, cele două puncte și ghilimelele.
- Treceți verbele și pronumele de la persoana I și a II-a la persoana a III-a.
- Păstrați ordinea cuvintelor rostite de vorbitor.
- Folosiți doar propoziții enunțiative, eliminând exclamațiile.

Atelier de creație

COMPUNERE DUPĂ UN PLAN DE IDEI

Visez să devin...

1 Denumiţi profesiile persoanelor din imagini și alcătuiţi oral propoziţii despre activitatea fiecăruia.

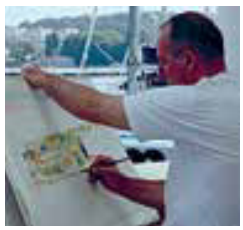

2 **Să învățăm jucându-ne!**

Spuneţi tot ce vă trece prin minte, atunci când rostiţi cuvântul „meserie”.

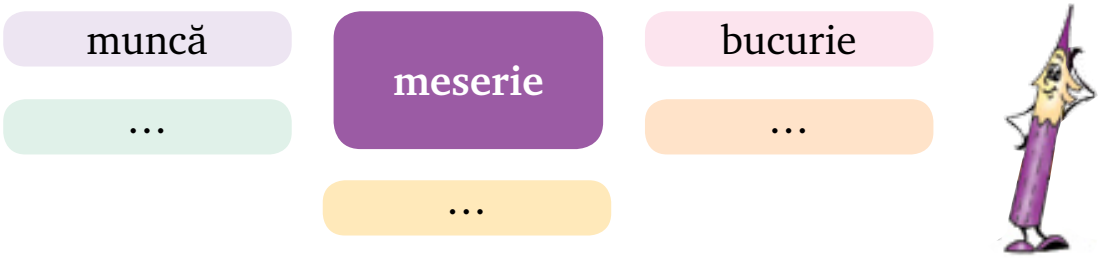

3 Redactaţi o compunere cu titlul „Visez să devin...”, încercând să răspundeţi la întrebările planului orientativ propus de Creionaș.

Introducere

- Ce ai vrea să devii când vei fi mare? De ce?

Cuprins

- Ce calităţi trebuie să ai ca să-ţi realizezi visul (talent, dragoste de oameni, de muncă, de natură, de patrie, dorinţă de succes etc.)?
- Cum trebuie să te pregăteşti, în timp, pentru această meserie sau profesie (să înveţi bine, să afli cât mai multe lucruri esenţiale despre această activitate etc.)?
- Ce crezi că-ţi poate aduce meseria sau profesia aleasă (renume, mulţi bani, bucuria de a spori frumuseţea lumii, plăcerea de a dărui lucruri frumoase oamenilor, mulţumire sufletească etc.)?

Încheiere

- Cine este modelul pe care vrei să-l urmezi în acest domeniu (învăţătorul de la catedră, bunicii, părinţii, o personalitate renumită din domeniul respectiv etc.)?

Atelier de lectură

Un copil scrie poveşti pentru copii

după Theodor Bălan

Excepţional înzestrată intelectual, cu o memorie ieşită din comun, Iulia Hasdeu a fost un copil precoce. Încă de la naştere, toţi au admirat

frumuseţea şi vioiciunea fetiţei. La doi ani, aceasta avea o curiozitate mare. Îi plăceau cărţile cu poze multe şi mari. Mama o învăţase deja câteva cuvinte germane, tatăl – o seamă de cuvinte franţuzeşti. Iulia memora totul cu uşurinţă.

La numai trei ani citea destul de bine. Străbunica dinspre mamă era asaltată de către fetiţă nu numai cu întrebări, dar şi cu rugăminţi să-i spună poveşti, pe care Iulia le repovestea prietenilor săi: câinii şi pisicile. Peste un an citea cărţi în trei limbi: română, franceză şi germană.

În scurt timp, ceea ce învăţase Iulia cu părinţii şi cu dascălii particulari o făceau să ştie cât absolvenţii şcolii primare. Deşi nu fusese la şcoală, fetiţa s-a prezentat strălucit la examenele de absolvire a cursului primar. În paralel studia pianul, canto, desenul, limbile franceză, engleză şi germană, reuşind să le cunoască bine.

Având un program atât de încărcat, Iulia găseşte timp şi pentru joacă, dar şi pentru scris. Aşa se face că la şapte ani, vârsta când în mod obişnuit copiii abia fac cunoştinţă cu abecedarul, Iulia scrie „Viaţa şi faptele lui Mihai Viteazul”. De la opt ani, începe să scrie poveşti şi legende pentru copii: „Prinţesa Fluture”, „Trandafirul moşului”, „Lăcomia”, „Sanda”, „Ghiocelul”.

Iulia era un copil fericit. Nimeni, nici chiar părinţii, n-au bănuit că viaţa i se va întrerupe la nici 19 ani împliniţi.

1. Ce fel de copil era Iulia Hasdeu?
2. Cine se ocupa de educația şi instruirea fetiței?
3. În ce limbi citea micuța Iulia la numai patru ani?
4. Cum s-a prezentat fetița la examenele de absolvire a cursului primar?
5. Care au fost primele lucrări ale copilului-minune?
6. Ce v-a impresionat cel mai mult la acest copil?

Vocabular

precoce – care este mai matur în comparație cu cei de aceeaşi vârstă

canto – muzică vocală; cânt, cântare

Recapitulare

Amintiri din copilărie

după Ion Creangă

Peste iarnă, mama iar s-a pus pe capul tatei să mă dea undeva la școală. Dar tata spunea că nu mai are bani de dat pentru mine.

– Omule, dacă nu știi boabă de carte, cum ai să mă înțelegi?

Dar cât **s-au certat** mama cu tata din pricina mea, tot pe a mamei a rămas.

Într-o duminică a venit la noi tatăl mamei, bunicul meu David Creangă din Pipirig. Văzând și el cearta între tata și mama din pricina mea, a zis:

– Lasă, măi Ștefane și Smărănducă, nu vă mai îngrijorați atâta, că am **să iau** pe nepotul cu mine și am să-l duc la școală la Broșteni. Nu-i rău, măi Ștefane, să știe și băiatul tău puțină carte. Nu numaidecât pentru popie, cum gândește Smaranda. Dar cartea îți aduce și oarecare mângâiere. Eu, să nu fi știut a citi, de mult aș fi înnebunit. Din cărți **culegi** multă înțelepciune, Ștefane!

1 Alegeți varianta corectă:

- „Amintiri din copilărie” este un text:
  ☐ narativ ☐ descriptiv ☐ nonliterar ☐ literar

2 Completați ideile cu informații din text:

Mama lui Nică dorea ..., iar tatăl ... . Bunicul a propus ... .

3 Selectați din text șase verbe, apoi scrieți-le pe caiet.

4 Schimbați verbul din propoziția de mai jos la toate timpurile:

Din cărți omul (a culege) multă înțelepciune.

5 Scrieți persoana, numărul și timpul verbelor evidențiate în text.

6 **Să lucrăm în echipă!**

Explicați înțelesul vorbelor bunicului:

- „Cartea îți aduce și oarecare mângâiere.”
- „Din cărți culegi multă înțelepciune.”

Probă de evaluare

Citiți cu atenție textul.

„Duminicile, mama mă lua de mână şi mergeam împreună în centrul satului, unde concerta moş Fedot alături de taraful său. Ascultam vrăjit cum cânta bătrânul lăutar care, deşi era orb, avea un talent înnăscut. În clipele acelea, în inima mea se aprindea o dorinţă aprigă să fac şi eu ceva deosebit. Voiam să creez ceva frumos, încât oamenii să exclame:

– Ce mic este, dar ce muzică grozavă a alcătuit!

Gândul acesta m-a frământat multă vreme…”

(Eugen Doga. „Cum am devenit muzician”)

1 Răspunde la întrebări. — 4 p.

- Unde mergea copilul duminicile, împreună cu mama sa?
- Ce dorinţă se aprindea în inima lui, auzind cum cânta bătrânul lăutar?

2 Selectează din text cinci verbe și scrie-le pe caiet. — 5 p.

3 Găsește în text sinonimele următoarelor verbe: — 3 p.

plecam – …; audiam – …; să compun – ….

4 Analizează verbul din propoziţia de mai jos: — 4 p.

Eugen Doga a îndrăgit muzica din copilărie.

5 Alcătuiește o propoziţie în care verbul „a frământa” să aibă alt sens decât în text. — 2 p.

6 Continuă enunţurile de sub imagini. — 6 p.

George Enescu ….

Constantin Brâncuşi ….

Mihai Eminescu ….

FB 24p.– 24p. | B 21p.– 18p. | S 17p.– 8p.

Am acumulat ☐ din 24 p.

Unitatea 7

Salutare, primăvară,
Timp frumos, bine-ai venit!

- Ghiciți!
  „Din zăpadă-ncetişor capul scot afară
  Gingaşii şi delicații soli de primăvară.”
- Ce ştiți despre aceste flori?

Ghiocelul

după Hans Christian Andersen

O rază de soare sfredeli la sfârşitul iernii stratul de zăpadă. Ea pătrunse în pământ până la bulbul ghiocelului. Îi aduse veşti despre lumea plină de lumină de la suprafaţă.

– Intră în căsuţa mea! o invită floarea cu ospitalitate.

– Nu pot, drăguţule. Încă n-am destulă tărie ca să deschid uşa, îi explică raza.

– Voi încerca s-o deschid eu! hotărî ghiocelul.

În câteva zile, sub zăpadă, încolţi un boboc alb-verzui. Frunzele lui, înguste şi groase, aveau menirea să alcătuiască un fel de umbrelă ocrotitoare în jurul florii.

– Bine ai venit, ghiocelule! strigau într-un glas razele soarelui, sorbindu-l cu ochii.

– Bine v-am găsit! le salută bucuroasă gingaşa floare.

Deodată, un vânt rece vâjâi deasupra ghiocelului.

– Nu se cuvenea să ieşi atât de devreme din căsuţa ta, fârtate! Te-au păcălit razele soarelui. Puterea încă-i în mâinile iernii. Te voi face să simţi şi tu acest lucru! strigă el cu furie.

Timpul se răcise brusc. Pentru o floare atât de fragilă era o vreme să mori de frig, nu alta. Dar plăpândul ghiocel avea mai multă putere decât credea el însuşi. Îl întăreau bucuria de a trăi şi încrederea în anotimpul reînvierii naturii. Când fulgii de nea roiau deasupra

lui, el îşi înălţa senin lujerul firav peste zăpadă, înclinându-şi puţin căpşorul.

– Ce curajos eşti, ghiocelule! îl admiră soarele primăvăratic, mângâindu-l cu razele sale. În curând vor apărea şi alte flori: viorele, brânduşe, brebenei, toporaşi. Dar tu primul ai tras clopotele, vestind sosirea blândei primăveri.

Vocabular

bulb – tulpină subterană în care se depun substanțe hrănitoare
menire – misiune, sarcină
lujer – tulpină subțire

Să înțelegem textul!

1. Când are loc acțiunea?
2. Cine pătrunse în pământ, până la bulbul ghiocelului? Cu ce scop?
3. De ce raza soarelui n-a intrat în căsuța gingaşei flori?
4. Ce s-a întâmplat în câteva zile sub zăpadă?
5. Cine umbri bucuria ghiocelului abia apărut?
6. De ce era supărat vântul rece al iernii?
7. Cum a fost posibil ca o floare atât de fragilă să îndure frigul de afară?
8. De ce dintre toate florile, anume ghiocelul e considerat vestitorul primăverii?

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi textul în întregime, apoi recitiţi-l pe roluri.
2. Recitiţi propoziţiile care:
   a) descriu bobocul suavei flori de primăvară;
   b) demonstrează că vântul e foarte supărat.
3. Observaţi imaginile. Transcrieţi ideile principale ale textului în ordinea în care s-au desfăşurat întâmplările.

Furia vântului rece

Apariţia bobocului alb-verzui

Discuţia dintre rază şi bulb

Mesajul soarelui primăvăratic

4. Transformaţi titlurile ideilor principale de la exerciţiul 3 în propoziţii enunțiative.

5 Delimitaţi fragmentele textului, orientându-vă după planul de idei de la exerciţiul 3.

6 Povestiţi textul pe fragmente, apoi în întregime.

7 Stabiliţi înţelesul expresiilor de mai jos.

- într-un glas
- a sorbi cu ochii
- a trage clopotele
- a anunţa ceva
- toate odată
- a privi cu mult drag

8 Descifraţi denumirile florilor de primăvară. Alcătuiţi propoziţii cu aceste cuvinte.

o, t, ş, o, p, r, a

e, r, b, l, e, n, b, e

e, v, o, r, i, a

b, â, ş, r, ă, u, n, d

9 Găsiţi sinonimele scrise în coloanele date:

- **furie**
- blândă
- reînviere
- gingaş
- renaştere
- plăpând
- **ciudă**
- blajină
- firav
- îngăduitoare
- **mânie**
- redeşteptare

10 Alcătuiţi câte o propoziţie în care cuvintele „boboc” și „fulgi” ar avea alte sensuri decât în text.

11 Explicaţi scrierea semnelor de punctuaţie din primele trei replici ale dialogului din text.

12 Formulaţi câte trei întrebări pentru fiecare răspuns.

- La sfârşitul iernii, sub zăpadă, a încolţit un boboc alb-verzui.
- Un vânt rece a vâjâit supărat deasupra ghiocelului.

E bine să ştiţi!

- Ghioceii, alături de brânduşe şi alte peste 120 de plante, sunt pe cale de dispariţie, de aceea au fost incluşi în *Cartea Roşie a Republicii Moldova*.

TEXTUL NONLITERAR FUNCȚIONAL

Biletul

1 Răspundeți la întrebări:
- Ce este un bilet?
- Cui adresăm biletul?
- Care sunt părţile componente ale unui bilet?

2 Numiți părțile componente ale biletului:

1 martie

Dragă Ionela,

Am cumpărat bilete pentru spectacolul „Cenuşăreasa”, care se joacă mâine, la ora 18, la Teatrul „Luceafărul”.

Mirela

Să ne amintim!
- Biletul este un text scurt prin care se transmit mesaje de solicitare, de mulţumire, de informare etc.
- Biletul cuprinde:
  – data
  – formula de adresare
  – mesajul
  – semnătura

3 Ajutați-l pe Creionaș să precizeze felul fiecărui bilet.

18 februarie

Mihai,

Îți mulțumesc pentru cartea trimisă!

Florin

bilet de solicitare

17 februarie

Roxana,

Astăzi plec la bunici. Ne vom vedea la sfârşit de săptămână.

Ana

bilet de mulțumire

15 februarie

Adi,

Vino, te rog, după-amiază la mine acasă. Vreau să-mi explici o problemă.

Nicu

bilet de informare

4 Alcătuiți câte un bilet de informare, de solicitare și de mulțumire adresat părinților, bunicilor, prietenilor.

FELICITAREA

1 Răspundeți la întrebări:

- Cu ce ocazii trimiteţi felicitări?
- Cui adresăm felicitările?
- Ce părţi componente are o felicitare?

Reţineţi!

- Felicitarea este o ilustrată ce conţine mesaje prin care adresăm persoanelor cunoscute urări cu ocazia unor evenimente deosebite din viaţa lor.
- Când scriem o felicitare, ţinem seamă de persoana căreia o trimitem.
- Părţile componente ale unei felicitări sunt:

Dragă Delia, — formula de adresare

Mă bucur nespus de mult că ai obţinut locul I la concursul „Poveştile sfătosului bunic din Humuleşti”. Felicitări pentru premiul obţinut! — mesajul transcris

Cu drag, Elina — formula de încheiere

1 Confecționați felicitări pentru persoanele dragi. Puteți face un desen, o pictură, un colaj din hârtie colorată sau pânză. Alcătuiți un text potrivit.

2 **Să lucrăm în echipă!**

Formați grupuri.

a) Alcătuiți mesaje de felicitare pentru ilustratele de mai jos.

b) Creați SMS pentru aceste ocazii.

PREDICATUL

1 Priviţi imaginile. Alcătuiţi propoziţii despre fiecare.

Exemple: Cântă cucul în dumbravă.
Tractorul ară câmpul.
După ploaie a apărut curcubeul.

- Găsiți în fiecare propoziție cuvintele care arată ce fac cucul, tractorul, curcubeul.
- Încercați să citiți propozițiile fără aceste cuvinte.

Ce observăm?

- Cuvintele **cântă, ară, a apărut** arată ce face cucul, tractorul, curcubeul.
- Fără ele propoziția nu poate exista, de aceea aceste cuvinte sunt părți principale de propoziție.

Reţineţi!

- Partea principală de propoziție care arată ce face *o ființă* sau *un lucru* se numeşte **predicat**.
- Predicatul se exprimă, de regulă, prin verb.
- El răspunde la una din întrebările: **ce face? ce a făcut? ce va face?**.
- Predicatul se poate afla la începutul, în interiorul sau la sfârşitul propoziției.

2 Completaţi propoziţiile cu predicate care să răspundă la întrebările dintre paranteze.

Elevii (ce au făcut?) … în grădina şcolii.
Nicolina (ce face?) …un peisaj de primăvară.
În livada bunicului pomii (ce vor face?) ….

3 Transcrieţi textul și subliniaţi cu o linie predicatele, scriind deasupra simbolul P. P

Model: Cerul <u>s-a acoperit</u> cu nori.

Copiii au ajuns în pădure. Veveriţele săreau din creangă în creangă. Mireasma florilor se împrăştia în văzduh. Cântau păsări de toate neamurile. Lumina soarelui se revărsa din belşug. Râul lin susura.

4 Alegeţi din șirul propus cuvintele care pot fi predicate: *şcoală, zece, a citit, zâmbeşte, va sosi, ele, harnic, se spală, povesteam, poveste, dumneaei, gingaş, verde, au înverzit.* Alcătuiţi cu ele propoziţii.

5 Construiţi propoziţii în care verbele propuse să se afle, pe rând, la început, în interior și la sfârșitul propoziţiei.

- au înflorit
- zboară
- se întorc

6 Transcrieţi propoziţiile schimbând forma verbelor. Subliniaţi predicatele cu o linie.

- Soarele (au strălucit) pe cer.
- Copiii (merge) la teatru.
- Eu (vor sădi) un pomişor.
- Bunicul (a îngriji) grădina.
- Pădurea (fumegau).
- (Înfloreşte) vişinii şi cireşii.
- Bunicii (va veni) la noi.
- Noaptea (răsar) luna.

7 Alcătuiţi câte o propoziţie în care predicatul este:

a) verb la timpul prezent, persoana a II-a, numărul plural;
b) verb la timpul trecut, persoana I, numărul singular;
c) verb la timpul viitor, persoana a III-a, numărul plural.

8 a) Transcrieţi propoziţiile. Subliniaţi predicatele.

- Păsările ciripesc pline de viaţă.
- O ciocănitoare curăţă copacul de insecte.
- Nori cenuşii au apărut pe cer.
- Va străluci din nou soarele.
- Razele soarelui încălzesc puternic pământul.
- Gândăceii se dezmorţesc la soare.

b) Construiţi alte propoziţii folosind cuvintele subliniate.

9 Să lucrăm în echipă!

Completaţi propoziţiile de mai jos cu verbe ce au sens figurat (neobișnuit).

Model: Frunzele **şoptesc**.

Pădurea ... .
Stiloul ... .
Norii ... .
Copacii ... .
Vântul ... .
Florile ... .
Soarele ... .
Primăvara ... .

10 Alcătuiţi un scurt text despre primăvară, în care să folosiţi cuvintele: *a sosit, cântă, zburdă, zâmbesc, zboară, se bucură.*

- Care este anotimpul reînvierii naturii?
- Enumerați semnele acestui anotimp.

Cântec de primăvară

de Grigore Vieru

Pleacă iarna, e grăbită,
Raze calde se cobor,
Abureşte ca o pită
Negriciosul meu ogor.

Gem ţărână şi izvoare
Sub zăpadă şi sub ger,
Le-a fost tare dor de soare,
Le-a fost tare dor de cer!

În câmpie cei jugaştri
Spre cer braţele-au întins,
Mii de ochişori albaştri
Poieniţa a deschis.

Şi-i aşa de primăvară,
Şi aşa e de frumos!
Că se-ntorc pe sus cocoare
Şi izvoare fug pe jos!

Să înțelegem textul!

1. De ce este grăbită iarna?
2. Cu ce se aseamănă ogorul primăvara? De ce?
3. Cum s-au simțit țărâna şi izvoarele sub zăpadă?
4. Ce fac jugaştrii odată cu sosirea anotimpului reînvierii?
5. Ce se întâmplă în poieniță?
6. Despre ce păsări vorbeşte poetul?
7. Ce l-a inspirat pe autor să scrie aceste versuri?
8. Ce sentimente ați trăit citind poezia?

Ce observăm?

- Poezia are patru strofe formate din patru versuri.
- Poetul a atribuit unor lucruri **însuşiri omeneşti**, adică le-a personificat.

Vocabular

pită – *aici:* pâine
gem – *aici:* suspină, oftează
jugastru – arțar de câmpie
cocor – pasăre migratoare cu cioc ascuțit, gât şi picioare lungi, pene cenuşii şi cu o pată roşie pe cap

- Grigore Vieru este numit poetul limbii române, al mamei, al copilăriei.
- Fiind un bun prieten al copiilor, a scris foarte multe poezii pentru ei.
- Poezia sa cucereşte inimile cititorilor prin simplitatea formei de exprimare şi profunzimea gândului.

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi expresiv poezia.
2. Selectaţi din versuri perechi de cuvinte ce rimează.
   Model: frumos – jos
3. Alcătuiţi o propoziţie în care cuvintele „dor” și „gem” să fie alte părţi de vorbire decât în text.
4. Pe fiecare ecran există câte o parte de vorbire care „s-a rătăcit”. Găsiţi-o.

5. Completaţi pe caiete spaţiile utilizând cuvintele din poezie, cu ajutorul cărora autorul a atribuit însuşiri omeneşti obiectelor:
   - … iarna;
   - … ţărâna;
   - poieniţa … ;
   - razele … ;
   - jugaştrii … ;
   - izvoarele … .
6. Descoperiți versurile care redau semnele sosirii primăverii.
7. Creaţi expresii frumoase, apoi plasaţi-le în enunţuri proprii:
   - izvor curat ca … ;
   - … frumoasă ca o primăvară;
   - ochi albaştri asemenea … ;
   - … alb precum zăpada.
8. Propuneţi și alte titluri posibile pentru poezia studiată.
9. Formulaţi cel puţin trei întrebări pentru enunţul:
   Primăvara, păsările călătoare se întorc din ţările calde.

10 Realizaţi „diamantul” cuvântului „primăvară”, după modelul dat.

- substantivul ales: soare
- două adjective: dulce, zâmbitor
- trei verbe: mângâie, sărută, străluceşte
- enunţ din patru cuvinte: Soarele zâmbeşte întregii naturi.
- un cuvânt-esenţă: speranţă

11 Transformaţi propoziţiile de mai jos, după model.

- Cocorii se întorc. / Cocorii se-ntorc.
- Zăpada se înmoaie. / Zăpada ... .
- Soarele se înalţă. / Soarele ... .

12 Observaţi ce parte de vorbire este fiecare dintre cuvintele familiei de mai jos. Alcătuiţi propoziţii cu trei dintre ele.

călduros, supraîncălzire, neîncălzit, încălzire, cald, a încălzi, căldură, călduţ, încălzit

13 Scrieţi din memorie strofa care v-a plăcut cel mai mult.

14 În care propoziţie cuvântul evidenţiat are sens figurat?

- Izvoarele **gem** sub zăpadă.
- Ostaşii răniţi **gem** de durere.

15 Realizaţi un desen inspirat din conţinutul poeziei.

16 **Să lucrăm în echipă!**
Imaginaţi-vă un scurt dialog dintre cocorii care au revenit din ţările calde și un copil.

E bine să știți!

- Jugastrul este un arbore **melifer** (are flori cu mult nectar şi polen, din care albinele produc mierea). Lemnul său tare este folosit la fabricarea mobilei, la confecționarea uneltelor agricole.

- Cum este timpul la sfârşitul iernii?
- Cine vesteşte sosirea primăverii?

Moş Viscol şi Primăvara

după Mihail Sadoveanu

Era pe la sfârşitul iernii. Altădată, pe vremea asta mirosea a primăvară. Acum s-a stârnit ca din senin o furtună năprasnică. Moş Viscol, din sania lui de gheaţă, arunca zăpadă peste pământ. Voia să înghită totul în jur.

Văzând pământul ameninţat, Primăvara i-a ieşit în cale.

– Ce pofteşti, Moş Viscol? l-a întrebat ea.

– Să vii cu mine în munţi, să te ascund în peşteră. N-apuc bine să mă aşez pe case şi pe câmpii, pe livezi şi pe ogoare, că mă şi pomenesc aici cu tine şi cu vântul cald. Îmi luaţi împărăţia pământului!

– Zăpada este făcută să intre în pământ, să ajute seminţele să încolţească, pentru a da apoi omului hrana cea de toate zilele! i-a răspuns Primăvara. Tu le ţii pe toate îngheţate. Nici copiii nu se pot juca. Am să rog razele solare să topească păturile de gheaţă.

– Să poftească numai soarele să se arate! Îl trimit la fratele meu, Gerilă, şi o să-l îngheţe, a râs Moş Viscol.

– Nu te mai lăuda atâta! i-a răspuns Primăvara. Soarele e mai puternic, el înseamnă viaţă, lumină, căldură pentru oameni, pentru animale, pentru plante.

– Îi arăt eu lui! a strigat Moş Viscol supărat.

În timpul acela zăpada a început să se topească la atingerea razelor calde ale soarelui care zâmbea de după un norişor. Glasul moşului a fost înecat de şiroaiele de apă.

Mulţumită, Primăvara s-a înălţat uşor, deasupra pământului. Un ciripit de pasăre s-a auzit din pădure. Ghioceii au străpuns cu spada pojghiţa de zăpadă. În aerul primăvăratic plutea parfum de viorele.

Ce observăm?

- În text se explică un fapt real: schimbarea anotimpurilor este inevitabilă.
- Textul este o legendă.
- Moş Viscol este personajul **negativ** al textului, iar Primăvara – personajul **pozitiv**.

Să înțelegem textul!

1. Ce a hotărât să facă Moş Viscol pe la sfârşitul iernii?
2. Cine i-a ieşit în cale?
3. Ce voia să facă Moş Viscol cu Primăvara?
4. Care a fost răspunsul Primăverii?
5. Pe cine voia să cheme în ajutor moşul? De ce?
6. Din partea cui a primit ajutor Primăvara?
7. De ce a dispărut Moş Viscol?
8. Ce s-a întâmplat după ce el a fost învins?

Vocabular

viscol – vânt puternic însoțit de ninsoare sau lapoviță
s-a stârnit – a început, a izbucnit
pojghiță – strat subțire de gheață

Să dezlegăm tainele textului!!

1. Citiţi textul în gând, apoi cu voce tare și pe roluri.
2. Selectaţi de pe razele de soare explicaţiile potrivite:

„...s-a stârnit ca din senin...”
„...mirosea a primăvară.”
„Voia să înghită totul...”
„Îmi luaţi împărăţia...”
„Glasul... a fost înecat.”

a început pe neaşteptate, dintr-o dată;
voia să acopere cu zăpadă tot întinsul;
se simţea sosirea primăverii;
îmi luaţi stăpânirea şi puterea;
a fost învins.

3. Observaţi imaginile. Continuaţi ideile principale de sub ilustraţii, apoi transcrieţi-le în ordinea în care s-au desfășurat întâmplările.

Moş Viscol a fost ... .

Pe la sfârşitul iernii, Moş Viscol ... .

Primăvara i-a ieşit în cale şi ... .

4 Povestiţi textul pe fragmente, apoi integral.

5 Selectaţi din cuvintele de mai jos pe cele care arată:

a) trăsăturile lui Moș Viscol:

- aprig
- blând
- năprasnic
- furios
- cumplit
- îndrăzneţ

b) trăsăturile Primăverii:

- biruitoare
- mândră
- timpurie
- grăbită
- sălbatică
- dulce

6 Transcrieţi propoziţiile, înlocuind cuvintele evidenţiate cu sinonimele lor din text.

- **Odinioară**, pe vremea aceasta mirosea a primăvară.
- Moş Viscol, din sania lui de gheaţă, arunca **nea** peste pământ.
- Ghioceii **au străbătut** pojghiţa de gheaţă cu spada lor.
- În **văzduhul** primăvăratic plutea **mireasma** viorelelor.

7 Alcătuiţi enunţuri cu ajutorul îmbinărilor de cuvinte: *Moş Viscol, şiroaie de apă, raze calde, ciripit vesel, parfum de viorele.*

8 Selectaţi din text cuvintele și îmbinările de cuvinte care se referă la cele două anotimpuri.

iarnă	**primăvară**
Moş Viscol, … ;	vânt cald, … .

9 Atribuiţi însușiri omenești obiectelor denumite de cuvintele: *soare, ger, viscol, primăvară, ghiocei. Alcătuiţi propoziţii cu ele.*

10 Completați, pe caiet, „ciorchinele” cu alte idei din text.

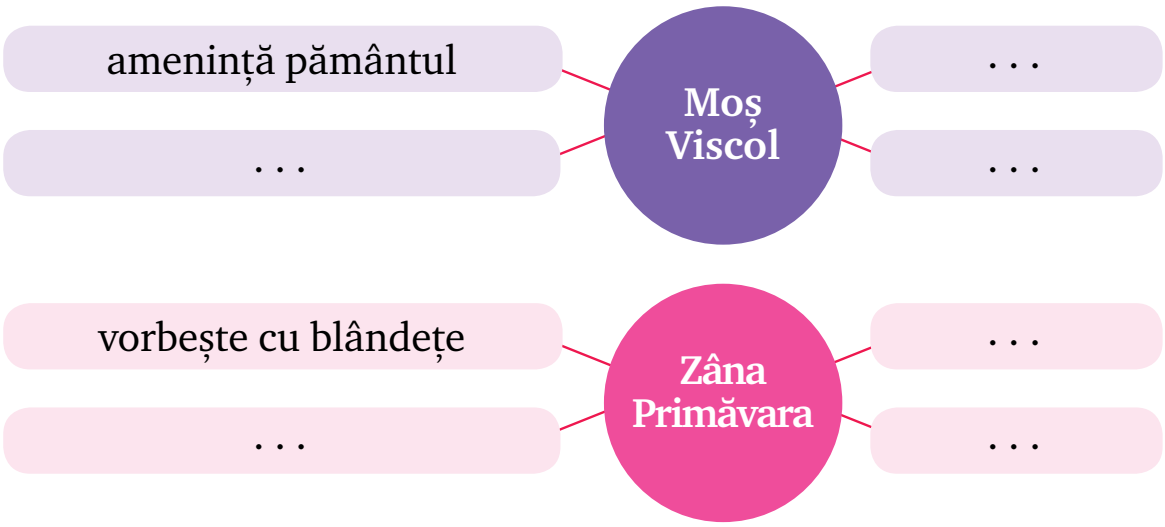

SUBIECTUL

1 a) Citiţi propoziţiile rostite de copiii din imagine.

b) Despre cine/ce se vorbește în propoziţiile de mai sus?

c) Observaţi propoziţia: În curând vor sosi ciocârliile.

Cuvântul *ciocârliile* arată despre cine se vorbeşte în propoziţie şi răspunde la întrebarea *cine?* Acest cuvânt are rol de subiect al propoziţiei şi este exprimat prin substantiv.

d) Descoperiţi subiectele celorlalte propoziţii. Prin ce părţi de vorbire sunt exprimate?

e) Indicaţi locul pe care îl ocupă în propoziţie fiecare subiect.

Să ne amintim!

- Ca **parte de vorbire**, cuvintele *primăvară, zăpadă, ciocârliile* sunt **substantive**, iar cuvântul *ele* este **pronume personal**.
- Îmbinând cuvintele în propoziții, **părțile de vorbire** devin **părți de propoziție**.

Reţineţi!

- Partea principală de propoziție care arată despre *cine* sau *despre ce se vorbeşte în propoziție* se numeşte **subiect**.
- El răspunde la una dintre întrebările: **cine?, ce?, despre cine** sau **despre ce se vorbeşte în propoziție?**.

2 Transcrieţi textul. Puneţi întrebările corespunzătoare și aflaţi subiectele, apoi subliniaţi-le cu două linii.

Iarba fragedă se clatină uşor. Florile de muşeţel brodează covorul verde. Un fluturaş, tentat de micile flori, poposeşte pentru odihnă. Aripioarele lui multicolore îţi încântă privirea. Numai albinele tulbură liniştea. Din dumbravă se aude cucul.

3 Subliniaţi subiectele cu două linii, iar predicatele cu o linie. Scrieţi deasupra lor simbolul corespunzător (S, P).

P S
Model: Bate un vânt cald de primăvară.

Mugurii copacilor se desfac.
În spatele curţii a înflorit mărul.
Printre sălcii susură un izvor.
Ei au auzit cântecul privighetorii.
Mihai admiră florile cireşului.
Noi avem o livadă mare.

4 Realizaţi schemele propoziţiilor de mai jos, după model:

S P
Furnica lucrează. a) Furnica $\overset{\textit{cine?}}{\underset{\textit{ce face?}}{\longleftrightarrow}}$ lucrează. b) $\frac{\text{S}}{\textit{subst.}} + \frac{\text{P}}{\textit{vb.}}$

- Răsună cântecul.
- Se lasă noaptea.
- Stelele strălucesc.
- Ele vor dispărea.

5 Alcătuiţi enunţuri în care subiectul să fie exprimat prin:

a) substantiv propriu;
b) substantiv comun la numărul plural;
c) pronume personal, numărul singular, persoana a III-a.

6 Completaţi versurile folosind cuvintele potrivite din triunghiul alăturat. Ce rol au aceste cuvinte în propoziţii?

„S-a dus … albă de pe întinsul ţării,
S-au dus zilele Babei şi nopţile vegherii.
… scoate aburi, pe umedul pământ
Se-ntind … uscate de-al primăverii vânt.”

(Vasile Alecsandri. „Sfârşitul iernii”)

cărări
câmpia
zăpada

7 Alcătuiţi un text în care să folosiţi în rol de subiecte următoarele cuvinte: *livada, mugurii, păsărelele, razele, vântul, cerul, soarele, copiii.*

8 Selectaţi din cuvintele de mai jos pe cele care pot fi subiecte și formaţi cu ele propoziţii.

fetiţa, vaporul, citeşte, noi, frumos, unde, Tărcuş, ghiocel.

9 **Să învăţăm jucându-ne!**

Jocul „Lanţul subiectelor”. Alcătuiţi și spuneţi colegilor o propoziţie. Ultimul substantiv din propoziţie devine subiect în enunţul următor.

Model: Primăvara soarele revarsă multă lumină.
Lumina caldă a soarelui mângâie florile gingaşe.
Florile îşi împrăştie mireasma.
…

- Ce fac păsările după ce se întorc din țările calde?
- Cu ce scop își construiesc ele cuiburi?

Cuibul de păsărele

după Cezar Petrescu

Astă-primăvară eram în luncă. Soarele îşi dăruia razele calde pământului. Covorul verde şi pufos acoperise lunca. Copacii se înveşmântaseră cu haine verzi.

Gheorghiţă trecu pe sub sălcii, dădu nuielele la o parte şi îmi arătă:

– Aici e cuibul.

M-am înălţat să privesc, cu inima ticăind. Nu văzusem niciodată un cuib de păsărele. Pe dinafară, era zidit cu paie şi crenguţe subţiri, prinse între trei ramuri de copac, iar pe dinăuntru – căptuşit cu puf fin, ca un culcuş de vată. Iar în cuib, patru ouă albastre, cât patru bomboane. Am vrut să le ating…

– Lasă-le, te rog! m-a oprit Gheorghiţă. Au coaja aşa de subţire, încât e destul să le atingi, că se sparg. Ar fi păcat. Mai bine venim peste două-trei săptămâni să vedem puii.

În jurul nostru, o păsărică zbura speriată. Poate se temea să nu-i stricăm cuibul?

– Vezi tu? îmi spuse Gheorghiţă. Dacă ne-am atinge de cuib, chiar dacă nu spargem vreun ou, pasărea tot l-ar părăsi. Şi-ar face alt cuib, mai sus, în altă parte, unde să nu-l ajungă nimeni.

Am plecat. Păsărica s-a aşezat în cuib să clocească.

După o lună, m-am dus din nou cu Gheorghiţă în luncă. În locul celor patru ouşoare se aflau patru pui mici, golaşi şi cu capetele mari, cu pliscurile scurte, late şi albicioase. Să spun drept, nu erau prea frumoşi.

– Peste două săptămâni să-i vezi! mă sfătui Gheorghiţă. Atunci numai ai să-ţi dai seama şi tu cât de drăgălaşi pot deveni urâcioşii aceştia.

Pasărea zbura în jurul nostru. Veni cu un viermişor în plisc. Toţi puii căscaseră ciocurile lacome. Pasărea dădu viermişorul celui mai slab şi mai mic. Pe urmă se aşează pe marginea cuibului, cu faţa spre noi şi cu aripioarele zbârlite, gata să-şi acopere copiii.

– Fii fără nicio grijă, am spus noi. Nimeni nu-ţi vrea răul.

Pasărea parcă a înţeles cuvintele noastre.

Gheorghiţă s-a apropiat. A scos din buzunar un pumn de seminţe şi le-a presărat în cuib. Păsărelele nu s-au mai speriat. Poate ştiau acum că suntem prietenii lor?!

Să înțelegem textul!

1. Când şi unde are loc întâmplarea?
2. Care sunt personajele textului?
3. Cum arăta cuibul descoperit de cei doi băieți?
4. De ce Gheorghiță nu l-a lăsat pe prietenul său să atingă ouăle din cuib?
5. Cum arătau puişorii abia ieşiți din ou?
6. Cum a reacționat pasărea văzând băieții în preajma cuibului?
7. Ce i-au spus copiii păsării-mamă?
8. De ce ei se considerau prietenii puilor?
9. Ce ați învățat din acest text?

Vocabular

a tăcăi – a bate ritmic, a palpita, a zvâcni
căptuşit – izolat, învelit
luncă – câmpie pe malul unei ape

- Cezar Petrescu, traducător şi gazetar român, este unul dintre scriitorii reprezentativi ai literaturii fantastice româneşti.
- A scris multe volume pentru maturi („Romanul lui Eminescu”), dar şi cărți excelente pentru copii: „Fram, ursul polar”, „Pif-Paf-Puf”, „Omul de zăpadă”, „Iliuță copil”, „Neghiniță”.

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi enunţurile în care:

a) este prezentat cuibul de păsărele;
b) sunt expuse semnele primăverii;
c) sunt descrişi puişorii.

2. Continuaţi ideile principale ale textului, apoi citiţi fragmentele corespunzătoare:

- Astă-primăvară, doi copii ….
- Peste o lună, ei au descoperit ….
- Băieţii au observat ….
- Copiii au devenit ….

3 Povestiţi fiecare fragment, apoi textul în întregime.

4 Găsiţi în text adjective pentru substantivele:

raze …; covor …; haine …; crenguţe …; puf …;
ouă …; coajă …; pui …; pliscuri …; aripioare … .

5 Formaţi perechi de antonime: ***dinăuntru***, *prieteni, niciodată, subţire, s-a apropiat, fin, groasă, grosolan,* ***dinafară***, *întotdeauna, s-a depărtat, duşmani.*

6 Alcătuiţi enunţuri în care cuvintele: „pui”, „lună”, „noi”, „fii” să aibă alte sensuri decât în text.

7 Transformaţi îmbinările de cuvinte „covor verde”, „coajă subţire”, „pui golaș” după model.

o/un	*nişte*	*toate/toţi*
rază caldă	raze calde	razele calde

8 Creaţi expresii frumoase, apoi plasați-le în enunțuri proprii:

tăcut ca … ; galben precum … ;
singur aidoma … ; mare asemenea … .

9 Treceţi substantivele date la numărul plural:

primăvară – …; creangă – …; pasăre – …;
săptămână – …; inimă – …; cioc – … .

10 Alcătuiţi propoziţii cu îmbinările de cuvinte de sub imagini:

cuib de păsări

cuib părintesc

cuib de cartofi

11 Formulaţi câte două întrebări în baza textului, care să înceapă cu unul dintre cuvintele: Cine…? Când…? Unde…? Ce…? Cum…?

12 **Să învățăm jucându-ne!**
Interpretaţi rolurile personajelor din text folosind mimica, gesturile și replicile adecvate.

13 **Să lucrăm în echipă!**
Numiţi câteva modalităţi prin care putem ajuta și ocroti păsările.

14 Realizaţi un desen inspirat din text.

Atelier de creație

DESCRIEREA UNUI ANOTIMP

Primăvara

1 Răspundeţi la întrebările lui Creionaș:

- Ce anotimp a sosit?
- Ce semne ale naturii anunţă sosirea primăverii?
- Ce fac păsările călătoare?
- Ce fac oamenii odată cu venirea anotimpului reînvierii?
- Ce sentimente trăiesc oamenii când văd primii ghiocei, întâii pomi înfloriţi, primele păsări revenind acasă?

2 Scrieţi cuvinte-însușiri deosebite pentru obiectele denumite de substantivele de mai jos:

- primăvară biruitoare, …;
- iarbă fragedă, …;
- ghiocel curajos, …;
- muguri timizi, ….

3 Creaţi expresii frumoase:

- haină albă ca …;
- cer curat precum …;
- raze aurii aidoma …;
- soare mângâietor asemenea ….

4 Alcătuiţi enunţuri cu expresiile de mai jos:

- belşug de verdeaţă;
- suave flori;
- gâze somnoroase;
- ploaia razelor de soare;
- anotimpul renaşterii;
- haina albă de sărbătoare a pomilor;
- triluri neobosite;
- pâlpâiri de aripi.

5 Redactaţi o compunere cu titlul „Primăvara”. Folosiţi unele expresii frumoase de la exerciţiile anterioare.

- Ați făcut vreun bine cuiva?
- Cum s-a simțit persoana, floarea, pomul, vietatea respectivă?
- Cum v-ați simțit voi după ce ați făcut un bine?

Povestea cu privighetoarea

după Mihail Sadoveanu

A fost odată o fetiţă care a rămas orfană de mamă.

Într-o zi, un soare ca niciodată a umplut de lumină văzduhul. S-au topit zăpezile. În scurt timp, veni primăvara. Anişoara ieşi în livadă. Pământul era zvântat, iarba înverzise. Prin aer treceau păsări în zbor grăbit. Un corn se acoperi cu flori de aur. Nenumărate albine îl cercetau cu zumzetul lor dulce.

Apoi au venit sărbătorile Paştelui: cu petreceri, cu verdeaţă, cu scrânciob, cu pască, ouă roşii şi cozonac. S-au umplut de floare albă toţi pomii. Parcă erau într-un strai de spumă. O lume nouă o împrejura pe Anişoara şi-i mai alunga tristeţea.

Din camera ei, fetiţa vedea în vârful şurii o pereche de berze bătrâne, venite din ţările calde. Ele se uitau cu luare-aminte spre fereastra copilei. Când plecaseră, în toamnă, o lăsaseră mai mică, dar mai veselă. Acum o vedeau tristă şi gânditoare.

– Oare ce are? întrebă una dintre ele în limba lor.

– Nu ştiu, răspunse cealaltă. Au probabil şi oamenii cei mici supărări.

– Vrei să mergi în livadă şi să rogi privighetoarea să-i cânte puţin fetiţei? Cântecul e mare mângâiere pentru oameni.

Spre seară, luna urcă încet pe cer. Nu se simţea nicio adiere. Domnea liniştea adâncă în toată grădina.

Deodată, un freamăt melodios porni, crescu şi se înălţă deasupra livezii. Anişoara

Ce observăm?

- Textul este o **narațiune**, deoarece are un narator (povestitor), *personaje* și *întâmplări* desfășurate într-o anumită ordine.
- Personajul principal este o fetiță de 4-5 ani.

asculta vrăjită cântecul privighetorii. Îl auzea întâia oară şi-i umplea sufletul de ceva sfânt.

Multă vreme răsună livada de cântarea cea dulce a privighetorii! Berzele erau mulţumite că au adus un strop de mângâiere în inima fetiţei.

Vocabular

zvântat – puțin uscat
corn – *aici:* arbust cu flori galbene
împrejura – înconjura
domnea – stăpânea
freamăt – *aici:* cântec

Să înțelegem textul!

1. Despre cine se vorbeşte în acest text?
2. Când are loc întâmplarea?
3. Ce schimbări observă fetița în natură în acest anotimp?
4. Ce sărbători aduce primăvara?
5. Cum se resimte atmosfera sărbătorilor în natură şi în viața oamenilor? Dar în viața Anişoarei?
6. Cum au regăsit-o berzele pe fetiță după o iarnă lungă?
7. Ce au hotărât păsările să facă pentru a-i alunga tristețea?
8. Cum a primit fetița cântecul privighetorii?
9. De ce erau mulțumite berzele?

- Marele scriitor Mihail Sadoveanu ne-a lăsat emoționante pagini despre natura plaiului, despre trecutul glorios al neamului.
- În copilărie, scriitorul era vrăjit de poveştile, legendele ce i le povestea mama. Mai târziu, toate acestea cititorul le va cunoaşte din operele prozatorului.

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi expresiv textul.
2. Continuaţi ideile planului:
   - Anişoara descoperă schimbările ….
   - Sărbătorile Paştelui îi mai alungă ….
   - Berzele încearcă s-o ajute ….
   - Cântecul privighetorii îi umple ….
3. Recitiţi fragmentele care corespund ideilor de mai sus.
4. Povestiţi, pe rând, fiecare fragment, apoi textul în întregime.

5 Scrieţi din text antonime pentru cuvintele:

au îngheţat – … ; nemulţumite – … ;
coborî – … ; dedesubt – … .

6 Grupaţi perechile de sinonime: ***mângâiere***, *gânditoare, supărări, cercetau, strai, îngândurată, examinau, necazuri, mulţumite, veşmânt, vrăjită, bucuroase, fermecată,* ***dezmierdare***.

7 Creaţi expresii frumoase după model:

- *floare albă ca spuma laptelui;*
- iarbă verde asemenea … ;
- ouă roşii precum … ;
- soare rotund aidoma … .

8 Găsiţi în text adjective pentru substantivele date:

pământ … ; zumzet … ; lume … ;
zbor … ; ouă … ; berze … .

9 Precizaţi ce părţi de vorbire sunt cuvintele evidenţiate.

- Berzele **bătrâne** au dat dovadă de sensibilitate.
- În troleibuz, Ionuţ i-a oferit locul unei **bătrâne**.

10 Transcrieţi din text dialogul dintre cele două berze. Explicaţi plasarea semnelor de punctuaţie.

11 Alegeţi trăsăturile care se potrivesc:

a) fetiţei:

- sensibilă
- gânditoare
- bucuroasă
- tristă
- atentă
- îndurerată

b) berzelor:

- grijulii
- nepăsătoare
- mărinimoase
- înţelepte
- înţelegătoare
- binevoitoare

12 Alcătuiţi propoziţii enunţiative, interogative și exclamative cu fiecare dintre cuvintele: *privighetoare, livadă, berze.*

13 Formulaţi patru întrebări pentru următorul răspuns:

- Berzele se uitau cu luare-aminte spre fereastra copilei.

14 **Să lucrăm în echipă!**

Dezvoltaţi următoarele propoziţii:

- Fetiţa admiră.
- Livada răsună.
- Domnea liniştea.

PĂRȚILE SECUNDARE DE PROPOZIȚIE

1 a) Citiţi dialogul din imagine și răspundeţi la întrebări.

- Ce fel de propoziții (simple sau dezvoltate) sunt replicile copiilor? De ce?
- Care sunt părțile principale ale celor două propoziții?

b) Formulaţi întrebări pentru părţile de propoziţie care nu sunt subiecte și predicate.

c) Observaţi ce părţi de vorbire sunt cuvintele de la care aţi pus întrebările.

Ce observăm?

- Cuvintele: *din livadă, cu flori, călătoare, la cuiburi* precizează sensul substantivelor şi al verbelor pe lângă care stau.

Să ne amintim!

- Propoziția simplă este alcătuită numai din părți principale.
- Propoziția simplă se dezvoltă cu alte părți de propoziție.

Reţineţi!

- Cuvintele care dezvoltă propoziția, îmbogățindu-i sensul, se numesc **părți secundare**. Ele determină substantive sau verbe.

2 a) Urmăriţi schema primei propoziţii. Observaţi relaţiile dintre părţile de propoziţie.

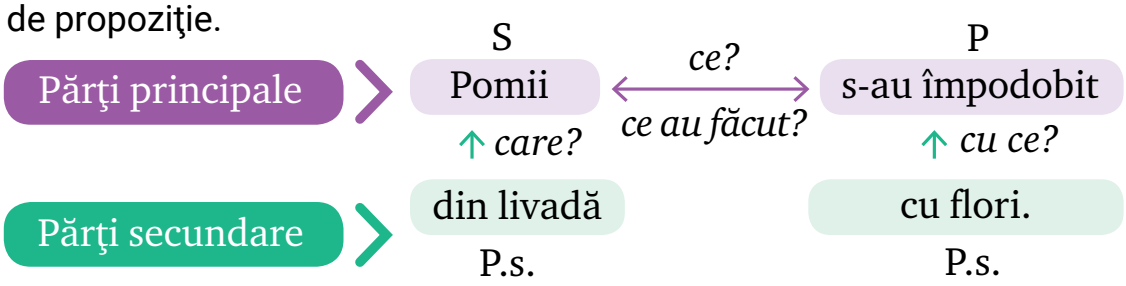

b) Faceţi schema propoziţiei a doua din dialog, după modelul de mai sus.

3 Dezvoltaţi propoziţiile folosind întrebările date.

a) Privighetoarea cântă … *unde?* … *când?* … *cum?*

b) Florile … *care?* … *ce fel de?* au înflorit … *unde?* … *când?*

4 Transcrieţi doar acele propoziţii care conţin părţi secundare. Construiţi schemele lor.

- Dulcea primăvară a sosit în ţară.
- Razele soarelui mângâie mugurașii.
- Pomii înverzesc.
- Zburdă mieii drăgălaşi pe dealuri.
- Au înflorit brânduşele.

5 Alcătuiţi propoziţii în care cuvintele „privighetoare”, „fetiţă”, „primăvară”, „ghiocel” să fie mai întâi subiecte, apoi părţi secundare de propoziţie.

S

Model: **Privighetoarea** a umplut livada cu trilurile ei melodioase.

P.s.

Glasul **privighetorii** răsună încântător.

6 Selectaţi schema care se potrivește fiecărei propoziţii.

- În pădure se aud cântecele păsărilor.
- Mierla fluieră în zăvoiul înverzit.
- Florile de primăvară au împânzit poienițele.

S + P + P.s. + P.s.
S + P.s. + P + P.s.
P.s. + P + S + P.s.

7 Completaţi spaţiile cu părţile secundare de propoziţie corespunzătoare întrebărilor:

- Cireşele se coc (*când?*) … .
- Oamenii (*ce fel de?*) … muncesc de zor.
- Soarele zâmbeşte (*cum?*) … pe cer.
- Norii (*ce fel de?*) … s-au îndepărtat.
- Se apropie vacanţa (*care?*) … .
- Copiii vor călători (*cu cine?*) … (*unde?*) … .

8 Creaţi enunţuri după următoarele scheme:

a) S + P + P.s.
b) S + P.s. + P + P.s.
c) P + S + P.s.
d) P.s. + S + P + P.s.

9 Alcătuiţi două propoziţii după schemele date:

a) S — *cine? / ce face?* — P
S: ↑ *ce fel de?* — P. s.
P: ↑ *când?* — P. s.

b) P — *ce? / ce face?* — S
P: ↑ *unde?* — P. s.
S: ↑ *care?* — P. s.

- Cum înțelegeți proverbul: „Ziua bună se cunoaşte de dimineață”?
- Ce putem face în acest moment al zilei?

Dimineața

de Vasile Alecsandri

Zori de ziuă se revarsă peste vesela natură,
Prevestind un soare dulce cu lumină şi căldură,
În curând şi el apare pe-orizontul aurit,
Sorbind roua dimineţii de pe câmpul înverzit.

El se-nalţă de trei suliţi pe cereasca mândră scară
Şi cu raze vii sărută june flori de primăvară:
Dediţei şi viorele, brebenei şi toporaşi,
Ce răzbat prin frunzi uscate şi s-arată drăgălaşi.

Muncitorii pe-a lor prispe dreg uneltele de muncă,
Păsărelele-şi dreg glasul prin huceagul de sub luncă,
În grădini, în câmp, pe dealuri, prin poiene şi prin vii,
Ard movili buruienoase, scoţând fumuri cenuşii.

Să înțelegem textul!

1. Care este astrul zilei descris în poezie?
2. Despre ce moment al zilei se vorbeşte în text?
3. Cum descrie poetul apariția zorilor?
4. Ce flori de primăvară sunt enumerate în strofa a doua?
5. Ce fac muncitorii la începutul primăverii?

Vocabular

zori – lumina care se arată pe cer înainte de a răsări soarele
june – tinere
frunzi – *corect:* frunze
huceag – pădure mică, tânără şi deasă

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi expresiv poezia, cu intonaţia corespunzătoare.
2. Descoperiţi explicaţiile potrivite:

„Zori de ziuă se revarsă…”	▸ se pregătesc să cânte;
„El se-nalţă de trei suliţi…”	▸ lumina se arată înainte de răsăritul soarelui;
„Păsărelele-și dreg glasul…”	▸ soarele urcă pe cer.

3 Priviţi imaginile de mai jos. Citiţi versurile care se potrivesc fiecăreia.

4 Alegeţi titlul potrivit pentru fiecare imagine de mai sus.

- Ocupaţiile oamenilor
- Răsăritul soarelui
- Mângâierea naturii

5 Alcătuiţi enunţuri folosind expresiile: *zori de ziuă, vesela natură, orizontul auriu, june flori, roua dimineţii.*

6 Recitiți poezia. Spuneți:

- Ce vedeți?
- Ce auziți?
- Ce simțiți?

7 Ce sentimente exprimă autorul în poezie?

- bucurie
- dragoste
- încântare
- optimism
- tristeţe
- admiraţie

8 Scrieţi și alte însușiri neobișnuite pentru:

natură	soare	raze
zâmbitoare	dulce	calde
obosită	înfocat	întârziate
…	…	…
…	…	…

9 Transcrieţi din poezie perechile de cuvinte ce rimează.

10 Precizaţi sensurile cuvântului „a drege” din enunţurile de mai jos.

Bunicul **îşi drege** uneltele de muncă.
Înainte să iasă în scenă, interpretul **îşi drege** glasul.

11 Ilustraţi un tablou din poezie care v-a plăcut mai mult.

- Găsiți „intrusul”: cais, gutui, măr, salcâm, vișin, prun, piersic, cireș, nuc.
- Ce știți despre acest copac?

Salcâmi în floare

după Ion Agârbiceanu

Toţi copacii din grădină se împodobeau cu flori albe sau trandafirii. Numai salcâmii înălţau braţele negre în văzduh şi îşi scuturau păstăile uscate care nu căzuseră peste iarnă.

Petrişor şi Ancuţa se uitau îngrijoraţi la bunica:

– Se vede că salcâmii s-au uscat în iarna asta…

– Uituci mai sunteţi! Salcâmii înfrunzesc mai târziu! Aţi uitat din anul trecut?

– De ce, bunico? întrebă copila.

– Pentru că rădăcinile lor pătrund mai adânc în pământ şi până să răzbată căldura soarelui la ele trebuie mai multă vreme.

În fiecare dimineaţă, copiii se apropiau de salcâmi. Când vedeau întâii muguri şi întâiele frunzuliţe, dădeau buzna în casă cu chiote de bucurie ca să spună vestea cea mare:

– Înverzesc, bunico!

– Dacă înverzesc, vor şi înflori la vremea lor, le explică bătrâna.

Lângă gardul deasupra căruia străjuiesc salcâmii este o laviţă. Petrişor şi Ancuţa şed aici de îndată ce înfloresc primii ciorchini albi care atârnă ca nişte struguri. Cei mai mulţi sunt încă verzi şi puţine albine zboară printre crengile salcâmilor. Dar din zi în zi dau în floare tot mai mulţi struguri albi…

Într-o dimineaţă însorită, Petrişor şi Ancuţa nu se mai auzeau unul pe altul de zumzetul albinelor. Toate florile erau bătucite de ele! Cântecul lor şi aroma dulce a florilor îi îmbătau pe cei doi copii, pătrunzând în ei ca o băutură ameţitoare. Cu crengile plecate de greutatea ciorchinilor, salcâmii păreau nişte candelabre uriaşe cu atâtea lumini câţi struguri albi aveau. Zumzetul muştelor de aur

se ţesea în ei ca un cântec de slavă al unor fiinţe aeriene, nevăzute. Mireasma florilor albe nu mai încăpea în coroana salcâmilor, de aceea se revărsa şi umplea lumea întreagă.

Vocabular

păstăi – *aici:* fructele salcâmului
laviță – *aici:* bancă fixată
ciorchine – *aici:* grupare a florilor de salcâm
candelabru – suport cu mai multe brațe pentru lumânări sau becuri electrice

Să înțelegem textul!

1. De ce erau îngrijorați Petrişor şi Ancuța?
2. Ce au aflat ei de la bunica?
3. Cum reacționau copiii la vederea întâilor muguri şi întâielor frunzulițe ale salcâmilor?
4. Ce au observat ei într-o dimineață?
5. Din ce cauză se simțeau amețiți cei doi copii?
6. Cu ce compară autorul salcâmii ce au crengile plecate de greutatea ciorchinilor?

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi textul în gând, apoi cu voce tare, după aceea pe roluri.

2. Descoperiţi sinonimele din coloanele de mai jos.

copac	parfum	arbore
veste	**preocupaţi**	apără
aromă	veghează	ştire
neliniştiţi	pom	mireasmă
străjuiesc	noutate	**îngrijoraţi**

3. Observaţi imaginile. Continuaţi ideile principale ale textului. Transcrieţi-le în ordinea desfășurării întâmplărilor.

Salcâmii înfloriţi păreau ... .

Copiii şedeau ... .

Bunica le-a explicat ... .

Dintre toţi copacii ... .

4 Găsiţi în text antonime pentru următoarele cuvinte:

- umede – … ;
- a-şi aminti – … ;
- a se depărta – … ;
- acolo – … ;
- ultimii – … ;
- pitice – … .

5 Scrieţi o propoziţie în care cuvântul „coroana” să aibă alt sens decât în text.

6 Găsiţi în text adjective pentru substantivele:

flori … ; veste … ; băutură … ;
braţe … ; struguri … ; candelabre … ;
păstăi … ; aromă … ; fiinţe … .

7 Găsiţi cuvintele care nu aparţin familiei de mai jos:
mugurel, a înmuguri, înmiresmat, înmugurit, muguraş, înmugurire, mugur, înmărmurit.

8 Precizaţi sensurile expresiilor evidenţiate.

- Copiii **au dat vina** pe iarna geroasă.
- Ei **au dat fuga** în grădină.
- Nepoţii **şi-au dat seama** că au greşit.
- Dânşii **au dat buzna** în casă.
- Ei i-**au dat de ştire** că salcâmii înverzesc.

s-au repezit
au înştiinţat
au învinuit
au năvălit
au priceput

9 Transformaţi propoziţiile după modelul dat.

Copacii se împodobeau. | *Copacii s-au împodobit.*

- Copiii se uitau.
- Ei se apropiau.
- Păstăile se scuturau.
- Miresmele se revărsau.

10 Dezvoltaţi cât mai original propoziţiile de la exerciţiul anterior.

E bine să ştiți!

- Albinele transformă nectarul şi polenul florilor de salcâm într-o miere deosebit de aromată.
- Mierea de albine este diferit colorată, în funcție de planta de la care s-a extras polenul: mierea de salcâm este alb-gălbuie.
- Florile de salcâm se întrebuințează în farmacia naturistă şi în industria parfumurilor.
- Albinele au nevoie de plante ca să trăiască, iar plantele au nevoie de albine ca să se înmulțească.

PROPOZIȚIA SIMPLĂ. PROPOZIȚIA DEZVOLTATĂ

1 a) Citiţi propoziţiile și precizaţi din ce părţi de propoziţie sunt alcătuite. Faceţi schema lor.

Păsările ciripesc. Codrul răsună.
Au sosit berzele. Copiii se bucură.

Model: Păsările ciripesc. P
Ce fac păsările? (ciripesc)
S
Cine ciripesc? (Păsările)
S P
Păsările ← *cine?* / *ce fac?* → ciripesc.

b) Dezvoltaţi propoziţiile de mai sus după model.

Păsările călătoare ciripesc în crâng.

Ce observăm?

- Dintr-o propoziție alcătuită numai din subiect şi predicat putem obține o propoziție construită şi din părți secundare.
- Părțile secundare adăugate fac enunțul mai clar, mai complet, mai bogat în conținut.

Reţineţi!

- Propoziția alcătuită numai din subiect şi predicat se numeşte **propoziție simplă**.
- Propoziția care, pe lângă părți principale, are şi părți secundare se numeşte **propoziție dezvoltată**.

2 Dezvoltaţi propoziţiile de mai jos.

- Pădurea a înverzit.
- Zambilele au îmbobocit.
- Se aude un clopot.
- Au năvălit miresmele.

3 Transformaţi propoziţiile dezvoltate în propoziţii simple.

- Oamenii muncesc în grădini şi pe ogoare.
- Razele soarelui încălzesc pământul dezmorţit.
- Printre florile albe de cais zboară albinele harnice.
- Copiii din clasa a treia s-au odihnit la tabăra „Andrieş”.

4 **Să învățăm jucându-ne!**

Primul jucător spune o propoziţie simplă, iar colegul de bancă o dezvoltă. Apoi rolurile se schimbă.

5 Observaţi verbele prin care sunt exprimate predicatele din propoziţiile date:

Copilul **a adormit**. Copilul **nu a adormit**.
Pârâiaşul **susură**. Pârâiaşul **nu susură**.

6 Alcătuiţi propoziţii în care cuvântul „oameni” să fie, pe rând, subiect și parte secundară de propoziţie.

Model: S
Casa noastră are cinci camere.
P.s.
Tata a reparat acoperişul *casei*.

Ce observăm?

- Propozițiile ale căror predicate cuprind cuvântul „nu” sunt **propoziții negative.**
- În **propozițiile afirmative**, predicatul nu cuprinde acest cuvânt.

7 Denumiţi felul propoziţiilor după structură (simple sau dezvoltate) și după aspectul predicatului (afirmative sau negative).

- Stropii nu pătrund în pământ.
- Semănătorii ies în câmp.
- Nu cântă ciocârlia.
- Razele soarelui mângâie pământul.
- Înverzesc câmpiile.
- Ea nu merge în excursie.

8 a) Alcătuiţi propoziţii simple după imaginile de mai jos. Dezvoltaţi propoziţiile obţinute.

Model: S P
Flaviu citeşte.
S P P.s. P.s.
Flaviu citeşte o carte în bibliotecă.

Schemele propoziţiei:

Flaviu ⟷ citeşte (*cine?* / *ce face?*)
o carte (*ce?*)
în bibliotecă (*unde?*)

$$\frac{S}{s.} + \frac{P}{v.} + \frac{P.s.}{s.} + \frac{P.s.}{s.}$$

b) După modelul dat, analizaţi propoziţiile alcătuite.

• Care sunt tradițiile românești legate de cea mai mare sărbătoare a creștinătății – Paștele?

Paștele

de M. Popescu

S-aude-al clopotelor cânt
Prin firea care azi renaşte
Şi falnic iese din mormânt
Cu biruinţă Domnul Sfânt
Şi azi e Paşte.

Şi după slujbă ies la rând
Bătrâni cu spatele-aplecat,
Bărbaţi cu chipul luminat
Şi-n urmă ies copii cântând:
„Hristos a înviat!”

Sunt veseli toţi şi bucuroşi
Şi toţi cu sufletu-nălţat;
Oriunde se-ntâlnesc în sat
Îşi zic cum zis-au moşi-strămoşi:
„Hristos a înviat!”

Ce observăm?

▸ Poetul redă atmosfera sărbătorească de Paşti după slujba purificatoare a Învierii.

Să înțelegem textul!

1. Ce sărbătoresc creştinii la Paşti?
2. Ce fac ei în noaptea Învierii?
3. Ce cântă toată lumea în biserică în noaptea Învierii?
4. Cum sunt oamenii în ziua de Paşti?
5. Care este salutul creştinilor la această mare sărbătoare?
6. De ce Paştele este cea mai mare sărbătoare creştină?

Vocabular

firea – *aici:* natura
renaşte – reînvie
falnic – *aici:* triumfător, biruitor
slujbă – *aici:* serviciu divin, liturghie

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi expresiv poezia respectând semnele de punctuaţie.
2. Scrieţi perechile de cuvinte ce rimează.

3 Găsiţi explicaţia potrivită:

„…firea… azi renaşte…”	▸ cu sufletul curat, purificat;
„…falnic iese din mormânt…”	▸ natura se trezeşte la viaţă;
„…cu sufletu-nălţat…”	▸ a înviat biruind moartea.

4 Formaţi cuvinte care arată că acţiunea se repetă, pornind de la: *învie, face, începe, construieşte*. Alcătuiţi enunţuri cu cuvintele obţinute.

Model: naşte – renaşte.

5 Ce sentimente exprimă poetul în poezie?

- ▸ bucurie
- ▸ încântare
- ▸ admiraţie
- ▸ iubire de Dumnezeu
- ▸ dragoste
- ▸ tristeţe

6 Completaţi enunţurile de mai jos cu verbele potrivite. Ce rol au ele în propoziţiile date?

- ▸ Îngerul Domnului … piatra de pe mormânt.
- ▸ Iisus Hristos … din morţi!
- ▸ Vestea Învierii Mântuitorului … pretutindeni.
- ▸ El … moartea pentru totdeauna şi … oamenilor viaţă veşnică.

a dăruit
a înviat
a biruit
s-a răspândit
a ridicat

7 Descoperiţi perechile de sinonime: ***biruinţă***, *sfânt, chip, strălucitor, bucuroşi, luminos,* ***victorie****, faţă, divin, voioşi.*

8 Scrieţi o felicitare de Paști bunicilor voștri.

9 Găsiţi cât mai multe adjective pentru substantivul „sărbătoare”.

10 Alcătuiţi enunţuri în baza imaginilor de mai jos:

E bine să ştiţi!

- ▸ **Paştele** este cea mai importantă sărbătoare creştină, deoarece aminteşte marea minune înfăptuită pe Pământ: Învierea Domnului Iisus Hristos.
- ▸ **Pasca** simbolizează fața lui Iisus.
- ▸ **Ouăle roşii** semnifică mormântul purtător de viață al Domnului, care s-a deschis la Învierea sa din morți.
- ▸ **Mielul** îl simbolizează pe Iisus Hristos care s-a jertfit pentru păcatele lumii şi a murit ca un miel nevinovat.

Atelier de lectură

Legenda ouălor roşii

Mare bucurie le fac copiilor de Sfintele Paşti ouăle roşii, pe care le ciocnesc unii cu alţii, zicând: „Hristos a înviat!” şi „Adevărat a înviat!” Datina aceasta o avem de la moşi-strămoşi, din timpuri străvechi.

Se spune că în Vinerea Patimilor, când Domnul nostru Iisus Hristos era răstignit pe cruce şi suferea pentru păcatele noastre, în Ierusalim venise din altă parte o femeie care adusese cuiva un coş cu ouă. Trecând prin oraş, a aflat că Iisus a fost răstignit pe dealul Golgotei. Dânsa şi-a amintit cum Mântuitorul îi vindecase fiul. Vestea cutremurătoare i-a străpuns inima de durere.

Alergă într-un suflet la locul unde Iisus fusese răstignit. Din mâinile şi picioarele sfinte picurau stropi mari de sânge.

Femeia şi-a aşezat coşul lângă crucea Domnului şi, aruncându-se la pământ, se ruga plângând:

– Doamne, Iisuse Hristoase, mâinile Tale care au făcut numai bine, picioarele Tale care au umblat numai să mântuiască lumea de păcate, oamenii răi le-au străpuns. Cum se poate ca Tu să fii răstignit, Tu, care n-ai făcut decât bine tuturor oamenilor?! Te rugăm, iartă-ne şi lasă-ne un semn, ca să ne aducem întotdeauna aminte de Patimile Tale.

Când s-a ridicat, ouăle din coş erau roşii de sângele care picurase peste ele din rănile Domnului.

În dimineaţa Învierii, această femeie a mers la mormânt, dar l-a găsit gol şi atunci a spus cu bucurie: „Hristos a înviat!”

Plină de lumina Învierii, femeia le-a povestit tuturor de semnul lăsat de Iisus. Cu ochii strălucind de bucurie, a dat fiecăruia câte un ou roşu, spunându-le: „Hristos a înviat!”

1. De la cine am moştenit datinile de Paşti?
2. În ce zi a săptămânii a fost răstignit Mântuitorul?
3. Cine alergă într-un suflet pe Golgota unde fusese El răstignit?
4. Ce a aşezat la picioarele lui Iisus femeia recunoscătoare?
5. Care a fost rugămintea ei către Iisus?
6. De ce s-au înroşit ouăle din coşul de lângă crucea Domnului?
7. Unde a mers femeia în dimineața Învierii?
8. Ce a descoperit ea?
9. Care au fost cuvintele pe care le-a rostit de bucurie?

Recapitulare

Lecția de hărnicie

de Vali Slavu

Când a ieșit din mușuroi,
O furnicuță s-a mirat
De ce-a văzut, a mers-napoi
Și, într-o clipă, veste-a dat:

– Suratelor, e jale-afară!
E drept că iarna grea s-a dus,
E timp frumos, e primăvară,
Dar mușuroiul e distrus.

Deci, gata, nu mai lenevim,
Ieșim, acum, cu mic, cu mare,
Și încercăm să-l reclădim,
Căci singur n-o să se repare!

De renovat să ne-apucăm
Cu mult elan și veselie,
Iar oamenilor să le dăm
O lecție de hărnicie!

1 Formulați întrebări pornind de la cuvintele:
Cine...? Ce...? Când...? Cum...?

2 Citind poezia:
- am aflat ...
- am observat ...
- m-a surprins ...
- am învățat ...

3 Descoperiți trăsăturile furnicilor:
- harnice
- dezordonate
- pricepute
- puternice
- strângătoare
- unite
- lenește
- curajoase
- plăpânde

4 Dezvoltați propozițiile:
- Furnicile muncesc.
- Mușuroiul adăpostește.

5 Transformați propozițiile dezvoltate în propoziții simple:
- Furnicile comunică între ele prin miros.
- Din mușuroi a ieșit o furnicuță îndrăzneață.

6 Puneți semnele de punctuație potrivite:
☐ Suratelor ☐ e jale-afară ☐ a spus o furnică ☐

7 Creați enunțuri după următoarele scheme:
- S + P + P.s.
- S + P.s. + P + P.s.

8 **Să lucrăm în echipă!**
Alcătuiți un dialog dintre două furnicuțe din patru-șase replici.

Probă de evaluare

Citește textul.

A sosit primăvara. Covoarele de nea s-au topit. Râurile s-au dezgheţat. Pe ramurile copacilor plesnesc muguraşii. Pomii îmbracă haina primăverii. Pe câmpul verde zburdă mieii. Păsările se reîntorc la vechile lor cuiburi.

Andrieş a ieşit cu tata la semănat. Vântul de primăvară adia uşor. O pasăre îşi cânta bucuria în înaltul cerului.

– E ciocârlia, tată?

– Da, fiule! Cântecul ei îţi umple sufletul de bucurie.

1 Intitulează textul. — 2 p.

2 Formulează trei întrebări în baza textului, pornind de la cuvintele: — 6 p.

- Cine ...?
- Unde ...?
- Ce face ...?

3 Determină părţile principale din primele două propoziţii ale textului. — 4 p.

4 Transformă propoziţia a patra din text într-o propoziţie simplă. — 4 p.

5 Alcătuiește câte o propoziţie în care substantivul „lalele” să fie pe rând subiect, apoi parte secundară. — 4 p.

6 Transformă vorbirea directă în vorbire indirectă. — 4 p.

– Au sosit ciocârliile! i-a spus Andrieș tatălui cu bucurie.

7 Construiește două propoziţii simple în baza imaginilor alăturate, apoi dezvoltă-le. — 4 p.

FB 28 p.– 25 p. | B 24 p.– 18 p. | S 17 p.– 9 p.

Am acumulat ☐ din 28 p.

Unitatea 8

Zăboveşte şi ascultă: Toate-n felul lor cuvântă...

- Ce ştiți despre viața albinelor?
- Ce putem învăța noi de la ele?

Noi, albinele...

după Călin Gruia

Trântorul a plecat să se plimbe prin grădină şi s-a întors seara târziu. Nu era obosit. De ce să fie? A dormit pe o floare, s-a certat cu un fluture, a vorbit ceva cu o viespe şi ziua a trecut.

Acum se îndreaptă repede spre sala de mese a stupului. Aici nu-şi vede ceaşca nicăieri. Supărat, începe să strige:

– Ei, dar unde-i ceşcuţa mea? Unde-i cornuleţul meu? Nemaipomenit...

O albină mai în vârstă, cu o mătură sub aripă, se apropie de el şi-i spune:

– Nu te enerva! Mănânci ce-ai adus!

– Nu înţeleg ce vrei să spui!

– Nu ţi se mai dă mâncare de azi înainte, îi spune hotărâtă albina.

– Dar mor de foame. Am tot dreptul la porţia mea!

– Ia mătura şi fă curăţenie!

– Eu? Dar n-am muncit niciodată!

– Asta-i pricina… Noi muncim şi noi mâncăm, mierea nu pică din cer.

– Şi cine a hotărât toate acestea?

– Noi, albinele...

– Am să mă plâng împotriva voastră...

– N-ai decât...

– Am să mă plâng stăpânului prisăcii. O să vedeţi voi! O să vă pară rău!

Şi trântorul, supărat, ieşi pe urdiniş. Pe unde o fi umblat, n-a putut să afle nimeni. Dacă-l întâlniţi cumva, explicaţi-i voi cum stau lucrurile cu cei care nu vor să muncească.

Să înțelegem textul!

1. Ce a făcut trântorul toată ziua?
2. De ce este foarte supărat?
3. Cum îl pedepsesc albinele pentru lenevie?
4. Ce i-ați spune trântorului dacă l-ați întâlni?
5. Ce învățăm din acest text?
6. În ce constă munca unui elev la şcoală şi acasă?

Vocabular

trântor – *aici:* albină care nu culege nectar şi nici nu face miere

urdiniş – deschizătură în stup, pe unde intră şi ies albinele

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi expresiv textul, apoi recitiţi-l pe roluri.
2. Recitiţi fragmentele din care aflăm:
   a) ce a făcut trântorul toată ziua;
   b) ce a făcut acesta după ce a înţeles că nu va fi ospătat.
3. Continuaţi extragerea ideilor principale ale textului, apoi citiţi fragmentele corespunzătoare.
   a) Cât e ziulica de mare, trântorul s-a plimbat.
   b) Seara s-a supărat foc, deoarece nu şi-a găsit porţia de miere.
   c) …. d) ….
4. Povestiţi fiecare fragment, apoi textul în întregime.
5. Scrieţi perechile de sinonime: ***prisacă***, *fermă, supărat,* ***stupină***, *pricină, hotărâtă, a hotărât, necăjit, cauză, a decis.*
6. Găsiţi în text antonime pentru cuvintele: *s-a întors, dimineaţa, devreme, odihnit, oriunde, bucuros.*
7. Alegeţi proverbele care se potrivesc textului:
   - Cel ce nu lucrează ziua flămânzeşte noaptea.
   - O oră dimineaţa valorează cât două seara.
   - Cine nu lucrează să nu mănânce.

8. Ilustraţi într-un desen cele două personaje.
9. Alcătuiţi enunţuri folosind cuvintele: *albină, prisacă, urdiniş, miere, trântor, albinar.*

10 Să lucrăm în echipă!

Cum înţelegeţi proverbul: „Munca ne scapă de trei mari rele: de plictiseală, de fapte urâte și de sărăcie”?

- Ce animale sălbatice considerați că sunt foarte frumoase? De ce?
- Despre care viețuitoare putem spune că e o „flacără jucăușă”? De ce?

Veveriţa

după Mihail Sadoveanu

Era o zi blândă de primăvară. Un vânt lin suna în crengi pe deasupra pădurii. În poieniţele inundate de lumină, zăream pâlcuri de viorele ca nişte fulgi de cer.

Motocel mergea înainte. Deodată se opri şi scoase un strigăt de bucurie, arătând spre furca unui fag:

– O veveriţă!

Am căutat cu privirea minunăţia pe care o descoperise băiatul.

Era într-adevăr o veveriţă, un ghem de blăniţă de culoarea flăcării cu coada stufoasă adusă pe spinare spre urechi. Avea un căpşor minuscul, în care licăreau ochişorii ca două boabe de ploaie ori de lacrimi.

La exclamaţiile noastre se mişcă brusc şi trecu în partea cealaltă a trunchiului.

Tăcurăm. Ea era însă tot neîncrezătoare. Se furişă pe o ramură subţire, apoi acrobata pădurii trecu pe un fag mai bătrân. Făcuse o săritură uşoară, fără nicio sforţare, ca şi cum puful ei de flacără plutise în sus. Aici se opri puţin cercetându-ne, apoi dispăru iar în partea opusă. Nu ne mai vedea şi îşi închipuia cu grăunciorul ei de înţelegere, că n-o vedem nici noi.

Stătea neclintită ca o frunză. Lipită strâns de trunchiul fagului, asculta un ceasornic, care bătea acolo mărunţel, măsurând timpul. Nu era însă altceva decât inimioara ei de puişor al fagului, al pădurii şi al primăverii.

Ce observăm?

- Textul este o descriere, deoarece autorul conturează înfățișarea și comportamentul veveriței.

Vocabular

inundate – scăldate, pline
pâlcuri – *aici:* grupuri de plante

Să înțelegem textul!

1. Când şi unde au descoperit vizitatorii veverița?
2. Cum arăta mica vietate?
3. Cum prezintă autorul saltul veveriței, pe fagul mai bătrân?
4. Ce sentimente încearcă Mihail Sadoveanu față de mica vietate?

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi textul cu intonaţia corespunzătoare semnelor de punctuaţie.
2. Găsiţi explicaţiile potrivite:

„...viorele ca nişte fulgi de cer.”	▸ mintea veveriţei, puterea ei de înţelegere, naivitatea ei;
„...puişor al fagului, al pădurii...”	▸ micile floricele păreau nişte steluţe desprinse din cer;
„...grăunciorul ei de înţelegere, ...”	▸ veveriţa este înfrăţită cu pădurea care o ocroteşte.

3. Ordonaţi tablourile textului:
   - ▸ Descrierea vietăţii
   - ▸ Pădurea, prietenul nedespărţit al veveriţei
   - ▸ Descoperirea veveriţei

4. Grupaţi perechile de sinonime: ***minuscul***, *descoperise, exclamaţiile, neîncrezătoare, se furişa,* ***mic****, licăreau, sforţare, se strecura, străluceau, temătoare, efort, strigătele, găsise.*
5. Selectaţi din cuvintele de mai jos pe cele care arată însușirile veveriţei:
   - ▸ neîncrezătoare ▸ naivă ▸ frumoasă ▸ rea
   - ▸ sprintenă ▸ speriată ▸ uşoară ▸ abilă
6. Scrieţi pe caiete expresiile frumoase din text, utilizate de autor pentru a descrie veveriţa.
7. Povestiţi textul folosind expresiile frumoase create de autor.
8. Precizaţi în care propoziţie cuvântul „inundat” are sens propriu.
   - ▸ Sate întregi au fost **inundate** din cauza ploilor abundente.
   - ▸ Poieniţele din pădure sunt **inundate** de lumina soarelui.

9 Să lucrăm în echipă!

Imaginaţi-vă un dialog între băieţel și veveriţă.

Atelier de creație

DESCRIEREA UNEI VIEȚUITOARE

Veveriţa

1 Răspundeţi la întrebările lui Creionaș:

- Cărei vieţuitoare a pădurilor şi parcurilor îi puteţi spune „ghem de culoarea flăcării”? De ce?
- Cum arată acest animal minuscul?
- Cu ce se hrăneşte veveriţa?
- Prin ce se deosebeşte ea de celelalte animale?
- De ce ne place acest animal?

2 Creaţi expresii frumoase pentru a descrie o veveriţă:

- e uşoară precum … ;
- a sărit ca … ;
- are blană aidoma … ;
- are ochii asemenea … .

3 Scrieţi cuvinte care să exprime însușiri deosebite ale veveriţei:

privire sfioasă, … , … , … ; ochi vii, … , … , … ;
coadă elegantă , … , … ; lăbuţe îndemânatice, … , … , … .

4 Redactaţi o compunere cu titlul „Veveriţa”, după următorul plan de idei sau după un alt plan, întocmit de voi.

Introducere

- Timpul şi locul întâlnirii
- Descrierea acestui loc
- Sentimentele trăite la vederea acestui minunat animal

Cuprins

- Înfăţişarea vietăţii:
  – culoarea blăniţei;
  – capul, ochii;
  – corpul, coada etc.
- Comportamentul ei
- Mişcările veveriţei

Încheiere

- Despărţirea de mica vietate
- Impresiile lăsate de acrobata pădurii

• Colectivul clasei în care învățați este unit? Argumentați.

Racul, broasca și știuca

de Alexandru Donici

Racul, broasca şi o ştiucă
Într-o zi s-au apucat,
De pe mal în iaz s-aducă
Un sac de grâu încărcat.
Şi la el toţi se înhamă:
Trag, întind, dar iau de seamă
Că sacul stă neclintit,
Căci se trage neunit.

Racul înapoi se da,
Broasca tot în sus sălta,
Ştiuca foarte se izbea
Şi nimic nu isprăvea;
Nu ştiu cine-i vinovat,
Însă, pe cât am aflat,
Sacul în iaz nu s-a tras,
Ci tot pe loc a rămas.

Aşa-i şi la omenire:
Când în obşte nu-i unire,
Nicio treabă nu se face
Cu izbândă şi cu pace.

Vocabular

a lua de seamă – a observa
a isprăvi – a duce la bun sfârşit un lucru
obşte – *aici:* mulțime de oameni
izbândă – victorie, biruință

Să ne amintim!

- Fabula este o povestire scurtă, în versuri sau în proză, cu valoare educativă. În fabulă se critică defectele oamenilor şi aspectele negative ale societății. Personajele fabulei sunt animale, plante sau lucruri.
- Structura fabulei:
  - întâmplarea;
  - morala (învățătura).

Să înțelegem textul!

1. Unde are loc acțiunea?
2. Care sunt personajele fabulei?
3. Ce şi-au propus cele trei vietăți?
4. De ce nu au putut duce lucrul la bun sfârşit?
5. Ce sfat le-ați da personajelor?
6. De ce fabulistul a ales personaje din lumea vietăților?
7. Ce fel de oameni se ascund în spatele acestor personaje?
8. Ce învățătură desprindem din această fabulă?

- Alexandru Donici este unul dintre primii autori de fabule din literatura română.
- Fabulele sale oglindesc şi critică viciile oamenilor, nedreptatea şi fărădelegile din societate.
- Mihai Eminescu, fiind încântat de talentul fabulistului, l-a supranumit „Donici, cuib de-nțelepciune”.

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi expresiv fabula.
2. Scrieţi din text antonimele următoarelor cuvinte: *noapte, descărcat, înainte, totul, nevinovat, dezbinare, înfrângere, război.*
3. Alcătuiţi propoziţii folosind cuvintele: *izbândă, a isprăvi, fabulă, fabulist, neclintit.*

4 Să învățăm jucându-ne!

Pălăria cu rime

Găsiţi, în pălăria de mai jos, rimele cuvintelor scrise pe panglici.

5 Să lucrăm în echipă!

Cum credeți că trebuiau să procedeze personajele? Argumentați.

- ☐ Ele trebuiau să tragă sacul pe rând.
- ☐ Se cuvenea să mai cheme pe cineva în ajutor.
- ☐ Urmau să se înțeleagă ca să tragă sacul în aceeași direcție.

6. Intitulaţi altfel fabula învăţată.
7. Schimbați cuvintele după forma cerută.

un/o	niște	toți/toate
rac	.....	.....
.....	saci	.....
.....	.....	știucile
broască	.....	.....

8 Formați familii de cuvinte pentru: *loc, om*.

9 Înlocuiţi cuvintele și expresiile evidenţiate cu altele asemănătoare dintre paranteze:

- Racul, broasca şi ştiuca **trăgeau** un sac.
- Vieţuitoarele **trăgeau nădejde** că vor reuşi.
- După aceea ele **au tras un pui de somn**.
- Nu ai pe cine **trage la răspundere** în acest caz.
- Cei înţelepţi **vor trage învăţăminte** din fabulă. *(vor învăța, face răspunzător, sperau, au dormit adânc, încercau să mişte)*.

10 Ordonaţi cuvintele pentru a obţine proverbe. Care dintre ele se potrivesc situaţiei descrise în fabulă?

- uniţi, devin, slabi, sunt, dacă, puternici, Cei.
- munceşte, agoniseşte, hrană, Cine.
- înseamnă, iar, înfrângere, Unirea, putere, dezbinarea, semnifică.

11 Recunoașteţi personajele din fabulă după descrierea dată.

- E animal răpitor. Are corpul alungit, relativ gros şi turtit. Gura mare ascunde nişte dinţi puternici.
- Are cinci perechi de picioare. Perechea din faţă i s-a transformat în cleşti puternici. Antenele îl ajută la pipăit şi la mirosit.
- Trăieşte atât în apă, cât şi pe uscat. Nu are coadă. Picioarele de dinapoi sunt mai lungi. Gura îi este largă, iar ochii – bulbucaţi.

12 **Să lucrăm în echipă!**

Alegeți ce defecte omenești critică autorul în fabulă:

☐ egoismul	☐ dezbinarea	☐ lenea
☐ ura	☐ lăudăroșenia	☐ lăcomia

E bine să știți!

- Fabulistul Alexandru Donici s-a născut în comuna Bezin (astăzi Donici) din apropierea Orheiului. În prezent, în această localitate se află Casa-Muzeu „Alexandru Donici”.

• Cum înțelegeți proverbul: „Pe dinafară frumos, înăuntru găunos”?

Povestea crocodilului care plângea

după Vladimir Colin

Un crocodil şedea odată pe malul unei ape şi plângea.

– De ce plângi, stimabile? îl întrebă o căprioară.

– Cum să nu plâng? Am înghiţit un explorator, cu puşcă şi raniţă cu tot!...

– Aha! Te zgârie puşca în gât? râse căprioara.

– Nu pricepi nimic! Îmi pare rău! Era un om atât de îndrăzneţ, care cunoştea toate pădurile sălbatice… Cum am putut să-l înghit? Sunt un ticălos!

Căprioara încercă să-l mângâie:

– Dragul meu, sunt fericită că te aud vorbind aşa… Văd că-ţi pare rău, dar de azi înainte n-ai să mai înghiţi exploratori, nu-i aşa?

– Nu! strigă crocodilul. Mai degrabă am să pasc împreună cu tine iarbă, numai că nu ştiu care e mai dulce!

– Te voi ajuta eu, îl linişti ea.

Crocodilului îi trecu un gând perfid prin minte:

– Uite, iarba asta de lângă mine e dulce sau nu? Vreau să pasc îndată…

Căprioara se apropie să vadă iarba cu pricina. În clipa aceea crocodilul căscă gura şi o înghiţi.

– Prostuţo! mârâi el apoi. Carnea ta e mai dulce decât orice iarbă! Haha, ce bine am mâncat azi!

Un papagal care văzuse totul din vârful unui copac, strigă:

– Să afle fiecare ce păţeşte cel care crede în lacrimile unui crocodil!

De atunci, toată lumea a aflat cât de făţarnic este acest animal.

Ce observăm?

- Crocodilul este un personaj negativ, iar căprioara e un personaj pozitiv.

Să înțelegem textul!

1. Unde are loc întâmplarea?
2. Care sunt personajele din poveste?
3. Din ce cauză „plângea” crocodilul?
4. Credeți că avea motive să plângă?
5. Ce i-a spus el căprioarei despre explorator? De ce?
6. Ce a făcut atunci căprioara naivă?
7. Ce i s-a întâmplat ei? În ce a constat greşeala căprioarei?
8. Cine a fost martorul întâmplării şi cum a acționat el?
9. Ce învățătură se desprinde din acest text?

Vocabular

explorator – cercetător care descoperă bogății ale solului şi subsolului
raniță – rucsac
perfid – fals, prefăcut, fățarnic

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi textul pe roluri.
2. Recitiţi enunţurile care arată:
   a) bunătatea căprioarei;
   b) răutatea crocodilului;
   c) cine spune la toată lumea ce fel de ființă este crocodilul.
3. Găsiţi în text sinonime pentru cuvintele: *rucsac, nu înţelegi, curajos, imediat, moment, nesincer, cândva.*
4. Continuaţi extragerea ideilor principale ale textului:
   a) Crocodilul plânge, înşelând-o pe căprioară.
   b) Căprioara credulă vrea să-l ajute pe crocodil.
   c) … .
   d) … .
5. a) Despărţiţi în silabe cuvintele: *explorator, căprioară, împreună, lacrimi, îndrăzneţ, iarbă.*
   b) Alcătuiţi propoziţii cu ele.
6. Precizaţi trăsăturile de caracter care se potrivesc celor două personaje:
   a) căprioara: ▸ sinceră ▸ neatentă ▸ blândă ▸ sensibilă ▸ credulă ▸ naivă
   b) crocodilul: ▸ lacom ▸ mincinos ▸ hotărât ▸ viclean ▸ răutăcios ▸ sincer
7. Explicaţi:
   a) zicala „Urciorul nu merge de multe ori la apă: ori se sparge, ori crapă”;
   b) expresia „Plânge cu lacrimi de crocodil”.

8 Comentaţi plasarea semnelor de punctuaţie din primele două replici ale dialogului din text.

9 Continuaţi enunţurile folosind informaţiile din text:

- Pentru a fi crezut, crocodilul laudă meritele … .
- Crocodilul se preface că nu ştie dacă iarba de lângă el … .
- Când căprioara s-a apropiat să vadă iarba … .

10 Transcrieţi enunţul care demonstrează că cei care fac fapte rele sunt pedepsiţi.

11 Scrieţi două proverbe despre viclenie.

12 Transcrieţi verbele în ordinea în care apar în text: *plângea, zgârie, să mângâie, pricepi, voi ajuta, a aflat, întrebă, cunoştea, mârâi, am înghiţit, râse.*

13 Să lucrăm în echipă!

Pălării gânditoare

Informați-vă!

- De ce a intrat căprioara în vorbă cu crocodilul?
- Cum a răsplătit-o crocodilul cel fățarnic pe căprioară pentru bunătatea ei?

Ce simțiți?

- Care personaj din poveste v-a impresionat?
- Ce sentimente aveţi pentru căprioară? Motivaţi.

Aspecte negative

- Descoperiţi trăsăturile negative ale crocodilului, ţinând cont de comportamentul acestuia.

Clarificați!

- Puneţi întrebări colegilor pentru a verifica dacă au înţeles textul, pornind de la cuvintele: Când...? Unde...? Ce-a făcut...? Ce fel de...? Cui...?.

Creați!

- Creaţi un alt final al poveștii, pornind de la ideea: „Când a înţeles căprioara vorbele prefăcute ale crocodilului...”

Gândiți-vă!

- Ce aţi fi făcut voi, dacă aţi fi fost în locul căprioarei? Dar dacă aţi fi fost în locul papagalului?

- Ce animale ați văzut la circ?
- Cum se simt ele în captivitate? De ce?

Cartea cu Apolodor

de Gellu Naum

La circ, în Târgul Moşilor,
Pe gheaţa unui răcitor,
Trăia voios şi zâmbitor
Un pinguin din Labrador
Cu nume falnic şi sonor.

– Cum se numea? – Apolodor.
– Şi ce făcea? – Cânta în cor.

Deci, nu era nici scamator,
Nici acrobat, nici dansator,
Făcea şi el ce-i mai uşor:
Cânta în cor. Era tenor.

Grăsuţ, curat, atrăgător,
În fracul lui strălucitor,
Aşa era Apolodor…
Dar într-o zi, Apolodor,
Spre deznădejdea tuturor,
A spus aşa: – Sunt foarte trist!
Îmi place viaţa de corist,
Dar ce să fac? Mi-e dor, mi-e dor
De fraţii mei din Labrador…
O, de-aş putea un ceas măcar
Să stau cu ei pe un gheţar!…

Colegii lui Apolodor
S-au dus atunci la dirijor.
Maestrul Domilasolfa,
În haina lui de catifea,
I-a ascultat şi, gânditor,
S-a aşezat pe canapea
Oftând: – Sărmanul meu tenor
Se poate prăpădi de dor!
Să plece deci spre Labrador!

Ce observăm?

- Acțiunea are loc la circ, în Târgul Moşilor, ne prezintă numele şi ocupația personajului principal.
- La circ, Apolodor este fericit, dar trăieşte cu dorul de a-şi revedea frații din Labrador.
- Poezia se citeşte cu un ton vesel şi jucăuş.

Vocabular

Târgul Moşilor – loc în oraşul Bucureşti
răcitor – *aici:* frigider; instalație pentru răcirea sau menținerea unei temperaturi scăzute
Labrador – zonă geografică din nordul Canadei, caracterizată prin climă rece
tenor – cântăreț cu voce înaltă
frac – haină bărbătească de ceremonie, din stofă neagră, în față scurtă, iar în spate cu două cozi lungi

Să înțelegem textul!

1. Unde trăia acum Apolodor?
2. De unde era pinguinul?
3. Ce făcea Apolodor în Târgul Moşilor?
4. Ce înfățişare avea el?
5. De ce Apolodor a hotărât să plece la frații săi?
6. Ce-au făcut colegii lui?
7. Care a fost decizia maestrului Domilasolfa? De ce?
8. Ce ați învățat din acest text?

- Gellu Naum, poet, prozator şi dramaturg român, este unul dintre cei mai îndrăgiți autori de literatură pentru copii.
- A scris pentru micii cititori: „Aşa-i Sanda”, „Cel mai mare Gulliver”, „Amedeu, cel mai cumsecade leu”.
- Opera sa este tradusă în mai multe limbi ale lumii.

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi expresiv poezia, respectând semnele de punctuaţie.
2. Realizaţi corespondenţa:

„...Trăia voios şi zâmbitor...”	▸ cu nume mândru şi răsunător;
„...Cu nume falnic şi sonor.”	▸ poate muri de dor;
„...Se poate prăpădi de dor!”	▸ era fericit de ceea ce făcea.

3. Recitiţi versurile din care aflăm:
   a) de ce era trist Apolodor;
   b) cum au reacţionat colegii aflând de necazul prietenului lor;
   c) ce hotărâre a luat maestrul Domilasolfa.
4. Scrieţi perechile de sinonime: ***trăia***, *deznădejde*, ***vieţuia***, *disperare*, *sonor*, *atrăgător*, *catifea*, *ademenitor*, *pluş*, *melodios*.
5. Selectaţi din text antonime pentru cuvintele: *trist*, *dificil*, *slab*, *murdar*, *respingător*, *nădejde*.
6. Precizaţi trăsăturile lui Apolodor:
   - prietenos
   - voios
   - zâmbitor
   - trist
   - atrăgător
   - ursuz

7 Completaţi propoziţiile folosind cuvintele potrivite:

- Pinguinul se numea … .
- El era trist, deoarece … .
- Apolodor cânta … .
- Fracul lui era … .

8 Ordonaţi cuvintele pentru a obţine enunţuri:

a) Apolodor, în, căutarea, pleacă, săi, fraţilor, Labrador, din.
b) călătoreşte, El, şi prin, pe uscat, pe apă, aer.
c) De, se reîntoarce, dorul, la, prietenilor, circ.

9 Transcrieţi și completaţi după model cuvintele de mai jos:

fraţi – fraţii; dansatori – … ; dirijori – … ;
pinguini – … ; corişti – … ; acrobaţi – … .

10 Alegeţi cuvintele ce exprimă sentimentele autorului faţă de Apolodor:

- simpatie
- ură
- milă
- admiraţie

11 Alcătuiţi enunţuri folosind cuvintele: *dresor, Apolodor, tenor, acrobat, frac, scamator.*

12 Prezentaţi-l pe Apolodor.

Unde era?

Cum era?

Cum se simţea?

Ce făcea?

13 Imaginaţi-vă ce a făcut Apolodor după ce a plecat de la circ.

14 Desenaţi-l pe Apolodor, arătând înfăţișarea și starea lui sufletească.

15 Portofoliu

Documentaţi-vă despre mediul de viaţă al pinguinilor. Creaţi un poster sau un album și prezentaţi-l în faţa colegilor.

16 Invitație la lectură

Dacă vreți să aflați despre peripețiile lui Apolodor, citiți

„Cărțile cu Apolodor”

de Gellu Naum

PREZENTAREA UNEI CĂRȚI

1 Răspundeți la întrebări:

- Care este titlul și autorul cărţii?
- Cine este personajul principal?
- Ce alte personaje aţi cunoscut?
- De ce Apolodor era copleșit de tristeţe?
- Prin ce peripeţii a trecut el pentru a-și realiza visul?
- De ce nu a rămas Apolodor alături de familia sa pentru totdeauna?

2 Pași în realizarea unei prezentări de carte:

Titlul cărții	Cartea pe care aș dori să v-o prezint este ...
Autorul	Creatorul acestei cărți minunate este ...
Personajele	Personajul principal care ne încântă se numește ... Alte personaje care apar în această carte sunt ...
Conținutul	Cartea ne prezintă o poveste despre aventurile ... M-a captivat momentul când ... M-a bucurat/ întristat situația în care ... Până la urmă ...
Recomandări	Vă invit și pe voi să citiți această carte, dacă doriți să vă bucurați de o călătorie imaginară ... alături de ...

3 Aveți vreo carte citită recent pe care ați dori să o recomandați colegilor? Prezentați-o în fața clasei, astfel încât să treziți interesul colegilor pentru aceasta.

- Ați asistat vreodată la un spectacol de circ? Unde? Când?
- Care dintre reprezentațiile văzute v-au impresionat?

Fram, ursul polar

după Cezar Petrescu

Cel mai mare animal carnivor, născut în ţara zăpezilor veşnice, fusese îmblânzit ca un miel şi devenise înţelegător ca un om. Fram era faima *Circului Struţki*. Când apărea în arenă, aplauzele nu mai conteneau. Iar Fram iubea aplauzele, înţelegea rostul lor şi le aştepta…

Dar mai ales, Fram iubea copiii. Văzându-i în lojă ronţăind bomboane, întindea laba să capete şi el. Saluta mulţumind, cu laba la cap, ca un soldat. Când căpăta mai multe, îşi oprea numai una. Pe celelalte le întindea spre galerie. Acolo se înghesuiau copiii săraci, care nu mănâncă dulciuri în fiecare zi, poate nici pâine. Unul mai curajos cobora să ia darul. Fram îl alinta pe creştet, cu laba sa, care devenea deodată uşoară şi lină ca o mână de mamă.

Nu-l lăsa să se urce la loc, ci lua un scaun, îl punea într-o lojă şi îi făcea semn copilului sărac să se aşeze printre cei îmbrăcaţi în haine scumpe. Dacă acesta se ruşina şi ezita, Fram îl ridica în braţe îmbărbătându-l şi îl aşeza el în scaun. Apoi se uita la controlori. Arăta spre copil, ducând laba la piept, ca să înţeleagă şi dânşii că e protejatul lui şi îl ia pe răspunderea sa.

Cum nu l-ar fi iubit toţi? Cum să nu fie el răsfăţatul publicului?

Într-una din zile, Fram întârzia. Lipsea. Spectacolul se apropia de sfârşit. Numărul lui trecuse de mult.

Mulţimea începea să capete glas:

– Fram! Unde e Fram?

– De ce nu vine Fram?

Vocabular

arenă – spațiu în formă de cerc unde se desfășoară spectacolele de circ

lojă – *aici:* compartiment cu un număr redus de locuri pentru spectatori, într-o sală de spectacole

galerie – *aici:* balcon situat la nivelul cel mai înalt într-o sală de spectacole

a ezita – a sta la îndoială în luarea unei hotărâri, a şovăi

Să înțelegem textul!

1. Unde are loc acțiunea textului?
2. Cine este personajul principal al povestirii?
3. Cum a fost posibil ca cel mai mare şi mai puternic animal carnivor să devină înțelegător ca un om?
4. Ce sentimente trezea în inimile spectatorilor apariția lui Fram în arenă? Argumentați.
5. Ce făcea Fram cu bomboanele căpătate de la spectatorii din lojă? De ce?
6. Ce surpriză îl aştepta pe curajosul care cobora să ia cadoul oferit de Fram?
7. De ce acest copil ezita să se aşeze pe scaunul din lojă?
8. Ce şi cum le explica Fram controlorilor?
9. Cum a reacționat mulțimea de spectatori într-una din zile, văzând că Fram nu mai iese în arenă?

Să dezlegăm tainele textului!

1. Citiţi textul în întregime, apoi pe fragmente.
2. Recitiţi enunţurile din care aflăm că Fram este:
   a) politicos cu spectatorii;
   b) un urs mărinimos;
   c) favoritul publicului.
3. Priviţi cu atenţie imaginile și scrieţi în continuare ideile principale ale textului:

Un urs-alb a fost dresat.

El îi servea cu bomboane pe copiii săraci.

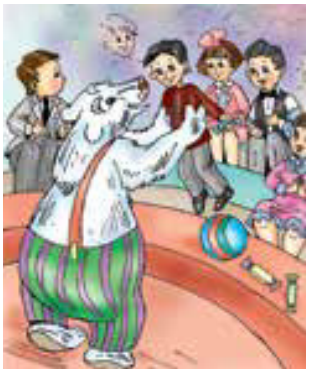

…

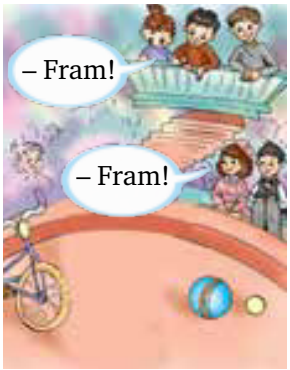

…

4. Povestiţi textul, dezvoltând planul de idei.

5 Înlocuiţi cuvintele evidenţiate cu sinonimele lor din text.

- Aplauzele spectatorilor **nu mai încetau**.
- Fram **pricepea sensul** aplauzelor şi le aştepta.
- El se bucura de o mare **reputaţie** la *Circul Struţki*.
- Dacă acest copil **şovăia**, ursul îl aşeza printre cei îmbrăcaţi în **straie** scumpe.
- În ziua aceea, Fram **absenta**.

6 Descoperiţi în text substantivele pentru care s-ar potrivi fiecare șir de adjective:

- carnivor, îmblânzit, patruped – … ;
- furtunoase, unanime, interminabile – … ;
- timid, sărac, emoţionat, curajos – … .

7 Completaţi familia de cuvinte cu alte 3-4 cuvinte înrudite: *blând, a îmblânzi… .*

8 Schimbaţi, după model, forma substantivelor: *bomboană, galerie, lojă, apariţie, grijă, gheară, mulţime.*

Model:	o	nişte	toate
	arenă	arene	arenele
	…	…	…

9 Citiţi propoziţiile și observaţi sensurile verbelor „a alinta” și „a alina”. Alcătuiţi alte propoziţii cu aceste verbe.

- Fram îl **alinta** pe copil cu o mângâiere dulce.
- Mama îi **alina** copilului bolnav durerea.

10 Completaţi propozițiile folosind informațiile din text.

- Ursul-alb a fost îmblânzit ca un … şi devenise înţelegător ca un … .
- Laba sa devenea uneori uşoară şi lină ca o … .
- Fram mulţumea, ducând laba la cap ca un … .

11 Invitație la lectură

Citiţi cartea „Fram, ursul polar” de Cezar Petrescu și aflaţi toate peripeţiile prin care a trecut personajul principal.

12 Portofoliu

Documentaţi-vă despre mediul de viaţă al urșilor-polari. Alcătuiţi un poster sau un album, apoi prezentaţi-l în faţa colegilor.

Atelier de creație

COMPUNERE DUPĂ O BANDĂ DESENATĂ

1 Atenție la indicațiile lui Creionaș!

- Urmăriţi imaginile de mai jos.
- Observaţi cuvintele pe care le rostesc personajele.

Ce observăm?

- Cuvintele scrise în bule ne ajută să înţelegem desfășurarea acţiunii.
- Aceste imagini formează o bandă desenată.

Reţineţi!

- Banda desenată este o înșiruire de imagini însoţite de cuvinte scrise în bule. Are scopul de a reda o întâmplare în ordinea desfășurării acţiunii.

2 Dezvoltați fiecare acțiune, apoi povestiți toată întâmplarea, urmărind banda desenată.

3 **Să lucrăm în echipă!**

Realizați o bandă desenată cu o întâmplare imaginată de voi.

Atelier de lectură

Puiul

după I. Al. Brătescu-Voineşti

Într-o primăvară, o prepeliţă, ce venea tocmai din Africa, s-a lăsat din zbor într-un lan verde de grâu. După ce s-a odihnit câteva zile, a început să adune beţigaşe, frunze uscate, paie, fire de fân şi a făcut cuib pe un muşuroi, mai sus, ca să nu îl înece ploile. Pe urmă, şapte zile la rând a ouat câte un ou, în total şapte ouă ca nişte cofeturi, pe care a început să le clocească.

După trei săptămâni au ieşit nişte pui drăguţi, îmbrăcaţi cu puf galben, ca puii de găină. Parcă erau şapte gogoşi de mătase!

Puii au început să umble prin grâu după mâncare. Prepeliţa prindea câte o furnică ori o lăcustă şi ei o mâncau numaidecât. Şi erau frumoşi, cuminţi şi tare ascultători! Când mama lor îi striga: „Pitpalac!”, îndată veneau lângă ea.

Odată, prin iunie, la vreme de secerat, puiul cel mare n-a alergat la chemarea mamei. Cum nu ştia să zboare, l-a şi prins un flăcău.

– Lasă-l jos, Martin, că e păcat de el!

Când a scăpat, a fugit speriat la prepeliţă să-i spună păţania. Ea l-a luat, l-a mângâiat şi i-a spus:

– Vezi dacă nu asculţi? Când vei fi mare, vei face cum vei vrea, dar acum să nu ieşi niciodată din vorba mea.

După seceratul grâului au rămas pe mirişte multe boabe cu care se hrăneau. Dimineaţa beau picături de rouă de pe firele de iarbă. Ziua şedeau la umbră, iar când se potolea căldura ieşeau cu toţii pe mirişte. În nopţile răcoroase se adunau sub aripile ocrotitoare ale prepeliţei.

Mama lor îi învăţa să zboare, îi pregătea pentru o călătorie lungă.

– Vom zbura sus de tot, zile şi nopţi, şi vom vedea în drumul nostru oraşe mari, râuri, mări.

1. În ce anotimp începe acțiunea?
2. Unde şi-a făcut prepelița cuibul?
3. Câți pui a scos pasărea?
4. Cum arătau puişorii prepeliței?
5. Din ce cauză a fost prins puiul cel mare de către flăcău?
6. De ce mama îşi învăța puii să zboare?
7. Care este învățătura textului?

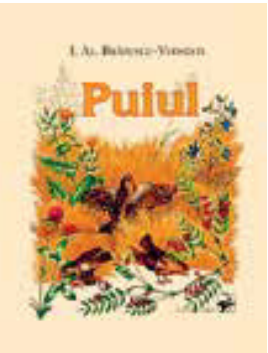

Recapitulare

Puiul de bufniță

după Jill Tomlinson

Buf era un pui de bufniță. Locuia cu părinții săi în vârful unui copac înalt.

El era durduliu și pufos. Avea penajul feței într-o formă perfectă de inimă, ochii rotunzi și enormi, iar genunchii ca niște noduri. De fapt, era la fel ca orice alt pui de bufniță, cu excepția unui lucru: îi era frică de întuneric.

– Nu se poate să-ți fie frică, bufnițele nu se tem de întuneric, îi spuse mama.

– Uite una care se teme, zise Buf.

– Dar bufnițele sunt păsări de noapte, îi explică mama.

Buf își privi gheruțele și murmură:

– Nu vreau să fiu pasăre de noapte! Vreau să fiu pasăre de zi!

– Ești ceea ce ești, dragul meu! Ia spune, ce știi tu despre întuneric?

– E negru, e urât și nu-mi place deloc!

– Nu e chiar așa. El poate fi argintiu, albastru, cenușiu sau în multe alte feluri, dar aproape niciodată negru.

1 Formulați întrebări pornind de la cuvintele:

- *Cine...?*
- *Unde...?*
- Cum...?
- De ce...?

2 Continuați ideile:

- Personajele textului sunt ... .
- Îl admir/Nu îl admir pe ..., deoarece ... .
- O prețuiesc pe ..., deoarece ... .

3 Înlocuiți substantivele evidențiate cu pronume personale:

– ***Bufnițele*** nu se tem de întuneric, a zis ***mama***.

4 Subliniați părțile principale de propoziție.

Buf locuia cu părinții săi într-un copac înalt.

5 Transformați vorbirea directă în vorbire indirectă:

– Ce știi tu despre întuneric, Buf? îl întrebă mama.

– E negru, e urât și nu-mi place deloc!

Probă de evaluare

Citește textul.

Fram, alb ca zăpada, stătea neclintit în mijlocul arenei și se uita în gol.

– E bolnav, bunicule! rosti fetița cu milă.

– Nu e bolnav, Lilico! Fram suferă! Îi este dor de locurile unde s-a născut. S-a deșteptat în el o viață pe care o uitase.

– Ce aș putea face ca să-i alin mâhnirea?

Ursul-alb și-a astupat ochii cu labele. Acum e ca un om care plânge. S-a ridicat de pe marginea platformei. A făcut un semn de despărțire tuturor și s-a îndreptat spre perdelele roșii ca focul.

1 Scrie titlul și autorul cărții din care face parte fragmentul de mai sus. — 2 p.

2 Răspunde la întrebări: — 4 p.
- De ce Lilica era îngrijorată?
- Ce a aflat ea de la bunicul său?

3 Găsește în text sinonime pentru cuvintele: — 4 p.
centrul – … ; nemișcat – … ; s-a trezit – … ; a acoperit – … .

4 Caută în text antonime pentru cuvintele: — 4 p.
sănătos – … ; râde – … ; întâlnire – … ; negru – … .

5 Transcrie din text propoziția simplă, apoi dezvolt-o. — 4 p.

6 Subliniază părțile principale: Ursul a ieșit trist din arenă. — 2 p.

7 Scrie un text din șase enunțuri, în care să descrii un animal pe care l-ai văzut într-un spectacol de circ. — 10 p.

FB 30p.– 27p. | B 26p.– 19p. | S 18p.– 10p.

Am acumulat ☐ din 30 p.

Evaluare sumativă orală

1. Alegeți floarea preferată și realizați sarcinile de pe fișa respectivă.

1. Numiți două personaje pozitive și argumentați alegerea.
2. Atribuiți însușiri deosebite substantivelor: *soare, pădure, gânduri, sărbătoare*.
3. Alcătuiți propoziții folosind cuvintele: la/l-a.

1. Descrieți un personaj și cereți colegilor să-l recunoască.
2. Formați familia cuvântului „floare”.
3. Alcătuiți propoziții folosind cuvintele: ea/ia/i-a.

1. Prezentați personajul îndrăgit.
2. Enumerați trei pronume personale de politețe și alcătuiți propoziții cu acestea.
3. Recitați o poezie memorată în acest an.

1. Prezentați fapta unui personaj care v-a impresionat.
2. Construiți propoziții în care să folosiți substantive proprii la început, în interior, la sfârșitul enunțurilor.
3. Formulați trei întrebări pentru propoziția:

   Ramurile copacului
   se îndreptau spre cer.

1. Numiți câte două trăsături morale pentru personajele: *Spirache, Jurjac, Fram, crocodilul, Luchi.*
2. Creați enunțuri în care substantivul „ghiocel” să aibă rol de subiect și de parte secundară.
3. Formulați trei-patru întrebări pentru propoziția:

   Pe malul apei cresc sălcii.

1. Prezentați imaginea primăverii așa cum reiese din textele învățate.
2. Alcătuiți propoziții după schemele:

   S + P.s. + P + P.s.
   P.s.+ S + P + P.s.
3. Transformați propoziția dezvoltată în propoziție simplă.

   În pădure susură apa izvorașelor.

1. Exprimați morala fabulei „Racul, broasca și știuca” prin proverbe potrivite.
2. Formați familia cuvântului „piatră”.
3. Adresați o felicitare orală unui prieten cu o anumită ocazie.

1. Povestiți colegilor textul îndrăgit din manual.
2. Scrieți cinci-șase adjective pentru substantivul „personaj”.
3. Alcătuiți două propoziții în care cuvântul „senin” să aibă sens propriu și figurat.

În prag de vacanță

1 Joc

„Ghicește personajul”. Ce știi despre el? Numește titlul și autorul lucrării.

Ș	I	V	E	V	E	R	I	Ț	A
N	M	N	I	N	E	U	C	P	P
S	O	I	F	C	O	J	A	U	O
J	Ș	C	R	O	C	O	D	I	L
U	V	U	A	C	A	L	C	L	O
R	I	C	M	D	O	O	C	A	D
J	S	P	I	R	A	C	H	E	O
A	C	F	O	Ț	O	R	C	O	R
C	O	N	S	T	A	N	T	I	N
N	L	C	A	I	O	V	N	F	O

1. „– Tu le ții pe toate înghețate. Nici copiii nu se pot juca.”
2. „Când apărea în arenă, aplauzele nu conteneau.”
3. „De atunci, toată lumea a aflat cât de fățarnic este acest animal.”
4. „Avea un căpșor minuscul, în care licăreau ochișorii ca două boabe de ploaie.”
5. „Făcea și el ce-i mai ușor: Cânta în cor. Era tenor.”
6. „– Am pictat iconițe și le-am vândut la târg.”
7. „Nu se despărțea niciodată de cuțitul care cioplea lemnul.”
8. „La cinci ani și jumătate, băiatul a compus întâia sa operă.”
9. „Deși a stat în fața manualului cu tâmplele în pumni, în minte nu i-a pătruns nimic.”

2

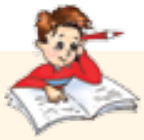

Dragă prietene,

Te felicităm că ai parcurs cu succes toate textele și exercițiile din manual.

Ne bucurăm că ai fost un elev sârguincios și un cititor pasionat.

În vacanță ai putea citi și alte cărți. Nu uita să faci notițe în jurnalul tău de lectură!

Prietenii tăi: *Știetot, DEXI și Creionaș*

BeatriceGloria_personal library

1. Ion Creangă, „La cireșe”, „Pupăza din tei”
2. Grigore Vieru, „Frumoși ca sfinții”
3. Tudor Arghezi, „Prisaca”
4. Spiridon Vangheli, „Carte de citire și gândire”, cartea a 4-a
5. Lewis Caroll, „Peripețiile Alisei în țara minunilor”
6. Carlo Collodi, „Pinocchio”
7. Paulo Coelho, „Povestea creionului”
8. Johanna Spyri, „Heidi, fetița munților”
9. Roald Dahl, „James și piersica uriașă”, „Charlie și fabrica de ciocolată”

3 Completează careul.

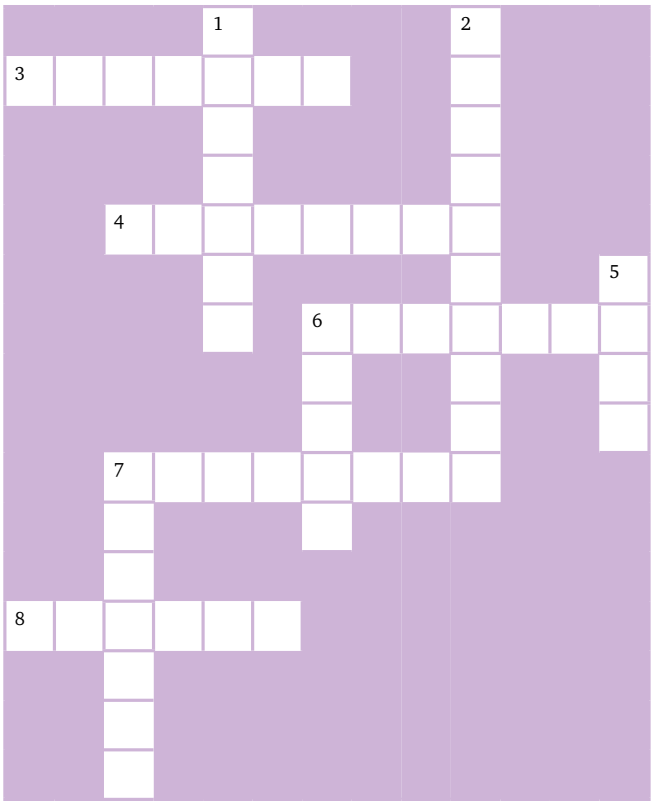

Vertical

1. Partea de propoziție care arată despre cine se vorbește în propoziție.
2. Denumește ființe, lucruri și fenomene ale naturii.
5. Exprimă acțiunea, starea sau existența.
6. Semnul de punctuație care se scrie la sfârșitul propoziției enunțiative.
7. Totalitatea literelor unei limbi așezate într-o anumită ordine.

Orizontal

3. Semnul care separă cuvintele unei enumerări.
4. Partea de propoziție care arată ce face subiectul.
6. Ține locul unui nume.
7. Arată însușirea substantivului.
8. Convorbirea dintre două sau mai multe persoane.